

Pražská vysoká škola psychosociálních studií

Dobrovolnictví v sociální práci ve službě Následná péče Dobroduš – Diakonie ČCE

Ing. Alena Musilová

Diplomová práce

Studijní program: Sociální politika a sociální práce

Obor: Sociální práce se zaměřením na komunikaci
a aplikovanou psychoterapii

Vedoucí práce: doc. PaedDr. Slavomír Laca, Ph.D.

Praha 2019

Prague College of Psychosocial Studies

Volunteering in Social Work in Aftercare Dobroduš Diaconia Evangelical Church of Czech Brethren

Ing. Alena Musilová

Diploma Thesis

Study programme: Social politics

Field of study: Social Work with Orientation to Communication
and Applied Psychotherapy

The Diploma Thesis Work Supervisor: doc. PaedDr. Slavomír Laca, Ph.D.

Praha 2019

Anotace

Diplomová práce se zabývá výzkumem dobrovolníků ve službě Následná péče Dobroduš, registrované sociální službě následné péče Diakonie ČCE - SKP v Praze (Střediska křesťanské pomoci) pro lidi s dlouhodobým duševním onemocněním. V teoretické části jsou charakterizované základní pojmy dobrovolnictví, dobrovolník. Akcentovaný je vztah dobrovolnictví a sociální práce. Uvedena je historie dobrovolnictví a legislativa v ČR i vybraných zemích EU. Práce předestírá pojetí služby v Diakonii ČCE a poslání služby Dobroduš. Empirická část, se kvantitativním výzkumem, prostřednictvím dotazníkového šetření, snaží zodpovědět dané výzkumné otázky týkající se pojetí své dobrovolnické činnosti u dobrovolníků.

Klíčová slova

Dobrovolnictví, dobrovolník, sociální práce, následná péče, mentoring, recovery přístup, kvantitativní výzkum

Abstract

The diploma thesis deals with the research of volunteers in the aftercare service provider Dobroduš, registered under social aftercare service of the Diaconia ČCE – SKP in Prague (Christian Assistance Center in Prague) for people with long-term mental illness. In theoretical part are described basic concepts related to volunteering and volunteer. The special attention is dedicated to relationship between volunteering and social work. In theoretical part is also mentioned history of volunteering and current legislation in the Czech Republic and in selected EU countries. The thesis describes the concept of service in the Diaconia of the ECCB and the mission of the aftercare service Dobroduš. Empirical part is focused on quantitative research conducted through a questionnaire survey. Research is focused on answering the defined research questions concerning perception of the concept of volunteering by volunteers.

Keywords

Volunteering, volunteer, social work, aftercare, mentoring, recovery access, quantitative research

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

2. Prohlašuji, že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 30. 7. 2019

.....
Ing. Alena Musilová

Poděkování

Ráda bych poděkovala svému vedoucímu panu doc. PaedDr. Slavomíru Lacovi, Ph.D. za jeho podnětné myšlenky a zpětnou vazbu k mé diplomové práci.

Děkuji také pracovníkům služby Následná péče Dobroduš - Diakonie ČCE - SKP v Praze za obětavou spolupráci a všem respondentům, kteří byli ochotni přispět k tématu diplomové práce svými osobními zkušenostmi.

Obsah

ÚVOD	9
TEORETICKÁ ČÁST	11
1 Charakteristika dobrovolnictví.....	11
1.1 Historie dobrovolnictví.....	14
1.2 Formy a typy dobrovolnictví	17
1.3 Charakteristika a úloha dobrovolníka.....	22
2 Sociální práce a dobrovolnictví.....	25
2.1 Metody sociální práce v dobrovolnictví	28
2.2 Dobrovolnictví a sociální pracovník	32
3 Legislativa dobrovolnictví v ČR a v EU.....	34
3.1 Legislativa v ČR.....	34
3.2 Legislativa v zemích EU.....	38
4 Cíle služby Následná péče Dobroduš – Diakonie ČCE - SKP v Praze a její historie	44
4.1 Diakonie ČCE – pojetí služby.....	44
4.2 Poslání Služby následné péče Dobroduš	46
4.3 Cílová skupina Služby následné péče Dobroduš	49
4.4 Historie služby Následná péče Dobroduš	49
4.5 Program 1 + 1.....	50
EMPIRICKÁ ČÁST.....	53
5 Výzkum	53
5.1 Cíle výzkumu a hypotézy	53
5.2 Metodologie výzkumu	55
5.3 Charakteristika výzkumného vzorku.....	57
5.4 Průběh šetření a sběr dat.....	57
5.5 Výsledky dotazníkového šetření a jejich hodnocení	60

5.6	Výsledky výzkumu.....	78
5.7	Diskuse a shrnutí výzkumu.....	85
ZÁVĚR	88
Seznam zkratk	90
Seznam literatury	91
Seznam tabulek a grafů	99
Seznam příloh	101

ÚVOD

Diplomová práce se zabývá mapováním a analýzou několika aspektů dlouhodobé činnosti dobrovolníků ve službě Následná péče Dobroduš – Diakonie Českobratrské církve evangelické – Střediska křesťanské pomoci v Praze, která je registrovanou sociální službou následné péče pro lidi s dlouhodobým duševním onemocněním. Cílem práce je zjistit, zda je shodné či rozdílné pojetí dobrovolnické činnosti u studujících a nestudujících dobrovolníků. Zvolené téma vychází z mé zkušenosti při několikaleté činnosti dobrovolníka v této organizaci.

K práci dobrovolníka mě inspiroval článek v časopise Prostor. Tenkrát služba Dobroduš začínala a hledala dobrovolníky pro pravidelné setkávání se s lidmi s duševním onemocněním. Protože i já jsem před časem dostala dar nezištné lidské pomoci, díky kterému jsem zvládla těžké životní období, chtěla jsem jej předat dál. Velmi si uvědomuji, jak je pocit lidské sounáležitosti posilujícím a cenným.

Lidé s duševním onemocněním jsou často společností stigmatizováni a tím vyčleňováni z běžných společenských vztahů. Vlivem společenského vnímání své nemoci i jako projev nemoci samé, dochází u nich ke snižování kontaktů, uzavírání se a k sociální fobii. Právě činnost ve prospěch lidí s duševním onemocněním nejen splnila moji potřebu předat dál to dobré, co jsem dostala, ale zároveň byla pro mne neočekávaným, a proto velmi významným obohacením.

Ve službě Dobroduš jsem potkala osobnostně krásné a cenné lidi jak mezi klienty a dobrovolníky, tak mezi profesionálními pracovníky. Velmi si toho vážím. Dobrovolnická činnost u mne evokovala potřebu získat hlubší znalosti z oboru sociální práce. Mohu říci, že laická dobrovolnická služba byla začátkem mého pozdějšího studia.

Diplomová práce je věnovaná vlastnímu pojetí dobrovolníků své dobrovolnické činnosti. Zajímalo mne, zda je její vnímání rozdílné u studujících dobrovolníků, pro které je často dobrovolnická služba jednou z forem získání povinné praxe, a u nestudujících dobrovolníků. V práci jsem se zabývala motivací dobrovolníků k jejich činnosti. Ptala jsem se na jejich využívání a hodnocení profesionální péče o dobrovolníky ze strany organizace. Zajímal mne jejich zpětný pohled na svoji dobrovolnickou činnost.

Základními zkoumanými otázkami jsou motivace k dobrovolnické činnosti, zapojení dobrovolníků do službou Dobroduš nabízené dobrovolnické podpory a přesah dobrovolnické činnosti pro dobrovolníka, včetně uvědomění si obohacení z této práce.

K získání výzkumného materiálu jsem zvolila metodu anonymního dotazníkového šetření. Dotazovanými respondenty byli dobrovolníci, kteří již ukončili alespoň jedno smluvní období dobrovolnické činnosti ve službě Dobroduš, trvající půl roku. Velmi děkuji za pochopení a vstřícnost profesionálním pracovníkům služby Dobroduš. Ochotně se zapojili do distribuce dotazníku a ujali se sběru dat. Kontakty na dobrovolníky podléhají režimu utajení, proto jejich aktivní pomoc v této fázi výzkumu byla nezbytná.

V dotazníku jsou použité uzavřené otázky obsahující nominální a ordinální proměnné. Všechna zaznamenaná data byla analyzována poměrnými výpočty a kvantitativní metodou Chí kvadrát testu s Yatesovou korekcí. Byla zvolena 5% hladina významnosti. Na základě výsledků testu byly vysloveny odpovědi na výzkumné otázky. V diskusi jsou popsány výsledky následně rozebrané a porovnané se stanovenými hypotézami.

V závěru práce je provedeno shrnutí vzhledem ke stanovenému cíli diplomové práce.

Výzkumné části diplomové práce předchází teoretická část. Je věnována dobrovolnictví v širokém kontextu jeho uplatnění, vývoji a legislativě. Zaměřuje se na význam dobrovolnictví v sociální práci.

V kapitole o sociální práci v rámci Diakonie Českobratrské církve evangelické, zkráceně Diakonie ČCE, je přiblížené diakonické pojetí sociální práce. Uplatnění dobrovolnictví v Diakonii ČCE je přiblížené na dobrovolnickém programu 1+1 služby Následná péče Dobroduš, SKP v Praze. Velmi bych si přála, aby docházelo k naplňování cílové představy diakonické činnosti, kterou je diakonická anticipace „nového řádu věcí“.

„...Lidé jakkoli postižení mají být respektováni v této své výsostné důstojnosti, jako subjekty, nikoli objekty našeho soucitu. Před veškerou pomocí stojí společenství a před veškerou péčí přátelství.“ (Haška, 2014, s. 31).

TEORETICKÁ ČÁST

1 Charakteristika dobrovolnictví

“Nikdy mne nepřestane udivovat hvězdné nebe nade mnou a mravní zákon ve mně.”

Immanuel Kant

V této kapitole se budu zabývat základními pojmy, kterými jsou dobrovolnictví a dobrovolníci. Dobrovolnictví v současné společnosti má velkou škálu podob a zasahuje do nejrůznějších oblastí od sociálních, přes přírodní a ekologické až ke kulturním i technickým oborům. Proto pokládám za významné věnovat se jak genezi dobrovolnictví, tak jeho strukturálnímu rozlišování.

Dobrovolnictví je nepochybně jedním z projevů mravního základu člověka. Dobrovolník, jako projev svého samostatného a svobodného rozhodnutí, věnuje svůj volný čas, svoje síly, schopnosti a energii nebo své finanční a hmotné prostředky ve prospěch jiných, většinou neznámých lidí, kteří je potřebují a nemůžou či nedokáží si je opatřit. Dobrovolnická činnost má široký rozptyl možností, dobrovolník své statky může věnovat ve prospěch komunity, společnosti, přírody, její ochrany i péči o zvířata či rostliny. Jakýkoli zisk z této činnosti neočekává. Odměnou mu je poděkování a osobní pocit správně vykonané smysluplné činnosti.

V současné době je dobrovolnictví velmi živý, dynamický a stále se vyvíjející komplexní společenský fenomén. Z hospodářského pohledu je zařazovaný do třetího neziskového sektoru.

Dle Friče a Pospíšilové neexistuje v akademické sféře jediná definice dobrovolnictví. Připojují se k poznatkům více autorů, kteří ze všech uznávaných definic vyselektovali společné charakteristické prvky dobrovolnictví. Jsou jimi: dobrovolnost, nepovinnost a bezplatnost (Frič & Pospíšilová, 2010).

Obdobně klasifikuje dobrovolnictví Somrová-Šormová (2006). Zdůrazňuje význam dobrovolnosti a nepovinnosti. Klade je jako mezník mezi dobrovolnou činností a prací dobrovolníka - studenta, který jejím uskutečňováním plní předepsané hodiny praxe.

„To, že je dobrovolná činnost svobodně zvolená, považuji za její nejdůležitější znak. Tento znak je také důležitý pro oddělení dobrovolné činnosti a praxe, kterou student

vykonává v rámci svého vzdělávání a je pro něj povinná – školní praxi není možné považovat za dobrovolnou činnost.“ (Somrová-Šormová & Klégrová, 2006, s. 7-8).

Tošner a Sozanská uvádějí ve své publikaci o dobrovolnících motto.

„Dobrovolnictví není obět, ale přirozený projev občanské zralosti. Přináší konkrétní pomoc tomu, kdo ji potřebuje, ale zároveň poskytuje dobrovolníkovi pocit smysluplnosti, je zdrojem nových zkušeností a dovedností a obohacím v mezilidských vztazích.“ (Tošner & Sozanská, 2006, s. 18).

V sociální práci je užívána definice uvedená ve Slovníku sociální práce Oldřicha Matouška. Matoušek definuje heslo dobrovolnictví / volunteerism / takto:

„Dobrovolnictví je neplacená nekariéerní činnost, kterou lidé provádějí pro to, aby pomohli svým bližním, komunitě nebo společnosti.“ (Matoušek, 2003, s. 55).

Definice Matouška je stručná. Vystihuje podstatu dobrovolnické činnosti. Pomoc v této charakteristice může směřovat k širokému spektru lidí. Není rozlišené, zda jsou to členové širší rodiny, přátelé, známí lidé či zcela neznámí příslušníci třeba i jiného národa.

Odlíšný pohled uvádějí Frič a Pospíšilová. Citují Pennera, který ve své charakteristice dobrovolnictví klade důraz na odlišení dobrovolnictví od jiných forem prosociálního chování. Zdůrazňuje dobrovolnictví v rámci organizace. Soudí, že jen tak může být zaručená prvotní nevztahovost.

„Penner (2002); také Filkenstein, Penner, Brannick, (2005) definuje dobrovolnictví jako dlouhodobé, plánované a svobodně zvolené (discretionary) prosociální chování ve prospěch cizích druhých osob, které se odehrává v kontextu organizace.“ (Frič & Pospíšilová, 2010, s. 10).

Bučák ve své práci uvádí: *„k charakteristice dobrovolnictví patří znaky jako je dobrovolnost, spontánnost, neformálnost, tvořivost, flexibilita, prosociálnost, aktivita, finanční neziskovost, užitečnost pro jiné, přirozenost a další.“* (Bučák, 2007, s. 13).

Oldřich Matoušek následně rozlišuje dobrovolnictví na vzájemně prospěšné a veřejně prospěšné. Do vzájemně prospěšného řadí zájmové skupiny sledující především svoje zájmy. Veřejně prospěšné dobrovolnictví spočívá v poskytnutí času a vlastních dovedností pro veřejně prospěšnou činnost.

Klasifikací dobrovolnictví se podrobně zabývají také Frič a Pospíšilová, uvádějí příklady rozdělení od různých autorů. Soudí, že základním problémem je rozlišit přirozenou rodinnou a přátelskou pomoc či péči od nezištné dobrovolnické činnosti.

Poukazují na příklad, kdy Rochester rozlišuje tři alternativy prospolečenských nehonoraných činností: občanskou participaci (např. dobrovolná účast na veřejné akci),

sousedskou výpomoc (neplacená pomoc jednotlivce lidem, kteří nejsou příbuzní) a formální dobrovolnictví (neplacená pomoc skrze skupiny, organizace ve prospěch druhých lidí nebo prostředí). Zároveň soudí, že za dobrovolnou činnost lze pokládat jen formální dobrovolnictví (Frič & Pospíšilová, 2010).

Wilson odlišuje péči neboli „emocionální práci“ pro přátele a příbuzné (caring, emotional labor) od dobrovolnictví (volunteering) právě tím, že v ní předpokládá přítomné prvky závazků a povinností (obligation), které dobrovolnictví nezatěžují. Neformální pomoc (informal help) ovšem do dobrovolnictví zahrnuje také. Jako příklad takové pomoci uvádí odvezení souseda na lékařskou prohlídku (Wilson, 2000, s. 216).

Obdobný názor vyslovili také Tošner a Sozanská. Jejich vyjádření není ovšem kategorické, a tak v něm lze odhalit prostor pro různé možnosti a projevy rodinné, přátelské i komunitní pomoci. Ta může být aktuální reakcí na vzniklou situaci nebo mít časově krátkodobý či dlouhodobý charakter.

„Dobrovolnictví je často profesionálně organizováno, aniž by ztratilo svoji spontaneitu. Je pravidelným a spolehlivým zdrojem pomoci pro organizaci, která s dobrovolníky spolupracuje, a zároveň zdrojem nových zkušeností, zážitků i příležitostí pro osobní růst dobrovolníků.“ (Tošner & Sozanská, 2006, s. 37).

Další podstatná fakta o dobrovolnictví přibližuje **Všeobecná deklarace o dobrovolnictví**. Přijala ji Mezinárodní asociace pro dobrovolnické úsilí (International Association for Volunteer Effort – IAVE) na jedenácté světové konferenci v Paříži v roce 1990. Dozvídáme se z ní, že dobrovolnictví:

- je založeno na osobní motivaci a svobodném rozhodnutí,
- je to způsob podpory aktivní občanské participace a zájmu o rozvoj komunity,
- má formu skupinové aktivity, vykonávané většinou v rámci určité organizace,
- zvyšuje lidský potenciál a kvalitu každodenního života, posiluje lidskou solidaritu,
- poskytuje odpovědi na důležité výzvy současnosti a snaží se přispívat k vytváření lepšího a klidnějšího světa,
- přispívá k životaschopnosti ekonomického života a také k tvorbě pracovních míst a nových profesí (*International Association for Volunteer Effort*, n.d.)

1.1 Historie dobrovolnictví

Jedním z podstatných znaků lidské společnosti je přítomnost jisté míry solidarity a ochoty si vzájemně pomáhat. Bez těchto znaků bychom těžko o společnosti mohli vůbec mluvit jako o nějakém celku. Tyto prvky jsou rovněž součástí snad každého náboženství. Dobrovolná pomoc potřebným členům komunity nebo blízkým příslušníkům širší rodiny je spjatá s principy života lidí ve všech historických obdobích, civilizacích i náboženstvích. Z historického pohledu první institucionalizovaná dobrovolnická pomoc byla organizovaná církví. Postupem času přibývali další aktéři poskytující nebo organizující dobrovolnou pomoc – dobrovolnictví, vznikají nové formy, ale i motivace k jeho realizování.

Morální základy evropské společnosti vycházejí především z křesťanství. V Bibli lze nalézt mnoho odkazů na dobrovolné poskytnutí pomoci. V Evangelii podle Matouše v kapitole 22. jsou zaznamenána Ježíšova slova. Na otázku farizejů, které přikázání je nejdůležitější, Ježíš odpovídá, že největší přikázání jsou vlastně dvě. První nabádá k milování Boha. Druhé, zapsané ve verši 39 zní: *“Miluj svého bližního jako sám sebe.”* (Mrázek, 2011, s. 22, 39).

Dalším častým odkazem je novozákonné „Podobenství o milosrdném Samařanu“ v Evangelii podle Lukáše. Příběh o pomoci neznámému bližnímu, který se ocitl v nesnázích, slouží jako příklad nezištné lásky a obětavosti. V té souvislosti Ježíš, který vypráví tento příběh svým žákům, se ptá. Kdo tedy vlastně je bližním? Dle textu evangelia žáci odpovídají, že ten, který poskytl pomoc druhému člověku (Mareček, 2018, s. 10, 25-37).

Zajímavá je interpretace tohoto příběhu, kdy až skrze poskytovanou pomoc se vyjevuje, koho můžeme nazývat bližním. Na těchto a dalších odkazech z Bible stavěly v raném středověku své působení i první pomáhající křesťanské řády.

V období raného středověku je patrný vznik organizované dobročinnosti. V té době vznikaly církevní řády a náboženská bratrstva, která se vedle duchovní péče věnovala i charitativní činnosti. Při mnohých kláštorech vznikaly různé špitály a útulky. V Čechách v období husitských válek bylo oslabeno monopolní postavení církve a byl posílený vliv městského stavu. Tím byl daný impuls k postupnému vývoji necírkevních dobročinných aktivit. Po roce 1620 lze vidět opětovný příklon k dominantnímu postavení církve v této oblasti, ale časem se toto postavení oslabovalo a z oblasti organizované

dobročinnosti ji postupně vytlačoval stát. Šlechtický stav přebíral nové úlohy, dříve spjaté s působením církve (Krátká & Pernicová, 2010, s. 4-8).

V období vlády Josefa II., bylo zrušeno mnoho klášterů, které neměly vzdělávací a léčebné funkce. Roku 1781 bylo zrušeno nevolnictví. Zvýšila se migrace lidí do měst. Péči o chudé, nemocné a jinak postižené přebírají obce, cechy, a charitativní spolky. Počátky dobrovolnictví v dnešním pojetí můžeme sledovat s nástupem raného kapitalismu a tím souvisejících společenských změn.

Dobou rozmachu dobrovolnictví je 19. století. V té době začaly vznikat nové typy spolků, byly zájmové (např. turistické, sportovní a jiné) nebo měly ve svém poslání podporovat umění, kulturu, vědu a vzdělání. V 19. století vznikající dobrovolné spolky, které měly často národnostní náplň. Ve svém důsledku přispěly k osamostatnění národů.

Po vzniku samostatného Československa došlo k rychlému rozvoji dobrovolných organizací se silným vlasteneckým prvkem. Častým cílem rozličných vzniklých organizací byla vedle hlavní činnosti také podpora národního uvědomí. Příkladem takových dobrovolných organizací mohou být Československý červený kříž, Masarykova liga proti TBC. V té době se organizace často zabývaly budováním a spravováním různých ústavů a zařízení (ozdravovny, sanatoria, ústavy pro choré, útulky pro studenty, poradny pro matky, prázdninové osady apod.). Toto období lze charakterizovat jako příznivé pro zakládání a růst dobrovolnických organizací. Některé z nich měly velmi blízko k prezidentu Masarykovi, například křesťanská mládežnická organizace YMCA.

Výrazné změny nastávají s počátkem II. světové války. Pokračovaly následně v poválečném období, zvláště se vznikem socialistického státu. Některé organizace byly zakázané a jejich členové byli pronásledováni (př. YMCA, Sokol, Skaut). Zrušené byly všechny církevní charitativní organizace. Jiné organizace byly reorganizované a sdružené pod záštitu státu do tak zvané „Národní fronty“.

V socialistickém Československu bylo dobrovolnictví řízeno státem. Dobrovolnictví bylo přizpůsobované ideologickým a politickým potřebám. Jak se postupně měnilo socialistické Československo, tak se uvolňoval i rámec, ve kterém dobrovolnictví mohlo probíhat. Nicméně dobrovolnictví bylo po celou dobu státem chápáno jako politická a společensky angažovaná činnost realizovaná ve prospěch socialismu. Často dokonce dobrovolnost nesla i znaky nedobrovolně vykonávané povinnosti. Příkladem toho by mohly být známé „Akce Z.“ V důsledku silného působení státu se během tohoto období podařilo vybudovat poměrně velkou síť dobrovolnických

organizací, byť spjatých s tehdejším režimem, a ne vždy fungujících na bázi dobrovolnosti.

K obnově veřejného neziskového sektoru potažmo i dobrovolnictví došlo až po roce 1989. Počáteční období po roce 1989 je zahájeno eliminací dobrovolnictví i štědrých státních dotací. Po přechodné stagnaci se začíná vytvářet nová struktura dobrovolnických organizací, narůstá jejich počet a rozšiřuje se jejich zaměření. Objevují se nové přístupy a manažerský způsob řízení dobrovolnictví. Mění se motivace dobrovolníků, kteří v dobrovolnictví hledají nové zkušenosti a prostor seberealizace (Mlčák & Zášková, 2013).

Byly obnoveny spolky a sdružení zakázané minulým režimem, jako např. YMCA, Sokol a Skaut-Junák. Byly také obnoveny dobrovolnické organizace spojené s církvemi, které jsou dnes důležitým aktérem na tomto poli (Charita, Diakonie). V roce 1990 byl Federálním shromážděním přijat zákon č. 83/1990 Sb. o sdružování občanů. Později byly přijaty i další potřebné zákony, jako z. č. 308/1991 Sb., o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností, z. č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech, z. č. 227/1997 Sb. o nadacích a nadačních fondech a novela občanského zákoníku hovořící o zájmových sdruženích.

Vývoj od roku 1989 odpovídá evropskému – komunitnímu – modelu dobrovolnictví, dobrovolná činnost je motivována společnými zájmy. Dobrovolníci se setkávají v přirozeném společenství, jako jsou církevní, sportovní a jiné dobrovolné organizace. Postupně se mohou stát profesionálními dobrovolnými centry, která si udržují svoje komunitní charakteristiky. Jsou specializovaná na určitou skupinu lidí či druh činnosti, nosné jsou především vzájemné přátelské vztahy.

Dobrovolnické organizace v ČR se zapojily do mezinárodních projektů, např. roku 1991 vznikl INEX, nevládní nezisková organizace, která se zabývá mezinárodním dobrovolnictvím a vzděláváním. V roce 1992 vznikla nevládní nezisková organizace Člověk v tísni. V roce 1997 zahájilo svoji činnost Nadační fórum.

Postupně se objevuje se i Americký – manažerský – model, který se zaměřuje na vyhledávání dobrovolníků, jejichž činnost je pak nabízena v různých oborech a organizacích. Tento aspekt občanské společnosti byl podporován zahraničními nadacemi, které v roce 1993 umožnily vznik občanského sdružení HESTIA, s přívlastkem Národní dobrovolnické centrum. Dnes, jako zastřešující organizace, přispívá k profesionalizaci dobrovolnického managementu se sítí regionálních dobrovolnických center (Tošner & Sozanská, 2006).

Významnou podporu dobrovolnictví na mezinárodní úrovni iniciovala Organizace spojených národů (OSN), která rezolucí Valného shromáždění OSN č. 52/17 ze dne 18. ledna 1998 vyhlásila rok 2001 Mezinárodním rokem dobrovolníků. Již dříve, od roku 1985 byl vyhlášený 5. prosinec Mezinárodním dnem dobrovolníků.

Milníkem ve vymezení fungování dobrovolnictví v ČR bylo přijetí Zákona o dobrovolnické službě č. 198/2002 Sb., který vstoupil v platnost 1. ledna 2003.

Evropská unie chápe dobrovolnictví jako podstatný prvek pro fungování společnosti. To bylo také jedním z důvodů, proč byl rok 2011 vyhlášen Evropským rokem dobrovolných činností na podporu aktivního občanství.

Aktivita občanů se v jednotlivých státech odlišuje. Podle národních průzkumů o dobrovolnictví realizovaných v zemích EU, bylo v roce 2007 do dobrovolnické činnosti zapojeno odhadem 92–94 milionů dospělých lidí. To znamená, že dobrovolnické činnosti různého rozsahu vykonávalo kolem 22 % až 23 % Evropanů ve věku nad 15 let (*Dobrovolnictví v Evropě*, 2013).

Velké množství dobrovolníků v ČR je zapojené do práce nestátních neziskových organizací (NNO). V dubnu roku 2017 bylo v České republice registrováno 129 947 NNO, z toho 515 nadací, 1670 nadačních fondů, 2774 obecně prospěšných společností, 752 zapsaných ústavů, 4171 církevních organizací, 93 651 spolků a 26 414 pobočných spolků (*Statistika počtu nestátních neziskových organizací 2014–2017*, n.d.).

1.2 Formy a typy dobrovolnictví

Charakteristice dobrovolnictví byla věnovaná 1. kapitola Jeho možnosti uplatnění i formy realizace jsou téměř bezbřehé. Strukturalizovat možnosti pomoci je nutné pro jejich poznání, dobré uskutečňování i rozvíjení.

„Dobrovolnictví má mnoho podob, některé jsou více či méně viditelné, rozšířené.. Darovat svůj čas, věci a práci má schopnost každý člověk. Jen se projevuje a liší mírou pomoci, liší se i v tom, jakou formou jsme tak schopni učinit.“ (Haumerová, 2007, s. 12).

Formy dobrovolnictví

Podle vzájemné vazby aktérů a okruhu působnosti rozdělují Tošner a Sozanská dobrovolnou činnost na tři formy. Přičemž především mezi dvěma prvními lze obtížně stanovit přesnou hranici, často dochází k jejich prolínání.

- Občanská (sousedská) výpomoc. Tento termín se používá v případě, kdy se dobrovolná činnost uskutečňuje mezi členy i širší rodiny, přáteli nebo mezi sousedy.
- Dobrovolnictví vzájemně prospěšné. Tento termín se používá v případě, kdy se dobrovolná činnost uskutečňuje v rámci komunity, obce, farního společenství, zájmového sportovního klubu a podobně.

Obě tyto formy, sousedská výpomoc a vzájemně prospěšné dobrovolnictví, se vyznačují spontánností, nemívají dlouhodobé koncepce, reagují na vzniklé události. Významná je nevynucovaná, ale přirozeně očekávaná možná reciprocita dobrovolné pomoci.

- Veřejně prospěšné dobrovolnictví. Právě tento typ dobročinnosti bývá zkráceně označován jako dobrovolnictví. Tuto činnost zpravidla zajišťují nestátní neziskové organizace. Má řadu rysů podobných jako občanská výpomoc, ale zároveň se vyznačuje dalšími znaky. Role dobrovolníka je vymezená tak, aby se příjemce dobrovolnické pomoci na ni mohl v dohodnutém rámci spolehnout. Partnerem dobrovolníků je obvykle organizace, která mu nabídne příležitost k dobrovolnické činnosti (Tošner & Sozanská, 2006).

Krátká a Pernicová rozdělují současné dobrovolnictví na **5 základních forem**:

- Dobrovolnou občanskou výpomoc
- Vzájemně prospěšné dobrovolnictví
- Veřejně prospěšné dobrovolnictví
- Dobrovolnou službu
- Dárcovství

Jednotlivé formy stručně charakterizují:

- **Dobrovolná občanská výpomoc** je součástí běžného života rodin, skupin přátel nebo sousedů. Jde o přirozenou pomoc v situacích, které jsou většinou časově ohraničené a pro jednotlivce nebo rodiny obtížně

zvládnutelné. Jedná se o drobnou rodinnou, přátelskou či sousedskou výpomoc.

- **Vzájemně prospěšné dobrovolnictví** zahrnuje zájmové spolky v obcích jako jsou místní organizace např. zahrádkářů nebo turistů a mnoho dalších kulturních, sportovních, dětských, mládežnických a seniorských organizací. Staví svoji činnost na lidském nadšení, skupiny občanů dobrovolně sami pro sebe a své přátele realizují řadu aktivit.
- **Veřejně prospěšné dobrovolnictví** vychází z ochoty lidí angažovat se svobodně v zájmu pomoci jiným občanům nebo v zájmu určitých změn ve společnosti. Na prvním místě je potřeba být užitečný svému okolí. Tímto motivem jsou vedeni například dobrovolníci Českého červeného kříže nebo neprofesionální členové horské služby. Pomoc druhým je součástí idejí skautingu a křesťanských mládežnických organizací jako je například YMCA. Nezištná pomoc je základem činnosti mnoha ekologických organizací. Po roce 1989 se staly platformou pro tento typ dobrovolnictví nevládní neziskové organizace. Patří sem tzv. virtuální dobrovolnictví, které umožňuje výpomoc dobrovolníků přes internet. Lidé, kteří na spolupráci při realizaci projektů v terénu nemají kapacitu, mohou nezištně uplatnit své znalosti a dovednosti ve prospěch potřebných. Hranice mezi dobrovolnictvím vzájemně prospěšným a veřejně prospěšným se v praxi často překrývají.
- **Dobrovolnická služba** představuje obvykle dlouhodobý závazek věnovat se dobrovolné práci, buď v České republice, nebo často i v jiné zemi. Různé organizace, vysílající i přijímající, poskytují pojištění, případně různé výhody. V současné době se mezinárodní dobrovolnické službě nejvíce věnuje sdružení dobrovolných aktivit INEX-SDA a na národní úrovni ústav HESTIA.
- **Dárcovství** lze objasnit celkem srozumitelně. Pod pojmem dárcovství chápeme poskytování finanční či nefinanční pomoci druhým lidem (Krátká & Pernicová, 2010).

Frič rozlišuje dárcovství individuální a organizované (Frič, 2001).

V rámci organizovaného dárcovství existují další typy jako smluvní dárcovství, sbírkové dárcovství, pravidelné dárcovství a příležitostné dárcovství (Krulová, 2017).

Aktivnější formou dárcovství je firemní dobrovolnictví, kdy firma poskytne neziskové organizaci práci a čas svých zaměstnanců. Typ dárcovství charakterizovaný jako firemní dárcovství je významný proto, že jde o společnou podporu neziskového sektoru zaměstnavatelem a zaměstnancem: zaměstnanci pomáhají svou prací, znalostmi a nasazením, firma uhradí všechny náklady s tím spojené. Díky firemnímu dobrovolnictví je možné přirozeně propojit komerční a neziskový sektor (*O nás*, n.d.).

Typy dobrovolnictví

Lze je odlišit podle společenského vývoje a uplatnění.

- **Formální dobrovolnictví.** Je zaštitěné organizací nebo institucí a jeho podoba je většinou upravena písemnou smlouvou. Je mnohem jasněji vymezeno než neformální dobrovolnictví a většinou je také míněné, když se mluví o dobrovolnictví obecně.
- **Neformální dobrovolnictví.** Tím rozumíme jakoukoli pomoc poskytnutou z vlastní vůle bez nároku na odměnu. Může to být např. sousedská výpomoc.
- **Dobrovolnická služba.** Právě tato služba je definovaná zákonem o dobrovolnické službě. Na ní se vztahují výhody a úlevy poskytované státem (*Dobrovolnictví*, 2018).

Obdobné rozdělení vyplynulo jako výstup z diskuse „Kulatých stolů s facilitátorem“ (metoda World Café) odborné konference „Rozvoj dobrovolnictví v ČR“, konané 20. a 21. března 2018 v Praze.

„Podle toho, v jaké společnosti se dobrovolnictví vyvíjelo, existují dva základní typy dobrovolnictví:

- **NEFORMÁLNÍ/KOMUNITNÍ** – tradiční, postavené na vztazích sousedů, příslušníků církví, spolků, sportovních a mládežnických oddílů, převažují neformální osobní vztahy. Motivace je obvykle reciproční ve smyslu: „Dnes pomohu já tobě, zítra ty mně.“
 - **FORMÁLNÍ/MANAŽERSKÉ** – postavené na profesionálních koordinátorech dobrovolníků, je profesionálně organizováno, aniž by ztratilo svoji spontaneitu.
- Oba se v praxi překrývají.“ (Výstupy projektu Rozvoj dobrovolnictví, n.d.).*

Podle doby vykonávané dobrovolnické činnosti je rozdělována na

- **krátkodobou**, trvající do třech měsíců
- **dlouhodobou**, jejíž trvání je delší než tři měsíce, může být i několikaleté.

Zákonem je řešená **dobrovolnická služba**. Řeší ji zákon č.198/2002 o dobrovolnické službě. Zákonem č. 86/2014 došlo ke změně některých jeho předpisů. Dobrovolnická služba je vždy formálním typem dobrovolnictví.

Zaměření může mít **dobrovolnická služba** velmi rozmanité.

Nejčastějšími **obory**, ve kterých dobrovolníci pracují, jsou:

- Kultura
- Životní prostředí
- Zdravotnictví
- Děti a mládež
- Mimořádné události
- Senioři
- Lidé s hendikepou
- Lidé bez domova
- Lidé se závislostí
- Sport
- Práce se zvířaty
- Lidská práva
- Věda a výzkum
- Benefiční akce
- Lidé s autismem
- Foreign volunteer
- Veřejná správa (*Internetový portál Dobrovolník, n.d.*).

Hruška a kol. vymezují **oblasti dobrovolnictví** následujícím způsobem:

- Sociální služby
- Kultura a pomoc při zachování kulturního dědictví
- Zdravotnictví
- Ekologie a ochrana životního prostředí
- Prevence kriminality
- Dobrovolnictví s dětmi a mládeží
- Mimořádné události a krizové situace

- Sportovní a pohybové aktivity
- Rozvoj občanské společnosti a lidská práva
- Mezinárodní dobrovolnictví a rozvojová spolupráce
- Další oblasti dobrovolnictví
 - Dobrovolnictví firem
 - Dobrovolnictví ve veřejné správě
 - Dobrovolnictví v církvích a náboženských společnostech
 - Virtuální dobrovolnictví (Hruška et al., 2018).

Stále se objevují nové obory, v nichž se dobrovolníci mohou uplatnit. Objevují se i nové formy nabídky dobrovolnické činnosti. Například pro skupiny lidí, kteří ještě donedávna byli příjemci dobrovolnické činnosti. Dobrovolníky se stávají senioři, např. v programu 3G. Lidé s handicapem jsou přijímáni jako cenní peer konzultanti. Široký prostor se otevírá internetovému dobrovolnictví např. [Hearth.net](#). V tomto směru jsou inspirativní polské programy e – dobrovolnictví nadace Good Network. Zapojit se, např. do vězeňského dopisování, mohou lidé i z velmi vzdálených míst. Programy realizují Charita ČR i Diakonie ČCE. Firemní dobrovolnictví nachází stále nové podoby. Rozvíjí se kolektivní dobrovolnictví, crowdfundingové projekty, projekty P2P aj. Jejich realizaci umožňuje např. Fórum dárců. Prostor dobrovolnictví je velmi široký. Že jde o obor živý, dynamický a zároveň eticky vysoce kladně hodnocený a proto vyhledávaný, svědčí množství mezinárodních projektů a stále se rozvíjející inspirativní spolupráce.

1.3 Charakteristika a úloha dobrovolníka

Charakteristik dobrovolníka, stejně jako charakteristik dobrovolnictví lze v literatuře najít více. Liší se především rozbohem významu práce dobrovolníka a šířkou zahrnující různorodost dobrovolnických aktivit.

Internetový portál [Dobrovolník.cz](#), jehož majitelem je ústav HESTIA uvádí stručnou a výstižnou definici:

„Dobrovolník je člověk, který ze své vlastní vůle a ve svém volném čase bez nároku na odměnu pomáhá lidem kolem sebe a zapojuje se do veřejně prospěšných aktivit.“

Dobrovolníkem, který se zapojí do činnosti v České republice může být fyzická osoba starší patnácti let. Pro práci v zahraničí musí být dobrovolník starší osmnácti let (*Internetový portál Dobrovolník, n.d.*).

Zákon ČR 198/2002 Sb. o dobrovolnické službě neobsahuje definici dobrovolníka. K pojmu dobrovolník se vztahují odstavce § 2 a § 3, ale samostatná definice v jejich obsahu není.

To v zákoně SR č. 406/2011 Z.z. o dobrovolníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov je obsažená v § 2, bod 1 přesná definice pojmu dobrovolník. Uvádím její citaci bez překladu: *„Dobrovoľníkom je fyzická osoba, ktorá na základe svojho slobodného rozhodnutia bez nároku na odmenu vykonáva pre inú osobu s jej súhlasom v jej prospech alebo vo verejný prospech dobrovoľnícku činnosť založenú na svojej schopnosti, zručnosti alebo vedomosti a spĺňa podmienky stanovené týmto zákonom.“* (SR, Zákon č. 406/2011).

Popravdě, dobrovolníkem se stává i každé dítě, které například z přátelství nebo ze zájmu bude vykonávat nezištně pomoc lidem, zvířatům nebo organizaci. Jednoduchými příklady jsou doučování spolužáka, venčení psa nemocným sousedům či dobrovolné zpívání v domově pro seniory. Mnoho dětí v různých zájmových kroužcích vykonává ve své podstatě významné dobrovolnické aktivity, například mapování výskytu druhů při ochraně přírody.

Výsledkem dobrovolnických aktivit všech věkových kategorií obyvatelstva je vykonaná dobrovolnická práce. Většinou na komunální úrovni je výrazně viditelná. Například okrašlovací spolky, jejichž členy jsou lidé různého věku, vykonají každoročně velmi různorodou práci na zvelebení svého bydliště a okolí.

Dobrovolnická činnost je další obtížně odlišitelný pojem. Většinou jsou používané pojmy dobrovolnická činnost, dobrovolnická služba a dobrovolnická práce chápány jako synonyma..

Úloha dobrovolníka je často jedinečná a nezastupitelná. Významná je neformálnost, rychlá časová návaznost na tíživou situaci, pracovní i časová flexibilita. Kreativnost motivovaného dobrovolníka umožňuje vyřešit situace i s určitou dávkou rizika chyby a neúspěchu. Nenahraditelná je přirozená lidská přítomnost a snaha o nápravu. Tak jak je různorodá škála dobrovolnických činností, tak je rozličná i úloha dobrovolníka. Shrnující je obětavost, vysoké osobní nasazení a možnost vzájemného blízkého kontaktu.

„Vzhľadom k tomu, že dobrovoľník za svoju činnosť nedostáva financie, často sa diskutuje o tom, prečo je človek vôbec dobrovoľníkom. Odpoveď souvisí s dosahovaním jiného než finančního profitu. Dobrovoľníctví se sice týká pomoci ostatním, ale měli

bychom si uvědomit, že tyto aktivity pomáhají hlavně nám (dobrovolníkům). (Arnoldová, 2016, s. 35).

Dobrovolnictvím může člověk smysluplně získat poznatky za zájmových oblastí vzdálených jeho profesi. Dobrovolník se může příjemnou a přínosnou formou leccos naučit různé dovednosti. Může získat nové přátele. Jeho volný čas dostane smysl. Získá nový, určitě širší a pozitivnější pohled na svět a dění kolem sebe.

2 Sociální práce a dobrovolnictví

Tato kapitola se zabývá dobrovolnictvím v sociálních službách, definicí termínů a všemi specifiky, díky kterým se tento druh dobrovolnictví liší oproti dobrovolnictví v jiných sférách.

Pokládám za vhodné blíže osvětlit klíčový pojem – sociální práce. Charakteristik, které se opírají o některý z úhlů pohledu je mnoho. Uvádím definice v publikacích Oldřicha Matouška a Pavla Navrátila, významných osobností v oboru sociální práce.

„Sociální práce je společenskovední disciplína i oblast praktické činnosti, jejímž cílem je odhalování, vysvětlování, zmírňování a řešení sociálních problémů (chudoby, zanedbávání výchovy dětí, diskriminace určitých skupin, delikvence mládeže, nezaměstnanost aj.“ (Matoušek, 2003, s 213).

„Cílem sociální práce je podpora sociálního fungování klienta v situaci, kde je taková potřeba buď skupinově nebo individuálně vnímána a vyjádřena. Sociální práce se profesionálně zabývá lidskými vztahy v souvislosti s výkonem sociálních rolí.“ (Navrátil, (2000) in Navrátil 2001, s 11).

Sociální práce se sice opírá o pilíř lidské solidarity, ale jejím smyslem je pomoc a podpora naplňování individuálního lidského potenciálu.

Už v raném středověku lze najít první projevy systémově zakotvené lidské pomoci. Různé církevní řády měly ve své náplni péči o lidi, kteří se ocitli z jakýchkoli příčin v nouzi. Podobnou úlohu měla plnit i místní šlechta, do jejíhož panství patřily obce i poddaní. Později, s rozvojem řemesel a zvyšováním úlohy měst, převzaly obdobnou pomoc v nouzi také cechovní spolky. Spolu se zaváděním domovské obce a domovského práva, se začíná utvářet komunitní způsob péče o handicapované, chudé či staré lidi s domovským právem v obci. V Českých zemích Rakouského císařství bylo prozatímní obecní zřízení uzákoněno 17. 3. 1849, půl roku po patentu o zrušení poddanství. Zákon o domovském právu byl přijatý v roce 1863. V celé historii se ale jednalo pouze o pomoc umožňující přežití na okraji společnosti, osoby byly primárně stigmatizované svojí nedostatečností.

Sociální práce, jako profesionální obor v současném „moderním“ pojetí se začala utvářet až na konci 19. století. V Německu se do centra pozornosti dostaly rodiny a vznikaly tak zárodky případové práce. V Anglii S.A. Barnett uplatňoval v práci s chudými a nezaměstnanými první sociální poradenství a zároveň, spolu se svými žáky, položil základy komunitní práce. Společnost v Evropě i v Americe si začínala

uvědomovat širší spektra nejen sociální pomoci, ale i prevence a poradenství. Společenská potřeba znalostí a orientace v této oblasti vedla ke vzniku sociálního školství. V nově vzniklé Československé republice založila Alice Masaryková už v roce 1919 první Vyšší sociální školu. Alice Masaryková se věnovala také vzdělávání ošetřovatelek, založila Český červený kříž a dvacet let byla jeho předsedkyní. Sociální práce v meziválečné době měla k medicíně a ošetřovatelství velmi blízko. Do sociální práce se postupně začleňovaly poznatky ze sociologie, psychologie, pedagogiky. Vyvíjel a proměňoval se její pojem pomoci. Vznikly profesionální instituce, zákonný rámec, vysokoškolské vzdělávací programy, etický kodex, profesionální svazy na státní i mezinárodní úrovni.

V tomto roce v České republice:

„Sociální služby pomáhají lidem žít běžným životem - mohou pracovat, nakupovat, navštěvovat školy, aktivně trávit volný čas, starat se sami o sebe, svou domácnost apod.

Sociální služby umožňují zachování co nejvyšší kvality a důstojnosti života uživatelů.

V České republice působí více než 2000 poskytovatelů sociálních služeb, kteří své služby poskytují přibližně 700 000 klientům. Pracují zde desetitisíce zaměstnanců, kteří pomáhají řešit jejich nepříznivou sociální situaci formou, která zaručuje zachování lidské důstojnosti, ctí individuální potřeby a posiluje schopnost začleňování do společnosti v přirozeném sociálním prostředí.“ (Týden sociálních služeb v ČR, n.d.).

V současném jednání a práci s klienty se prosazuje nediskriminující, antiopresivní přístup, založený na respektování individuality každého člověka a zároveň vnímající jeho jedinečnou životní realitu. Citlivost vůči individualitě je u profesionálních pracovníků prohlubovaná vzděláváním, výcvikem, zkušeností. Empatii, vnímavost, laskavé jednání a přátelský vztah může projevovat každý člověk s dobrou vůlí. Takovýto laický pomocník může vykonat mnoho dobrých lidských činů. Právě zde se otevírá prostor pro uplatnění dobrovolníků.

Dobrovolnictví v sociálních službách se diferencuje od ostatních sfér dobrovolnictví svým rozsahem, klientelou i samotným cílem služby, kterým je vždy zvládnutí určitého handicapu nebo sociálního problému (Vít, 2015).

Sociální a zdravotní oblast je z pohledu dobrovolníků tou „nejoblíbenější“ oblastí jejich působení. Zde se zdůrazňuje zejména pečlivé proškolení a součinnost dobrovolníků. Probíhá v institucích jako je např. Nadace Olgy Havlové nebo Diakonie českobratrské církve evangelické či Česká katolická charita (Frič a Pospíšilová 2010).

Nejvíce specifický rys při práci v sociálních službách lze vidět v tom, že je to v první řadě práce s lidmi. Právě na práci s lidmi musí být pracovník (tedy i dobrovolník) do jisté

míry orientovaný svým humanistickým přístupem a životními hodnotami. Samotná orientace ovšem nestačí. Dobrovolník v sociálních službách by měl být vybavený i některými sociálními dovednostmi. Při jejich posuzování lze vycházet ze sociálních kompetencí, které jsou požadované od pracovníka v sociálních službách.

Jsou jimi především schopnost porozumět vzniku a vývoji dané sociální situace. Následně, do určité míry i identifikovat sociální skutečnosti, které vedly ke vzniku individuálních problémů klienta a porozumění těmto problémům. Je nutné být empatický, ale přitom by se měly dodržet určité profesní hranice (Adams, 2018).

Empatie je důležitým elementem uplatňovaným během péče orientované na klienta. Tento prvek je využíván i během práce s uživatelem sociálních služeb, a proto by dobrovolníci v sociálních službách měli ovládat principy tohoto přístupu. Adams (2018) zmiňuje při práci s klientem tři hlavní podmínky. První je koncept přijetí tzv. „self“, tedy že postoj dobrovolníka ke klientovi je jedinečný, nezávislý a přijatelný. Druhou podmínkou je empatie, tedy schopnost vcítit se do klienta a dívat se na svět jeho očima. Třetí podmínkou je kongruence, resp. autenticita dobrovolníka, což znamená, že vystupuje sám za sebe a neschovává se za žádnou masku při kontaktu s klientem.

Tím, že dobrovolník není zaměstnancem, může mezi ním a uživatelem vzniknout i otevřenější a přátelštější vztah. Tento vztah se většinou vytváří při takové dobrovolné činnosti, kdy dobrovolník navštěvuje pravidelně jednoho konkrétního klienta. Dobrovolníci však mohou poskytovat i občanské poradenské služby, kde využívají své znalosti a dovednosti, odlehčují každodenní rutinní práci zaměstnancům nebo dokonce mohou přinést uživatelům určitý nadstandard sociální služby Gulová (2011).

Dobrovolníci, kteří se rozhodnout pracovat v oblasti sociálních služeb, se mohou obrátit na dobrovolnická centra nebo na organizace, které samostatně nabízejí dobrovolnou práci zaměřenou na sociální pomoc. Dobrovolnická centra i sociální organizace jsou v České republice legislativně vymezené Zákonem č. 108/2006 Sb., O sociálních službách a Vyhláškou č. 505/2006 Ministerstva práce a sociálních věcí. Podle zákona o sociálních službách se rozumí pod sociální službou veškeré aktivity podle tohoto zákona zajišťující pomoc a podporu jedincům za účelem společenského začlenění nebo předcházení sociálního vyloučení (§3, část první, zákon č. 108/2006 Sb.). Tento zákon dále zahrnuje typologii sociálních služeb na sociální poradenství, služby sociální péče a služby sociální prevence (§ 32, část třetí, zákon č. 108/2006 Sb.). Ve všech třech typech se vedle profesionálních pracovníků účinně využívá i dobrovolnická práce.

Zákonem č. 198/2002 Sb. o dobrovolnické službě ve znění pozdějších předpisů se řídí pouze organizace, které získají akreditaci Ministerstva vnitra ČR na konkrétní projekt/program.

Pouze ty neziskové organizace pracující s dobrovolníky, které mají akreditaci k dobrovolnickému programu udělenou Ministerstvem vnitra ČR, jsou také oprávněny uzavírat se zájemci smlouvy o dobrovolnické službě a vysílat je po uzavření smlouvy do přijímajících organizací. Vysílající organizace je zodpovědná za výběr, evidenci, přípravu, pojištění dobrovolníka. Přijímajícími organizacemi jsou například různé charitativní organizace, sdružení zdravotně postižených, mateřská centra, domovy pro seniory, domovy pro mládež, nemocnice, azylové domy, protidrogová centra, poradenská zařízení atd., samozřejmě pokud projeví zájem o práci dobrovolníků (Hruška et al., 2018).

„Dobrovolníci mohou poskytovat občanské poradenské služby, kde využijí své znalosti, nebo dovednosti, dobrovolníci pomohou odlehčit každodenní rutinní práci zaměstnanců, nebo naopak přinášet nadstandard, který profesionálové při svém vytížení nemohou klientům poskytnout, mohou působit jako osobní asistenti u zdravotně postižených, v mentoringových programech typu „jeden pro jednoho“. Spektrum dobrovolnických činností je velice široké a otevřené novým nápadům.“ (Metodika dobrovolnictví v sociálních službách..., n.d., s. 5).

Je žádoucí, aby si člověk podle vlastního uvážení a po konzultaci s odborníky v dané sociální sféře určil, kde by chtěl a kde by uměl co nejlépe vykonávat dobrovolnou činnost.

2.1 Metody sociální práce v dobrovolnictví

Nástrojem, který usnadňuje vymezení práce dobrovolníků v organizaci, objasňuje její průběh a rámec a umožňuje její zefektivňování a profesionalizaci, je metodika. Metodika je chápána jako návod, pracovní postup. Současná podoba teoretického vymezení metodiky práce s dobrovolníky vznikla v praxi, postupným zohledněním potřeb účastníků. Metodiku dobrovolnictví vnímáme primárně v rovině postupu. Postupy chápeme jako proces; jako vyvolání, řízení, udržení a případně ukončení souboru činností. Dále v rovině aktivit, přičemž aktivity chápeme jako obsahovou složku, jako náplň činnosti (Hestia, 2019).

Metodu v sociální práci lze tedy charakterizovat jako způsob, kterým je možné dosáhnout předem stanoveného cíle plánováním a následně realizovanou sociální

intervencí. Matoušek uvádí, ve shodě s většinou západních odborníků. „*Pojmem metody v sociální práci jsou většinou rozuměné postupy vázané na: - cílový subjekt (práce s jednotlivcem, skupinou, rodinou, komunitou, aj), na jeho aktuální situaci (sociální znevýhodnění na začátku života, předvídatelné a nepředvídatelné sociální události), na relevantní vztahový kontext (vrstevnická skupina, rodina, organizace), někdy i na systémové vazby (regionální, národní, někdy i nadnárodní sociální politika).*“ (Matoušek et al., 2003, s 13)

Levická člení metody specifické pro sociální práci - podle časového hlediska na klasické (sociální práce s jednotlivcem, s rodinou, s komunitou) na moderní (sociální management, sociální plánování, sociální projektování)

- podle demografického hlediska na věkové skupiny (sociální práce s dětmi, s mládeží, s dospělou populací, s lidmi vyššího věku) na pohlaví (sociální práce se ženami, s muži),
- podle statusu (sociální práce se zaměstnanými, s bezdomovci, s migranty aj) - podle místa výkonu (terénní sociální práce, komunitní sociální práce),
- podle příjmového hlediska (profesionální sociální práce, dobrovolná sociální práce),
- podle druhu činnosti (sociální služby, sociální prevence, sociální poradenství, streetwork, sociální výzkum, dávky, pojištění aj.) (Levická, 2002).

Matoušek et al.(2003) dále specifikuje konkrétní metody sociální práce na:

- Případové práce
 - případová práce
 - poradenství
 - krizová intervence
 - mediacce

Práce se skupinou – skupinová práce (skupinové aktivity, skupinová psychoterapie, skupinová psychoterapie, podpůrné skupiny, svépomocné skupiny)

- streetwork
- Práce s dětmi a s rodinou
 - práce s rodinou
 - posuzování potřeb ohroženého dítěte
 - videotrénink interakcí

- Komunitní sociální práce
 - komunitní práce
 - hromadná neštěstí a jejich zvládnání
- Makrometody
 - analýza potřeb (kraje, obce, regionu)
 - systémové projekty

Do moderních metod sociální práce patří i práce managementu sociálních služeb a supervize, jako prvek psychohygieny a reflexe. Dobrovolnická práce stojí na pomezí.

„V poslednom období aj v našich pomeroch nabúda významný rozmer ako metóda sociálnej práce označovaná ako voluntarismus alebo dobrovolnictvo.“ (Slovak a Vereš in Bučák, 2012, s. 29)

Dobrovolnictví je významnou součástí sociální práce ve všech zemích s kontinuálním dlouhodobým demokratickým vývojem. Jsou organizace, ve kterých počet dobrovolníků je vyšší než aktuální počet klientů. Dobrovolníkům organizace věnují významnou péči.

Rozvíjejí se možnosti školení pracovníků zaměřené na tvorbu metodiky, management dobrovolníků; častěji jsou zmiňovány možnosti konzultací a supervize. Příchod dobrovolníka do organizace můžeme chápat jako systémovou změnu a zároveň otevření se okolí. Obavy pracovníků s tím spojené mohou být natolik vážné, že se stanou bariérou rozvoje dobrovolníků v konkrétní organizaci. Proto je na místě, pokud organizace věnuje procesu integrace dobrovolníků vhodný stupeň pozornosti (*Youth Portal*, n.d.).

Samotný proces systematické integrace dobrovolníků začíná před jejich příchodem zmapováním potřeb a plánováním. Do této fáze spadá příprava organizace a jejích pracovníků na spolupráci, vyjasnění si kompetencí v organizaci a definování rámce: cíle organizace a projektu, požadavky na dobrovolníky – profil dobrovolníka, definování dobrovolnického místa, zvážení potřebnosti a rozsahu přípravy a zaškolení dobrovolníků; zvážení výhod, které umí organizace dobrovolníkům nabídnout a v neposlední řadě jednoznačné určení odpovědné osoby koordinátora ze strany organizace. V momentě, kdy už organizace dobrovolníky využívá, má tendenci k stereotypu a vyhledávání stejných skupin zájemců, s nimiž již má zkušenosti na činnosti, které má odzkoušené. Před přijímáním dalších však v rámci plánování existuje možnost zvážit vhodnost rozšíření, resp. modifikace zaběhnutých postupů (např. vypracování SWOT analýzy, evaluace předchozího programu apod) (Gulová, 2011).

„V anglosaském pojetí, které ovlivňuje většinu západních zemí, se jako metody sociální práce označují specifické postupy sociálních pracovníků definované cílem nebo cílovou skupinou.“ (Matoušek, 2003, s. 107).

Cíle sociální práce mohou být konkrétní, např. poskytnutí materiální pomoci, poskytnutí poradenství, vytvoření plánu postupu, poskytnutí komplexní pomoci.

„Cílem sociální práce je podpora sociálního fungování klienta v situaci, kde je taková potřeba buď skupinově, nebo individuálně vnímaná a vyjádřená.“ (Navrátil, 2001, s. 12).

Podle cílové skupiny jsou metody sociální práce rozlišované na případovou individuální práci s klientem (case work) na tzv. mikroúrovni. Na mezoúrovni se jedná o práci s malou skupinou nebo o práci s rodinou. Na makroúrovni jde o práci s různě velkou, ale jasně vymezenou komunitou. Komunita může být vymezená lokálně, ale i sociálně či tematicky.

*„Blízký pojmu komunitní práce je pojem **komunitní péče**: Jde při ní o směřován k takovému uspořádání služeb (zejména zdravotních a sociálních, ale např. i vzdělání, doprava atd.) pro skupiny „na okraji“ (osoby hendikepované, seniory, duševně nemocné atd.), aby mohly zůstat se svým hendikepem ve své komunitě a žít v ni plnohodnotný život. Tento přístup je opakem institucionální péče, která předpokládá, že péče v ústavu je lepší (levnější, efektivnější atd.).“ (Matoušek et al., 2003, s. 255).*

Dobrovolnictví má svoji nezastupitelnou úlohu v různých, metodicky propracovaných programech sociální práce. *„V případové práci jsou důležitou skupinou dobrovolnických aktivit, tzv. mentoringové programy. Práce dobrovolníka probíhá formou „jeden na jednoho“, což znamená, že dobrovolník společně s klientem vytváří dvojici. Jedním z nejrozšířenějších projektů je program Pět P (Pomoc, Přátelství, Podpora, Péče a Prevence). Jedná se o dobrovolnický program určený dětem a mládeži ve věku 6-15 let, které jsou sociálně či zdravotně znevýhodněné.“ (Frýdlová, 2015).*

Na principu mentoringu je také např. Program Laty o. s. Ve dvou se to lépe táhne, určený pro mladistvé.

Mentoring je způsob předávání zkušeností založený na důvěře. Má mnoho možností využití. Jednou z nich je oblast sociální péče a dobrovolnictví. Mentor, zkušenější partner, předává své osobní zkušenosti a postoje mladšímu, méně zkušenějšímu, jakkoli oslabenému mentee. Ten je dle svého uvážení přijímá a využívá (*Vítejte na stránkách Unie mentorů, n.d.*).

V rodinné péči je využíván program 3G podporující rodiny a dobrovolníky 50+. V komunitní péči o rodiny s dětmi, které se ocitli v nepříznivé životní situaci je

registrovaný program KOMPAS (Komunikace, Přátelství, Spolupráce) (*Hestia: Metodiky ke stažení*. n.d.).

2.2 Dobrovolnictví a sociální pracovník

Pomoc dobrovolníka je založená na vlastní vnitřní potřebě a dobré vůli pomáhat ostatním, tedy na velké vnitřní motivaci. Být dobrovolníkem v sociálních službách znamená věnovat svůj čas, schopnosti a energii ve prospěch ostatních lidí, komunity, společnosti. Dobrovolníci svojí činností zvyšují kvality života lidí ve svém okolí a přispívají k dosahování pozitivních změn při řešení společenských problémů.

„Dobrovolníci mohou výrazně přispět k překonávání psychických následků pocitů osamocení a izolace. Všechny státy, ani ty nejbohatší nejsou a nebudou schopné řešit všechny narůstající sociální problémy vlastními silami. Budou potřebovat širokou síť dobrovolnických organizací a jejich aktivity v sociální oblasti. Spojovat lidi a motivovat je k lidské sounáležitosti a solidaritě už nebude jen ideálem, ale jednou z podmínek přežití lidí na této planetě.“ (Mrázová a Radková in Bučák, 2007, s. 23).

Svobodná volba a svobodná činnost nad rámec svých pracovních, studijních i rodinných povinností je velkým vkladem dobrovolníků. V sociální práci při kontaktu s klienty je výrazně vnímaný. Sociální pracovník je profesionál. Jeho práce má pracovní smlouvou stanovenou pozici a náplň, má ekonomickou finalizaci. Lze předpokládat, že smluvená odměna za práci musí mít určitou hodnotu, nutnou pro uspokojení životních potřeb sociálního pracovníka. V těchto aspektech jsou dobrovolník a sociální pracovník rozdílní.

Oba spojuje smysl a cíl jejich činnosti, zvýšení kvality života jiných lidí či skupin lidí. Práce sociálního pracovníka a dobrovolníka jsou úzce provázané. Podle Matouška (2003) existuje několik nutných předpokladů k úspěšné dobrovolnické činnosti. Jsou to profesionální předpoklady vytvářené, uskutečňované a rozvíjené odborníky, sociálními pracovníky. V poslání organizace musí být jasně definovaný úkol dobrovolníka a jeho postavení vůči klientům, Závazek dobrovolníka má být jasně formulovaný ve smlouvě, kterou podepisují dobrovolník a sociální pracovník organizace. V organizacích má péči o dobrovolníky většinou na starost koordinátor dobrovolníků. Bývá vybavený dostatečným množstvím pravomocí, jak vůči dobrovolníkům, tak ostatním zaměstnancům. Pro získávání dobrovolníků organizace vytváří vhodnou kampaň. Zodpovědnou a složitou profesionální prací je pak vstupní pohovor a výběr

dobrovolníků. Ti by měli absolvovat vstupní teoretické i praktické vzdělání. Práce sociálních pracovníků pokračuje nabídkou určité konkrétní činnosti nebo klienta, seznámením a péčí o zdárný průběh činnosti a spolupráce. Dobrovolnické činnosti je průběžně dokumentovaná a s dobrovolníkem profesionálně konzultovaná. Matoušek zdůrazňuje:

„Práce dobrovolníka musí být jištěná zkušeným profesionálem, který je kdykoli k dispozici pro zvládnutí situací, které dobrovolník sám nezvládne. Práce dobrovolníka musí být průběžně supervidovaná,“ (Matoušek et al., 2003, s 62).

Somrová-Šormová a Klégrová (2006) uvádí rozdělení dobrovolnictví podle role jakou hraje v organizaci. Tedy podle toho, jak jsou dobrovolníci zapojováni v její činnosti.

- Dobrovolnictví jako hlavní forma činnosti je charakteristické pro organizace, kde jejich chod a plnění poslání zcela závisí na dobrovolnících. Ti vykonávají většinu jejich činností. Práci koordinuje a organizuje jen několik profesionálních sociálních pracovníků. Příkladem jsou organizace koordinující dobrovolníky v nemocnicích, hospicích či humanitární organizace.
- Dobrovolnictví jako součást činnosti organizace. Touto formou je nazvané dobrovolnictví, kdy dobrovolník vykonává pro organizaci některou z odborných činností, ale pro něho vhodnou, časově omezenou dobu, bez nároku na finanční ohodnocení. Například účetnictví, reklamní a propagační služby a podobně.
- Dobrovolnictví jako doplňková činnost se uplatňuje v organizacích, které dobrovolníci obohacují o další, nadstavbovou aktivitu. Organizace má svůj cíl činnosti na dobrovolnících zcela nezávislý. Příkladem mohou být dobrovolníci zpříjemňující život seniorů v domovech pro seniory.

Role sociálních pracovníků je klíčovou pro práci s dobrovolníky ve všech třech typech. Profesionální péče o dobrovolníky a zároveň jejich ochrana je od roku 2002 uzákoněna.

Zákonem o dobrovolnické službě č.198/ 2002 Sb. je stanovena povinnost akreditace u Ministerstva vnitra ČR pro organizace vysílající dobrovolníky. Uzákoněna je také povinnost sjednat jejich pojištění.

Dobrá práce sociálního pracovníka je nezbytná pro vytvoření prostoru pro dobrou práci dobrovolníka.

3 Legislativa dobrovolnictví v ČR a v EU

3.1 Legislativa v ČR

V minulých kapitolách bylo představeno dobrovolnictví a jeho mnoho rozličných podob i forem. Jasnou, zákonnou charakteristiku má pouze dobrovolnická služba. Zákonem o dobrovolnické službě je vymezený rámec činností, možnosti podpory dobrovolníků, práva a povinnosti vysílajících i přijímajících organizací. Stát podporuje dobrovolnickou službu, podmínkou je, aby byla vykonávaná bez nároku na odměnu.

Dobrovolnickou službu řeší zákon č.198/2002 Sb. Zákon o dobrovolnické službě. Zákonem č. 86/2014 Sb. došlo ke změně některých jeho předpisů.

Podle § 2 zákona č.198/2002 Sb. je v prvním odstavci takto vymezena dobrovolnická služba.

(1) Dobrovolnickou službou je činnost, při níž dobrovolník poskytuje

a) pomoc nezaměstnaným, osobám sociálně slabým, zdravotně postiženým, seniorům, příslušníkům národnostních menšin, imigrantům, osobám po výkonu trestu odnětí svobody, osobám drogově závislým, osobám trpícím domácím násilím, jakož i pomoc při péči o děti, mládež a rodiny v jejich volném čase,

b) pomoc při přírodních, ekologických nebo humanitárních katastrofách, při ochraně a zlepšování životního prostředí, při péči o zachování kulturního dědictví, při pořádání kulturních nebo sbírkových charitativních akcí pro osoby uvedené v písmenu a) nebo

c) pomoc při uskutečňování rozvojových programů a v rámci operací, projektů a programů mezinárodních organizací a institucí, včetně mezinárodních nevládních organizací.

Dobrovolnická služba je dle délky rozlišena na krátkodobou, trvající do 3 měsíců a dlouhodobou, která trvá déle. Dobrovolník vykonává vždy svoji službu na základě smlouvy s vysílající organizací. V případě dlouhodobé služby nebo služby vykonávané v zahraničí musí být smlouva písemná. V §5 zákona č. 198/ 2002 Sb. jsou uvedeny náležitosti a podmínky pro Smlouvy.

Vysílající organizací musí být veřejně prospěšná právnická osoba se sídlem v ČR. Tento fakt musí vysílající organizace doložit písemným prohlášením dle § 146 Občanského zákoníku. Přijímající organizací může být fyzická i právnická osoba.

Akreditaci vysílající organizaci uděluje Ministerstvo vnitra ČR. Na návrh akreditační komise, která je jeho poradním orgánem. Akreditační komise má pevný počet členů, zástupců státních orgánů: Ministerstva zahraničních věcí, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstva vnitra, Ministerstva práce a sociálních věcí, Ministerstva životního prostředí, Ministerstva zdravotnictví, Ministerstva kultury, ministerstva financí a Rady vlády pro nestátní a neziskové organizace.

Ministerstvo vnitra vede veřejně dostupný seznam vysílajících organizací, kterým udělilo akreditaci. Jeho součástí je vymezení jednotlivých druhů dobrovolnické služby, jejichž organizování a zajišťování může organizace provádět.

Dobrovolník je při výkonu své dobrovolnické služby chráněn pojistnou smlouvou odpovědnosti za škodu a za zdraví. Česká legislativa řeší zdravotní pojištění, kdy uvádí, že *„osoby vykonávající dlouhodobou dobrovolnickou službu na základě smlouvy s vysílající organizací, které byla udělena akreditace Ministerstva vnitra, v rozsahu překračujícím v průměru alespoň 20 hodin v kalendářním týdnu, pokud není dobrovolník plátcem pojistného podle § 5 nebo za něj není plátcem pojistného stát podle písmen a) až m)“* § 7 zákona č. 155/2000 Sb., Zákoník práce, platí za dobrovolníka zdravotní pojištění stát. (Metodické doporučení, s. 51) Při vysílání dobrovolníka na službu do zahraničí sjednává vysílající organizace pro dobrovolníka zdravotní pojištění podle platných zákonů přijímající země.

Podle povahy dobrovolnické smlouvy má dobrovolník právo na úhradu nákladů na cestovné, na kapesné ke krytí běžných nákladů. Při dlouhodobé dobrovolnické službě může smlouva obsahovat také ujednání, že dobrovolník před vysláním k dobrovolnické službě podá přihlášku k účasti na důchodovém pojištění. Podmínkou je práce alespoň 20 hodin týdně. Vysílající organizace se zavazuje platit za dobrovolníka pojistné na důchodové pojištění stanovené alespoň z minimálního základu pojistného.

Vysílající organizace zodpovídá za ubytování dobrovolníka v cizí zemi i za zdravotně nezávadné prostředí, ve kterém bude službu vykonávat.

Vysílající organizace také uzavírá před vysláním dobrovolníků písemné smlouvy s přijímajícími organizacemi. V nich sjedná podmínky dobrovolnické služby, předmět a dobu výkonu, způsob ubytování a stravování, vybavení pracovními prostředky a ochrannými pomůckami. Významná je část dohody o sledování rizik, do nichž by se dobrovolník mohl dostat při výkonu služby a o jejich informování vysílající organizací.

Důležitá je rovněž dohoda o způsobu ověřování výkonu dobrovolnické služby vysílající organizací za účelem kontroly dodržování smlouvy a hodnocení práce

dobrovolníků. Vysílající organizace jsou povinné nejpozději do 30. června každého kalendářního roku zveřejnit roční výroční zprávy o své činnosti. Ministerstvo vnitra je oprávněno kontrolovat, zda vysílající organizace plní podmínky stanovené tímto zákonem.

Zákon 198/2002 Sb. § 10 pojednává o Využívání dobrovolnické služby státem a územními samosprávnými celky.

Pro třetí, neziskový sektor je významné využívání dotací. To legislativně zakotvuje § 11. Dotace mohou být využité na krytí pojistného, na evidenci dobrovolníků, na pokrytí nákladů s jejich přípravou k výkonu služby i na zajištění výkonu dobrovolnické služby. Dotace je v průběhu roku vysílajícím organizacím poskytována zálohově. Na závěr každého kalendářního roku je provedené vyúčtování (Zákon ČR 198/2002 Sb.).

Novela zákona o dobrovolnické službě od 5. června 2014 nově upravuje a zavádí následující:

- Člen vysílající organizace může být pro tuto organizaci i dobrovolníkem, pokud ovšem svou dobrovolnickou službu vykonává mimo své povinnosti vyplývající z jeho členského poměru k vysílající organizaci a ani k ní nemá žádný jiný právní vztah. To neplatí pro člena sociálního družstva, který nesmí vykonávat dobrovolnickou službu pro potřebu sociálního družstva, jehož je členem.
- Vysílající organizace musí být veřejně prospěšná dle § 146 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Tuto skutečnost při žádosti o akreditaci doloží písemným prohlášením.
- Vysílající organizace může být: nadace, nadační fond, ústav, sociální družstvo, spolek, obecně prospěšná společnost, právnická osoba církve anebo náboženské společnosti, církve anebo náboženské společnosti.
- Vysílající organizace je povinna vydat dobrovolníkovi na jeho žádost osvědčení o vykonané dlouhodobé dobrovolnické službě. Vzor osvědčení je přílohou novelizovaného zákona o dobrovolnické službě.
- Vysílající organizace je povinna informovat Ministerstvo vnitra o změně skutečností, které jsou rozhodné pro udělení akreditace a ke kterým došlo v průběhu platnosti akreditace a to do 1 měsíce ode dne, kdy se o takových změnách dozvěděla.

- Přijímající organizace musí být veřejně prospěšné, stejně jako vysílající. Přijímající organizace může být také fyzická osoba, na ni se požadavek veřejné prospěšnosti nevztahuje.
- Dalšími typy přijímajících organizací mohou být státní orgány, organizační složky státu, orgány a organizační složky územních samosprávných celků, státní příspěvkové organizace, příspěvkové organizace územních samosprávných celků a školské právnické osoby.
- Předmětem činnosti přijímající organizace již může být podnikání, přijímající organizace může mít právní formu např. a.s. anebo s.r.o., ale musí být veřejně prospěšná a dobrovolník v ní nesmí vykonávat takové činnosti, které by vykonával v rámci podnikání přijímající organizace.
- Akreditace se uděluje na 4 roky (Zákon ČR 198/2002 Sb.).
- **Od 1. února 2017 nabyla účinnosti novela č. 367/2016 Sb., kterou se mění zákon č.111/2006 Sb. O pomoci v hmotné nouzi.** Dle této novely se již dobrovolnická služba nepovažuje za snahu o zvýšení příjmu vlastní prací. Osoby v hmotné nouzi už nejsou bonifikovány za výkon dobrovolnické služby (*Informace ke změně zákona..., n.d.*).
- Stálým poradním, iniciativním a koordinačním orgánem vlády České republiky v oblasti nestátních neziskových organizací (NNO) je **Rada vlády pro nestátní neziskové organizace**. Byla zřízená 10. června 1992 jako Rada pro nadace a usnesením vlády z 30. března 1998 č. 223 byla transformovaná na Radu vlády pro nestátní neziskové organizace. Rada má nejvýše 35 členů. V čele rady je předseda, člen vlády, v jehož působnosti jsou lidská práva a tři místopředsedové. Členy Rady jsou experti z oblastí NNO (jeden je vždy místopředsedou), náměstci ministrů financí, kultury, obrany, práce a sociálních věcí, pro místní rozvoj, průmyslu a obchodu, školství, mládeže a tělovýchovy, vnitra, spravedlnosti, zahraničních věcí, zdravotnictví, zemědělství a životního prostředí. Dalšími členy jsou zmocněnec vlády pro lidská práva, zástupce Asociace krajů na úrovni hejtmana nebo náměstka hejtmana, zástupce Svazu měst a obcí na úrovni starosty nebo místostarosty. Rada iniciuje a posuzuje koncepční a realizační podklady pro rozhodnutí vlády týkající se podpory NNO, vyjadřuje se k právním předpisům, sleduje, analyzuje a zveřejňuje informace o NNO,

o jejich zapojení do projektů EU, zpřístupňuje, zveřejňuje a analyzuje informace o dotacích pro NNO. Dobrovolnictví se na činnosti NNO významně podílí (*Rada vlády pro nestátní neziskové organizace*, n.d.).

3.2 Legislativa v zemích EU

Dobrovolnictví se stává čím dál více součástí životního stylu jednotlivců společností i komunit ve všech zemích Evropské unie. Z hlediska legislativy dobrovolnické služby nepanuje mezi nimi jednotná praxe. V zásadě lze členské státy EU z hlediska právní úpravy dobrovolnictví rozdělit do tří kategorií: 1. státy, které přijaly samostatný normativní akt (většinou v zákonné podobě), jež upravuje otázku dobrovolnictví, 2. státy, které dobrovolnictví a veškeré aspekty s ním související zahrnuly pod úpravu zákonné normy, která již v jejich právních systémech existovala, 3. státy, které dosud právní rámec dobrovolnictví nevytvořily (*Volunteerin in the European Union...*, n. d., s. 110–111).

Podle tohoto rozdělení (s aktualizací k roku 2017):

- Státy, které přijaly zákonnou podobu úpravy dobrovolnictví:
 - Česká republika (2002), Belgie (2006), Kypr (2006)
 - Maďarsko (2005), Itálie (2000), Lucembursko (2007)
 - Malta (2007), Polsko (2003), Portugalsko (1998)
 - Litva (2003), Rumunsko (2001), Španělsko (1996)
 - Slovensko (2011), Slovinsko (2011)
- Státy, které dobrovolnictví upravují jinými právními předpisy:
 - Rakousko, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Německo
 - Řecko, Irsko, Lotyšsko, Nizozemsko, Švédsko
 - Velká Británie
- státy, které dosud právní rámec dobrovolnictví nevytvořily
 - Bulharsko

Členské státy Evropské unie a legislativní úprava

Většina států přijala zákon týkající se dobrovolnictví nebo dobrovolnických organizací po roce 2000. Výjimky tvoří Lucembursko, Španělsko a Portugalsko. Částečně k nim řadí také Itálii, která sice vytvořila právní rámec dobrovolnictví až zákonem z roku 2000, ale již v roce 1997 vstoupil v platnost tzv. „Onlus zákon“ (Onlus

= Organizzazione Non Lucrativa di Utilità Socia), zákon o neziskových organizacích, který upravuje dobrovolnictví pro tyto typy společností.

Nejstarší právní úpravu dobrovolnictví mělo Lucembursko, kde vstoupil 21. dubna 1928 v platnost zákon o neziskových organizacích, který vytvořil právní základ pro další podobné zákonné akty (*Study on Volunteering in the European Union. Country Report Luxembourg*, n.d., s. 13–14). Aktuálně nejdůležitější je v Lucembursku zákon z roku 2007 o dobrovolnické službě mladých, který definoval dobrovolnickou službu a její organizace. Mladým lidem zákon ponechal četné výhody, např. sociální pojištění (*Study on Volunteering in the European Union. Country Report Luxembourg*, n.d., s. 14).

Základní právní normou pro dobrovolnictví ve Španělsku je zákon č. 6/1996 o dobrovolnictví. Zákon definuje dobrovolnickou činnost a také jasně stanovuje práva a povinnosti dobrovolníků a dobrovolnických organizací a stanovuje rozdíl mezi dobrovolníkem a zaměstnancem. Zákon byl několikrát novelizovaný a doplňovaný dalšími právními předpisy, ale základní ustanovení zákona byla ponechána v platnosti (*Study on Volunteering in the European Union. Country Report Spain*, n.d., s. 13–14).

Podobná situace je i v Portugalsku, kde byl zákon týkající se dobrovolnictví přijatý v roce 1998 pod označením „*Lei N°71/98 De 3 Novembro*“ (*Study on Volunteering in the European Union. Country Report Portugal*, n.d., s. 14–15).

Itálie je posledním státem, který přijal zákon o dobrovolnických organizacích před rokem 2000, ale v roce 2000 ho doplnil právní úpravou zákona č. 328/2000. Od roku 2001 získaly italské regiony rozšířené administrativní a legislativní pravomoci, a tak mohou vytvářet normativní akty upravující či rozšiřující nejen dobrovolnictví, ale i další oblasti. Jsou to tedy regiony, kdo rozhoduje o regionálním financování dobrovolnických organizací a jejich přístupu do regionálního registru. Na rozdíl od většiny evropských zemí, Itálie neposkytuje dobrovolníkům zvláštní právní status, a proto nemají automaticky nárok na sociální benefity, jako je např. pojištění (*Study on Volunteering in the European Union. Country Report Italy*, n.d., s. 13–14).

Po roce 2000 přijaly zákon o dobrovolnictví Rumunsko (2001), Česká republika (2002), Polsko (2003), Maďarsko (2005), Belgie (2006), Kypr (2006), Malta (2007), Slovensko (2011) a Slovinsko (2011). U prvních čtyř států bylo impulsem pro zákonodárnou iniciativu v této oblasti vyjednávání o vstupu nebo přímo vstup do Evropské unie. Právní úprava těchto států je proto velmi podobná – všechny legislativní akty dávají dobrovolníkům právní status a jasně deklarují jejich práva a povinnosti. Velkou změnu přinesl tento zákon především v Maďarsku, kde vstoupil v platnost roku

2005 a dobrovolnickou činnost osvobodil od povinného zdanění, čímž ji zpřístupnil pro většinu společností a organizací, které dle nového právního předpisu nemusí za své dobrovolníky odvádět daně (*Study on Volunteering in the European Union. Country Report Hungary*, n.d., s. 13–14). Všechny čtyři právní předpisy – tedy zákon České republiky, Polska, Maďarska a Rumunska – upravují vztahy mezi dobrovolníky a organizacemi, pro které pracují. Vyjádřením vztahu je smlouva, jejíž parametry jsou v jednotlivých právních předpisech jasně stanoveny (*Study on Volunteering in the European Union. Country Report Poland*, *Study on Volunteering in the European Union. Country Report Romania*).

O něco později přijaly zákon o dobrovolnictví Belgie (2006), Kypr (2006) a Malta (2007). Belgický zákon o dobrovolnictví je velmi podrobný a reguluje oblasti jako např. náhradu výdajů dobrovolníků, pojištění dobrovolníků jednotlivců, povinnosti dobrovolnických organizací poskytnout informace a vůbec poskytuje právní ochranu především dobrovolníkům před jejich zneužitím organizacemi (*Study on Volunteering in the European Union. Country Report Belgium*, n.d., s. 14).

Některé státy řeší úpravu dobrovolnictví zákony, jež přijaly dříve a pouze novelizací jim přiřadily i pravomoc regulovat tuto otázku. Mezi nimi jsou Francie, Velká Británie, Německo a Nizozemí. Ve Francii bylo ve 20. století vydáno několik zákonných předpisů, které mají pravomoc upravovat dobrovolnickou činnost. Důležitým právním předpisem je také zákon č. 2000-242 z roku 2000, který upravuje oblast dobrovolné civilní služby pro občany Francie a členských zemí EU (Němec, 2007, s. 19).

Ve Velké Británii neexistuje jen jedna právní norma, která by dobrovolnickou činnost upravovala. Nejdůležitějším právním aktem je smlouva mezi dobrovolníkem a vysílající organizací, která musí dodržovat zásady Zákoníku práce. Zajímavější je ovšem fakt, že vzhledem ke statusu dobrovolníka, který je zapsaný přímo v pracovní smlouvě, se na něj vztahuje i Zákon o minimální mzdě z roku 1991, čímž vlastně se toto pojetí vymyká ostatní evropské legislativě (Němec, 2007, s. 30).

V Německu vnesl jednotu do dobrovolnictví zákon z roku 2005, který stanovil nutnost pojištění pro dobrovolníky vykonávající konkrétní aktivity. Dobrovolníci, kteří tak pracovali pro dobrovolnické, státní nebo církevní organizace, museli být pojištěni. Dříve měly jednotlivé „země“ svá legislativní pravidla. Systém byl vylepšený zákonem z roku 2007 tzv. „Hilfen für Helfer“, který ještě více zkonkretizoval právní rámec pojištění dobrovolníků (*Study on Volunteering in the European Union: Country Germany*, n.d., s. 31).

Jako poslední příklad země s dlouhou tradicí dobrovolnictví ale bez zákona o dobrovolnictví, je Nizozemí. Zde upravuje postavení dobrovolníků zákon o sociální podpoře z roku 2007, zákon o dlouhodobé péči a zákon o zdravotním pojištění. Dobrovolnictví je v Nizozemí velmi propojené s komunální politikou, obce mají právní úlohu podporovat dobrovolníky, „*v čemž se spojí nutnost podpory dobrovolníků na jedné straně a dalších oblastí politiky, jako je péče o děti, bydlení, zaměstnanost atd.*“ na straně druhé (Hruška a kol., 2007 s. 181).

Právní úprava dobrovolnictví ve státech Visegrádské čtyřky

Všechny čtyři země, tedy Česká republika, Slovenská republika, Maďarsko a Polsko přijaly zákon o dobrovolnictví. Chronologicky nejdříve v České republice, která vyhlásila zákon o dobrovolnické službě v roce 2002 (platný od 1. 1. 2003), následně v Polsku, kde byl obdobný zákon přijatý v roce 2003, později byla legislativa schválena maďarským parlamentem a poslední z Visegrádské čtyřky, kdo přijal zákon o dobrovolnictví, bylo Slovensko, v říjnu 2011 zákonem 406/2011 Z. Z., o dobrovolníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Je zajímavé zaměřit se na skutečnost, jak jednotlivé státy Visegrádské čtyřky definují dobrovolnickou činnost. Nejpodrobněji je popsána v polské legislativě, v zákoně z 24. května 2003 (*Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003...*, s. 3–4), který přináší téměř vyčerpávající definici činností ve společenském zájmu, kterou může být např. sociální pomoc, včetně pomoci rodinám v obtížných životních situacích, činnost pro integraci a opětné začleňování osob ohrožených sociálním vyloučením, ale také šíření a ochrana lidských práv a činnosti ve prospěch rozvoje místních komunit. Polská legislativa přímo nehovoří o dobrovolnictví, ale definuje činnosti ve společenském zájmu. To je odlišné od maďarského, slovenského a českého zákonodárství. Ta používají přímo termín dobrovolnická činnost jako takový. Nejpodrobnější definici, obsahuje slovenský zákon o dobrovolníctve, což je do značné míry logické, neboť právě slovenský zákon o dobrovolnictví byl přijatý jako poslední a mohl tak čerpat z právní praxe sousedních států. Kromě obvyklých definic, které se vyskytují i v legislativě ostatních států Visegrádské čtyřky, jako je pomoc osobám se zdravotním postižením a cizincům, pomoc při ekologických a přírodních katastrofách atd., slovenský zákon výslovně uvádí, že dobrovolnickou činností není činnost vykonávaná mezi manžely, ani vzájemná občanská nebo sousedská výpomoc.

Je ovšem třeba zmínit jeden zásadní problém z hlediska definice dobrovolnictví, který se objevil ve slovenském zákonodárství roku 2016 a který nemá v žádné ze zemí

Visegrádské skupiny období. Slovensko totiž přijalo zákon č. 440/2015 Z.z., *o športe a o doplnení niektorých zákonov*, který nabyl účinnost v lednu 2016 a zároveň de facto novelizoval i zákon o dobrovolnictví tak, že rozšířil část pojednávající o smlouvě o dobrovolnictví tak, že zavedl tzv. institut ztráty času jako možnost finanční úhrady. To znamená, že dobrovolník po roce 2016 může dle platných slovenských právních předpisů požadovat za svou činnost finanční náhradu a to až do výše minimální hodinové mzdy (Hruška a kol., 2007, s. 30). Tím se dobrovolnictví tak, jak je chápáno v právní úpravě ostatních států Visegrádské čtyřky, ze slovenského zákona do určité míry vytratilo.

Další důležitým aspektem zákonů o dobrovolnické činnosti je výčet organizací, které mohou činnosti dobrovolníků využívat. Zatímco slovenský a český zákonný předpis přímo definuje vysílající a přijímající organizace a dodává v § 10 zák. č. 198/2002 Sb., resp. v § 7 zákona 406/2011 Z.z., že dobrovolnických služeb mohou využít státní orgány, organizační složky státu a jimi zřízené organizace. Maďarská legislativa naproti tomu v zákoně z roku 2005 vyjmenovává druhy organizací, které mohou využívat služeb dobrovolníků: konkrétně to jsou orgány místní správy a samosprávy a jejich sdružení, sdružení menšin, rozpočtové agentury, neziskové organizace církevní právnické osoby a další (Němec, 2007, s. 18.). Polské zákonodárství je omezenější, výslovně jmenuje pouze nevládní organizace, veřejné instituce a jim podřízené organizace.

Velice podobně jsou v zemích Visegrádské čtyřky upraveny také smlouvy, které uzavírají dobrovolníci s vysílající organizací. Ze všech zemí Visegrádské smlouvy jediné Slovensko ve svém zákoně č. 406/2011 Z.z., konkrétně v § 6, výslovně uvádí, že smlouva musí být vždy písemná. Požadavek písemné smlouvy je výslovně nařízen pro dobrovolnickou činnost, která má trvat déle než 30 dní. Česká právní norma pouze konstatuje, že pokud se jedná o krátkodobou dobrovolnickou činnost, která nezahrnuje vycestování do zahraničí, musí být mezi vysílající organizací a dobrovolníkem smlouveno vždy místo, předmět a doba výkonu dobrovolnické činnosti. Maďarský zákon o dobrovolnictví vyžaduje písemnou smlouvu, pokud dobrovolnická činnost trvá 10 dnů a více, pokud bude dobrovolník zapojen do práce, na níž je nutné mít stavební povolení, pokud dobrovolnická služba zahrnuje vyslání do zahraničí a pokud je dobrovolník příjemcem náhrad výloh (Němec, 2007, s. 19-21).

V Polsku jsou dobrovolníci chráněni systémem sociálního zabezpečení, ale pokud jde o další pojištění, situace vychází z textu smlouvy uzavřené mezi dobrovolníkem a vysílající organizací (Němec, 2007, s. 21). Jak v Polsku, tak v Maďarsku je právně ošetřena situace, kdy by dobrovolník byl nezaměstnaný, tj. i po dobu dobrovolnické

činnosti pobírá podporu v nezaměstnanosti, pokud splňuje podmínku, že i nadále aktivně hledá práci. Česká legislativa řeší, pokud jde o sociální pojištění dobrovolníků, pouze zdravotní pojištění. Dle slovenské legislativy je proplacení nemocenského nebo zdravotního pojištění dobrovolné a situace, kdy je za dobrovolníka placeno toto pojištění, je možná v případě, že je tak stanoveno ve smlouvě mezi ním a vysílající organizací. Nicméně slovenská legislativa, na rozdíl od ostatní zemí Visegrádské čtyřky, upravuje zákon o dani z příjmů tak, že si dobrovolníci mohou odečíst dobrovolnickou činnost z daní a obce jim mohou poskytnout daňové zvýhodnění např. ve formě snížení nebo osvobození od poplatku za komunální odpad a drobné stavební úpravy v případě, že je jejich dobrovolnická činnost vykonávána ve prospěch obce (Hruška a kol., 2007, s. 43–44).

Přestože země Visegrádské smlouvy se při tvorbě zákonů o dobrovolnictví do značné míry ovlivňovaly a všechny čerpaly z evropského práva, je po podrobnější analýze patrné, že i přes některé styčné body stále můžeme v zákonech České republiky, Slovenské republiky, Maďarska a Polska nalézt značné množství odlišností a národních specifik.

4 Cíle služby Následná péče Dobroduš – Diakonie ČCE - SKP v Praze a její historie

4.1 Diakonie ČCE – pojetí služby

Diakonie Českobratrské církve evangelické, zkráceně Diakonie ČCE, je jednou z velkých nestátních organizací zabývajících se sociálními službami a občanskou pomocí. Je rozšířená ve všech krajích ČR. Do působnosti Diakonie patří 30 středisek, 8 škol, 110 zařízení, 125 registrovaných sociálních služeb. Denně pomáhá mnoha klientům v nepříznivých životních situacích, poskytuje ranou péči, pomoc rodinám s postiženými dětmi, provozuje nízkoprahová centra, azylové domy, občanské poradny, podporu lidem s fyzickým či psychickým onemocněním, chráněné dílny, zařízení pro seniory, domovy seniorů i hospic. Je zapojena a též sama vytvořila projekty cíleně pomáhající ohroženým skupinám obyvatel v České republice, angažuje se i v oblasti mezinárodní spolupráce pro rozvoj sociálních služeb (Hanych, 2014).

Diakonická práce je trvale ve styku s lidmi tak, či onak postiženými. S nimi se setkávají lidé sice nepostižení, ale vystavení právě příběhům lidí v různé nouzi. *„Úlohou Diakonie je přispět k tomu, aby se integrace (zdravých s nemocnými...) stala nikoli výjimkou, nýbrž integrální, integrovanou součástí celého života společnosti.“* (Hanych, 2014, s. 30).

Příkladem různorodé sociální pomoci může být rozptyl sociálních služeb, který má zaregistrovaný Diakonie ČCE – Středisko křesťanské pomoci v Praze, takto zní celý oficiální název střediska. Zkráceně SKP v Praze. Čtyři služby jsou zaměřené na sociální prevenci – SOS centrum – krizová pomoc, jehož součástí je i projekt „Dopisování s vězni“, Následné péče Dobroduš, Terénní sociální práce v ohrožených rodinách a Azylový dům pro matky s dětmi. Další tři týmy poskytují terénní pečovatelskou službu seniorům a lidem se zdravotními potížemi. Ve službách sociální prevence je dlouhodobě navázaná spolupráce s dobrovolníky (*Manuál pro práci s dobrovolníky v projektu Dobrovolníci v Dobroduši*, s. 3).

Diakonie je církevní křesťanskou organizací, a proto veškerá její činnost je podložena a motivovaná vírou v Boha. Evangelický farář Karel Šimr, koordinátor Psychosociálního intervenčního týmu ČR, zdůrazňuje nutnost navracení se k teologickému pochopení diakonie jako jednoho z konstitutivních znaků a jedné

z funkcí církve. Jsou jimi martyria – svědectví, leitourgia – bohoslužba, koinonia – společenství a diakonia – služba. Diakonie je dle Šimra diakonii natolik, nakolik zůstává „mezi světy“ a dokáže být prostřednicí mezi vnitřním životem církve a potřebami světa. Diakonie má vztah k církvi, která ji zřizuje i ke státu v rámci jehož sociální politiky působí (Haška, 2014, s. 25-26).

„Cílovou představou diakonické práce je diakonická anticipace „nového řádu všech věcí. Není zmírňováním nouze, ošetřováním ran a sociální kompenzací, nýbrž předjímkou nového života, nového společenství svobodného světa.“ (Haška, 2014, s. 31).

Petr Haška, v roce 2014 ředitel Diakonie ČCE, v publikaci věnované 25. letému výročí obnovení činnosti Diakonie vysvětluje poselství biblického příběhu o milosrdném Samařanovi. Zamýšlí se nad Ježíšovým doporučením tazateli: „Jdi a dělej to také tak.“ Co má dělat také tak? Pomáhat nezištně, pomáhat neznámým v nouzi, tím velebit Boha, konat a žít podle Božího přikázání. Petr Haška zdůrazňuje, že Ježíš Kristus nenabádal ke stupňování pomoci, k soutěžení o lepší. *„Ježíš Kristus nechce abychom byli lepší, ale abychom byli lidšší.“* (Haška, 2014, s. 13).

Diakonie nemůže veřejnému sektoru vnucovat svoji „teologii“ křesťanské služby. Může svými projekty předvádět, že to jde i jinak. *„Existuje také to, co katolický teolog B. Haring nazval **gratuitas**, schopnost z daru žít a dar předávat. Ideologie vztahu poskytovatel péče – klient je v zásadě chybná, protože vytváří nové vztahy závislosti, neslučitelné s pravým lidstvím. Dobrovolnictví, služba neplacená, má své vlastní důstojnosti, kooperace různých subjektů v této oblasti není újmou jejich údajně blahodárné konkurenčnosti, nýbrž vítanou synergií.“* (Filipi in Kaprálek, 2013, s 25).

V závěru publikace věnované 25 letům obnovené činnosti Diakonie uvádí editor Pavel Hanych biblický citát: *„Pouštěj svůj chléb po vodě, po mnoha dnech se s ním shledáš...“* kniha Kazatel 11,1.

V tomto verši spatřuje symboliku Diakonické a také dobrovolnické činnosti. Chlebem může být cokoli, co dokážeme odevzdat, darovat, pustit mimo svůj dosah. Víra v dobré užití je silou, která může dobrou vůli sytit.

4.2 Poslání Služby následné péče Dobroduš

Posláním sociální služby Dobroduš je pomáhat dospělým lidem se závažným duševním onemocněním zapojit se do společnosti a přispívat k jejich zotavení z duševní nemoci. Smyslem služby je podporovat tyto lidi v rozvoji dovedností, které jim pomohou vypořádat se s nároky okolí a podpoří je v osobním růstu. Jde zejména o podporu v oblasti vztahů, podporu samostatnosti a schopnosti řešit zátěžové situace. Dalším úkolem je přispívat k aktivnímu trávení volného času klientů a napomáhat k zařazení do běžného společenského života. Služba vychází z potřeb klientů, jsou respektovány jejich názory a svobodná vůle. Služba je poskytována v hlavním městě Praze (*Poslání, cíle, postupy...*, n.d.).

Motto služby je uvedeno na vstupní webové stránce:

Dobroduš – Diakonie ČCE – SKP v Praze podporuje žít lidi s duševním onemocněním:

- *Spokojeně*
- *Samostatně*
- *Smysluplně*
- *V Soukromí*
- *Ve Společnosti (Následná péče Dobroduš..., n.d.).*

Jistě je zde nápadná paralela s programem 5 P, který je mentoringovým programem užívaným pro pomoc sociálně a zdravotně znevýhodněným dětem a mladistvým ve věku od 6 do 15 let.

Následná péče Dobroduš – Diakonie ČCE – SKP v Praze, je sociální službou definovanou § 64 zákona č. 108/2006 Sb., v aktuálním znění č. 313/2013 Sb. jako „Služba následné péče.“(*Manuál pro práci s dobrovolníky v projektu Dobrovolníci v Dobroduši*, s. 3).

Služby následné péče

§ 64 (1) Služby následné péče jsou ambulantní nebo pobytové služby poskytované osobám s chronickým duševním onemocněním a osobám závislým na návykových látkách, které absolvovaly lůžkovou péči ve zdravotnickém zařízení, absolvovaly ambulantní léčbu nebo se jí podrobují, nebo osobám, které abstínují.

§ 64 (2) Služba podle odstavce 1 obsahuje tyto základní činnosti:

- a) sociálně terapeutické činnosti,*
- b) zprostředkování kontaktu se společenským prostředím,*

c) pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí. (Zákon o sociálních službách: Zákon č. 108/2006, 2006).

Zkráceně, služba Dobroduš je sociální službou pro dospělé osoby s chronickým duševním onemocněním (nejčastěji psychotickým, se schizofrenií, bipolární afektivní poruchou, s úzkostmi, s depresemi, obsedantně – kompulzivní poruchou ...). Smyslem služby je napomáhat těmto lidem v aktivizaci a začlenění do společnosti. Těž s rozvojem jejich sociálních dovedností, s navazováním mezilidských vztahů a aktivním trávením volného času (*Manuál pro práci s dobrovolníky v projektu Dobrovolníci v Dobroduši*).

Součástí služby následné péče je i akreditovaný projekt „Dobrovolníci v Dobroduši“, registrovaný na Ministerstvu vnitra pod Č.j.: MV-109756-4/OPK-2018. Cílem projektu je zlepšit kvalitu života lidí s duševním onemocněním, dále předcházení relapsům duševní nemoci, zhoršování symptomů, hospitalizacím a podobně (*Seznam akreditovaných projektů...*, 2019).

V projektu jsou zapojeni dobrovolníci starší 20 let, musí být psychicky zdraví a bezproblémově fungovat ve společnosti. Před přijetím do dobrovolnické skupiny odevzdává uchazeč aktuální výpis z rejstříku trestů. Podmínkou přijetí je bezúhonnost a zdravotní způsobilost. Každý zájemce je podrobně informovaný a je s ním provedený vstupní pohovor. Až po jeho absolvování může být rozhodnuto o přijetí. O každém dobrovolníkovi organizace uchovává jeho osobní údaje včetně kontaktních údajů. Dobrovolník podepisuje souhlas s uchováváním těchto údajů. Zároveň tyto údaje podléhají režimu utajení. Uchazeč také podepisuje prohlášení o mlčenlivosti. Dobrovolníky jsou studenti, pracující a zaměstnaní lidé i lidé bez pracovního úvazku.

Projekt Dobrovolníci v Dobroduši nabízí dva typy spolupráce. V prvním jsou dobrovolníci zapojení do programu 1 + 1, ti se pravidelně, týdně 1 až 3 hodiny, scházejí s klienty, tráví s nimi volný čas nejlépe v jejich přirozeném prostředí. Společně s klientem se věnují aktivitám, na kterých se dohodnou a které mají za cíl předcházet izolaci a pasivitě člověka s duševním onemocněním a tím zkvalitňovat jeho život. Druhou skupinou jsou komunitní dobrovolníci, kteří pomáhají organizovat komunitní skupinové aktivity pro klienty i dobrovolníky např. výlety do přírody (Klub líných turistů), sportovní aktivity, presentace dovedností klientů, předvánoční a letní komunitní setkání atd. a také pomáhají na přípravách a realizacích propagačních a benefičních akcí (*Dobrovolníci v Dobroduši*, n.d.).

„Komunita je místo, kde člověk může získávat emocionální podporu, ocenění a praktickou pomoc v každodenním životě.“ (Hartl, 1997, s. 253).

Právě saturace těchto potřeb a podpora je velmi žádoucí pro recovery přístup k duševně nemocným lidem. Tento přístup je organickým základem sociální práce v celé Diakonii.

„Zotavení (recovery) je hluboce osobní, jedinečný proces změny vlastních postojů, pocitů, hodnot, cílů, dovedností a rolí. Je to způsob, jak žít spokojený, nadějeplný a přínosný život přes všechna omezení způsobená nemocí. Zotavení buduje nový význam a smysl života tím, že člověk katastrofální důsledky způsobené duševním onemocněním překonává.“ (Anthony in *Malý průvodce reformou psychiatrické péče*, 2017, s. 12).

Recovery přístup k lidem s duševním onemocněním je zkoumaný, uplatňovaný a propracovávaný již řadu let. Nutno ovšem zdůraznit, že jde především o individuální a tím jedinečný proces. To ve své seminární práci z roku 2013 zdůraznil Martin Fojtíček.

„Pojem recovery je používán různými skupinami v různých částech světa a konsenzus nad jednoznačnou definicí neexistuje. Navíc by uniformita výkladu popírala jeden z konstitučních principů recovery jako cesty jedinečné a unikátní pro každého jedince.“ (Fojtíček, 2013).

Služba Dobroduš ctí filosofii vyjádřenou heslem STOP STIGMATIZACI.

Heslo upozorňuje na problém jinakosti, který postihuje mnohačetné reality bytí. Je také problémem duševního zdraví jednotlivce uprostřed společnosti a jeho přizpůsobivosti. *“ V této oblasti je třeba hledat všeobecné úsilí o budování kolektivní identity, překonávat dichotomické myšlení normalita versus jinakost, ale i interpretace společenského života z pozic jednotlivce, skupin, komunit.“* (Laca, Mühlpachr et al., 2013, s. 5).

Sociální pracovníci služby se snaží individuálním přístupem pečovat o každého klienta a zároveň budovat různorodé komunitní vztahy mezi klienty navzájem, klienty a dobrovolníky i vzájemné vztahy mezi dobrovolníky. Cílem je překonávání vžitého společenského „nálepkování“, podpora vzájemné spolupráce a respektu. K tomu slouží řada neformálních komunitních aktivit nabízená minimálně 2 -3x za měsíc. Speciálně mezi dobrovolníky je tradiční a populární „Dobrovolnická hospůdka“ navazující na pravidelnou měsíční supervizi.

Dobrovolník ve službě Dobroduš je člověk, který může nabídnout přirozený podpůrný kontakt a být pro klienta zdrojem motivace v jeho aktivizaci nebo jej vyvést z osamělosti a izolace. Dobrovolník zároveň nenabízí a neposkytuje psychoterapii, odborné poradenství, asistenční, pečovatelskou ani zdravotnickou službu a jinou

odbornou činnost. Jde především o setkání člověka s člověkem (*Následná péče Dobroduš...*, n.d.).

Ve vztahu formální přátelské dvojice dobrovolník – klient nemá být hierarchie. Klient má zažívat pocit jistoty, sebedůvěry a sebeúcty. Jedním z cílů je, aby prožíval a osvojoval si vzájemné přátelské sdílení, iniciativu i schopnost samostatného rozhodování a jednání. Vzájemně strávený čas by měl být časem radosti a pohody. Ošetření přátelského vztahu ze strany dobrovolníka bývá obsahem supervizí, možných intervizí i profesionálních programů dobrovolnické podpory. Na těchto programech je z části požadovaná účast.

4.3 Cílová skupina Služby následné péče Dobroduš

Cílovou skupinou, tak jsem ji poznala, byli lidé s dlouhodobým duševním onemocněním. Se svým onemocněním už delší čas žili. Prošli psychiatrickými léčebnami, byli ve stálé péči psychiatrických lékařů. Zpravidla pobírali plný invalidní důchod, protože jim nemoc nedovolovala plnit každodenní pracovní povinnosti.

Služba Dobroduš má cílovou skupinu charakterizovanou přesněji (všechna kritéria musí být splněna současně):

- „*lidé se závažným duševním onemocněním, kteří žijí na území Prahy, starší 18let, jejichž duševní stav umožňuje komunikaci a spolupráci v rámci pravidel služby; zpravidla se jedná o duševní onemocnění z okruhu psychóz a afektivních poruch, případně poruch neurotických a poruch osobnosti,*
- *lidé, kteří jsou ohroženi sociálním vyloučením z důvodu omezené schopnosti znovu se zapojit do běžných společenských kontaktů v okolním světě,*
- *lidé, kteří nemají dostupné zdroje, které by vedly k řešení jejich situace, jedná se jak o zdroje vnitřní, tj. možnosti, dovednosti a schopnosti osoby a zdroje vnější, kterými je zejména podpora rodiny, přátel, či dalších blízkých osob“*(*JSME URČENI PRO VÁS?*, n.d.).

4.4 Historie služby Následná péče Dobroduš

Letos služba oslavila 13 let svého působení. Vznikala jako odezva na požadavek klientů SOS centra Diakonie, kteří překonali akutní fáze svých duševních onemocnění, ale cítili potřebu podpory po delší dobu. Opakovaně hledali přirozený lidský kontakt,

který jim SOS krizové centrum nedokázalo dát. Pracovníci SOS centra hledali cestu, jak umožnit těmto lidem s dlouhodobým duševním onemocněním sociální kontakt mimo psychiatrické ambulance. Tedy kontakt, po kterém klienti volali.

„Jedním z rozhodujících impulzů pro vznik a rozvoj projektu „Dobroduš“ byla účast pracovníků SOS centra na konferenci s názvem „Bílá místa v sociálních službách“ v roce 2004. Konference nás mimo jiné vedla k závěru, že lidé s duševním onemocněním sice mají kolem sebe řadu odborníků, ale přesto se potýkají se samotou, odcizením, strachem a podobnými pocity.“ (Dobroduš, historie, n.d.).

U zrodu služby následné péče SKP v Praze stála už tehdy Mgr. Tereza Najbrtová, současná vedoucí služby Dobroduš. Už v následném roce 2005 byla vytvořena koncepce a metodiky První dobrovolníci získali proškolení ještě v Máme otevřeno? o.s.. Na začátku roku 2006 se začaly scházet první dvojice. Do konce roku 2006 bylo vytvořeno 11 dvojic.

Služba Dobroduš začala hledat i své samostatné sídlo. Prošla několika místy a dnes má velmi příjemné prostory v Praze 2, Korunní 60. Počet profesionálních pracovníků se zvyšoval spolu s přibývajícím klientelou. Dnes v ní pracuje na různě dlouhé úvazky 6 sociálních pracovníků. Díky tomu může poskytovat základní sociální poradenství, sociálně terapeutickou činnost, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, pomoc při naplňování práv a zájmů klientů. Externí tým psychoterapeutů poskytuje psychoterapeutické poradenství.

Služba se stále rozvíjí. Počet klientů je poměrně stabilní. Někteří docházejí na nabízené programy, část z nich je zapojena v programu 1 + 1. Komunitní charakter činnosti umožňuje nacházení a zapojování klientů i dobrovolníků do různých aktivit. Ve službě pracují dobrovolníci zapojení v programu 1 + 1 a komunitní dobrovolníci, ti se podílejí na přípravách a realizaci komunitních akcí. Některé akce již mají svoji pravidelnou tradici. 10 let funguje Klub líných turistů. Dnes pracuje v rámci Dobroduše podpůrná skupina klientů a tomto roce svoji činnost zahájilo několik peer konzultantů.

4.5 Program 1 + 1

„Program 1+1 funguje na principu vzájemného obohacování skrze zážitky, zkušenosti, sounáležitost, jde o tzv. partnerství s pravidly, které zaštiťuje organizace. Dobrovolník je pro klienta podporou, zprostředkovává mu nové zážitky, témata a kontakt s běžným prostředím. Činnosti vymýšlí a provozuje dvojice dohromady tak, aby jim spolu bylo dobře.“ (Dobrovolníci 1+1, n.d.).

Program 1 + 1 lze zařadit mezi mentoringové programy. Jeho realizace je přizpůsobená potřebám lidí s duševním onemocněním. K vnímání této jedinečnosti jsou dobrovolníci vedeni. Programu se mohou zúčastnit jako dobrovolníci osoby starší 20 let, které jsou zdravotně způsobilé a trestně bezúhonné.

Každý dobrovolník absolvuje vstupní rozhovor. Na jeho základě je rozhodnuto, zdali může vykonávat dobrovolnickou činnost a být zařazený mezi uchazeče do programu 1 + 1. Obdobná pravidla platí i pro zařazení mezi komunitní dobrovolníky. Významnou profesionální prací je vytvoření přátelské dvojice klient a dobrovolník a péče o její dobré fungování. Dobrovolníci před začátkem spolupráce absolvují vstupní vzdělávání. V průběhu spolupráce se jednou měsíčně účastní skupinové supervize vedené psychologem. Služba Dobroduš nabízí vzdělávací programy a intervize. Ze schůzek s klienty odevzdávají dobrovolníci zápis klíčovému pracovníkovi. Ten je jakýmsi garantem spolupráce dvojice, od začátku do konce. Účastní se všech formálních procesů (seznámení klienta s dobrovolníkem, nastavení spolupráce, včetně její formy a pravidel, hodnocení spolupráce, ukončování spolupráce apod.), podporuje dvojici v pravidelném kontaktu, informuje o změnách. Kromě průběžné podpory drží bezpečný rámec spolupráce a tím eliminuje případná rizika. Pokud nastanou, tak je společně řeší.

Vedení služby Dobroduš klade velký význam na správný výběr přátelské dvojice klient a dobrovolník. Používám výraz klient, protože neznám vhodnější. Nicméně správně fungující dvojice prožívá vzájemná setkání dvou přátel. Mezi nimi by neměl být hierarchický rozdíl, ani jeden ze dvojice by jej neměl pocíťovat. Klíčový pracovník provází dvojici a také ukončuje její spolupráci buď po uplynutí smlouvaného období, nebo vyskytnou-li se významné důvody, i před smlouvaným termínem spolupráce.

Dobrovolník nedělá nic, co by vnímal ze strany klienta či poskytovatele jako úkolování, přetěžování, využívání. Nedělá nic, do čeho by byl tlačěn, manipulován (u klienta neuklízí, sám nechodí nakupovat, sám nevaří, neslouží pouze jako doprovod např. na terapii, k lékaři apod.). Vše, co bude dobrovolník dělat, záleží především na dohodě mezi ním a klientem, tato dohoda je pak i formálním způsobem definovaná v individuálním plánu dvojice a je stvrzená podpisem dobrovolníka i klienta. Jedna dvojice se schází 6-10 hodin měsíčně po dobu minimálně 6 měsíců. Maximální doba spolupráce jedné dvojice je 24 měsíců. Dobrovolník i klient mohou nadále zůstat ve službě Dobroduš, ale je jím oběma klíčovým pracovníkem nabídnutý nový partner.

Náplní společného setkávání dvojice je individuální podle jejich zájmů a na základě vzájemné domluvy. Nicméně, klient si při pohovoru s klíčovým pracovníkem

stanovuje dlouhodobý cíl, kterého chce dosáhnout a k tomu může schůzky směřovat. Jedná se převážně o různé volnočasové aktivity (např. procházky po Praze, návštěva kaváren, knihoven nebo sportovní a kulturní aktivity apod.). Dále pomoc při vyřizování nejrůznější agendy, doprovázení do institucí, pomoc v orientaci v základních a běžných formálních situacích. Dobrovolník vystupuje jako podpora nikoli jako odborník. Dále dobrovolníci mohou pomáhat s procvičováním kognitivních funkcí či jiných dovedností – např. obsluha PC apod. Dobrovolníci mohou podporovat klienta také ve strukturování času a pomáhat při krátkodobém plánování. Poskytují pomoc v překonávání překážek při úkonech běžného života (např. cestování MHD, nakupování aj.) a podporu v situacích, které by byly pro samotného člověka s duševním onemocněním náročné. Dobrovolník nic nedělá za klienta, ale činnosti dělají společně. Dobrovolníci se také s klienty zapojují do klubových, komunitních a jiných volnočasových aktivit. Dobrovolníci navštěvují klienty, se kterými spolupracují, i v době jejich případné hospitalizace. O každé schůzce dává dobrovolník stručný zápis, který se archivuje. Klient se pravidelně s klíčovým pracovníkem schází a o schůzkách hovoří. Archivovaný je i zápis z těchto setkání.

O každém dobrovolníkovi organizace uchovává jeho osobní údaje včetně kontaktních údajů. Dobrovolník podepisuje souhlas s uchováváním těchto údajů. Zároveň tyto údaje i zápisy podléhají režimu utajení (*Manuál pro práci s dobrovolníky v projektu Dobrovolníci v Dobroduši*).

Pracovala jsem v programu 1+1 několik let. Přátelskou dvojici jsme tvořili se třemi klienty. Později jsem zůstala v Dobroduši jako komunitní dobrovolník.

Ve výročních zprávách Diakonie ČCE – SKP v Praze jsou uváděné základní údaje. Ze statistik je patrná vyrovnanost a stabilita poskytovaných služeb.

STATISTIKA ZA ROK 2017

- počet klientů: 63
- počet dvojic v programu 1 + 1: 33
- počet hodin s dobrovolníky: 2042

(*Diakonie ČCE – SKP v Praze: Výroční zpráva 2017, n.d.*).

STATISTIKA ZA ROK 2016

- počet klientů: 62
- počet hodin s dobrovolníky: 2051

(*Diakonie ČCE – SKP v Praze: Výroční zpráva 2016, n.d.*).

EMPIRICKÁ ČÁST

Poslední kapitola teoretické části přiblížila principy a rozsah sociální práce Diakonie ČCE a popsala sociální službu Následná péče Dobroduš – Diakonie ČCE - SKP v Praze (dále jen službu Dobroduš), konkrétně akreditovaný projekt Dobrovolníci v Dobroduši a jeho program 1 + 1.

Empirická část diplomové práce je věnovaná výzkumu specificky zaměřenému na dobrovolníky. Konkrétně na dobrovolníky v dobrovolnickém programu 1+1 služby Dobroduš, kteří již získali zkušenosti tím, že odpracovali nejméně jedno smluvní období (6 měsíců). Základní rozdělení souboru respondentů bylo na dobrovolníky studující a nestudující.

5 Výzkum

5.1 Cíle výzkumu a hypotézy

Cílem práce bylo zjistit, zda existuje rozdíl ve vnímání dobrovolnictví samotnými aktéry, dobrovolníky. Výzkumný vzorek respondentů byl rozdělený na studující a na nestudující dobrovolníky. Pro získání sběru dat byla zvolena metoda anonymního písemného dotazníku. Otázky byly zaměřené na sociodemografický popis dobrovolníků, jejich motivaci k zapojení se do práce právě s lidmi s duševním onemocněním, na využívání programu pro dobrovolníky poskytovaného službou Dobroduš a na reflexi jejich dobrovolnické práce. Výsledky výzkumu mohou sloužit jako zpětná vazba toho, jak dobrovolníci vnímají svoji činnost i podporu, kterou jim služba Dobroduš nabízí. Výzkumné otázky se týkají motivace, zapojení se do programu podpory dobrovolníků a následného setrvávání v dobrovolnické práci.

Jak jsem již dříve uvedla, pracovala jsem ve službě Dobroduš v programu 1 + 1 jako dobrovolník několik let. V kontaktu s organizací jsem zůstala jako komunitní dobrovolník. Skrze toto zapojení jsem získala vhled do zkoumaného tématu. Sama jsem si uvědomovala, jak se mé vnímání dobrovolnické práce vyvíjelo.

Zajímalo mne, zda je pojetí dobrovolnické činnosti rozdílné u studujících dobrovolníků a u nestudujících. Somrová - Šormová (2006) vidí v obou činnostech natolik významný rozdíl, že studentskou praxi od dobrovolnické činnosti odděluje. (Viz.

s. 11). Internetový portál Dobrovolník.cz, ústavu HESTIA zdůrazňuje ve své definici dobrovolníka, že pracuje ze své vlastní vůle a ve svém volném čase.(Viz. s.22). Čas praxe, volným časem spíše není. Tyto názory podpořily mé úvahy o možné rozdílnosti, ale nebyly předmětem výzkumu.

Cílem výzkumu bylo zjistit, zdali jsou patrné rozdíly ve vnímání dobrovolnictví mezi studujícími a nestudujícími dobrovolníky. U studujících dobrovolníků by mohla nastat preference získání vzdělání a zkušeností nad nezištnou dobrovolnickou sounáležitostí s klientem, formálním přítelem. Zvýšený akcent studujících dobrovolníků na profesionální poznání by mohl způsobovat hierarchizaci vzájemného kontaktu. Ošetření přátelského vztahu bývá obsahem supervizí i profesionálních programů dobrovolnické podpory. Zkoumaná byla angažovanost v těchto programech.

Hypotézy

Hypotéza 1

(Výzkumná hypotéza: Mezi studujícími a nestudujícími dobrovolníky je rozdíl v přání hlouběji proniknout do praxe a více se dozvědět o práci s duševně nemocnými lidmi.)

Hypotéza **H 0**: Mezi studujícími a nestudujícími dobrovolníky není signifikantní rozdíl v přání hlouběji proniknout do praxe a více se dozvědět o práci s duševně nemocnými lidmi.

Alternativní hypotéza **H A**: Mezi studujícími a nestudujícími dobrovolníky je signifikantní rozdíl v přání hlouběji proniknout do praxe a více se dozvědět o práci s duševně nemocnými lidmi.

Hypotéza 2

(Výzkumná hypotéza: Mezi studujícími a nestudujícími dobrovolníky je rozdíl v tom, jak navštěvovali vzdělávací a ostatní akce pro dobrovolníky.)

Hypotéza **H 0**: Mezi studujícími a nestudujícími dobrovolníky není signifikantní rozdíl v tom, jak pravidelně navštěvovali vzdělávací a ostatní akce pro dobrovolníky.

Alternativní hypotéza **H A**: Mezi studujícími a nestudujícími dobrovolníky je signifikantní rozdíl v tom, jak pravidelně navštěvovali vzdělávací a ostatní akce pro dobrovolníky.

Hypotéza 3

(Výzkumná hypotéza: Mezi studujícími a nestudujícími dobrovolníky je rozdíl v tom, jak pokračovali ve své dobrovolnické práci po ukončení základní smluvené doby dobrovolnické činnosti.)

Hypotéza **H 0**: Mezi studujícími a nestudujícími dobrovolníky není signifikantní rozdíl v tom, jak pokračovali ve své dobrovolnické práci po ukončení základní smluvené doby dobrovolnické činnosti.

Alternativní hypotéza **H A**: Mezi studujícími a nestudujícími dobrovolníky je signifikantní rozdíl v tom, jak pokračovali ve své dobrovolnické práci po ukončení základní smluvené doby dobrovolnické činnosti.

V dotazníku jsou mimo zjišťovaných základních sociodemografických údajů další otázky mapující pohled dobrovolníka na průběh své dobrovolnické práce, její hodnocení a přesah získaných kontaktů po ukončení. Nabízí se tak možnost tvorby a testování dalších hypotéz. Zjišťování výzkumných dat bylo prováděno v těsné spolupráci se zaměstnanci služby Dobroduš. Bez jejich aktivního zapojení by realizace výzkumu nebyla ani možná.

5.2 Metodologie výzkumu

K dosažení cíle výzkumu byla zvolena kvantitativní analytická metoda. Odpovědi na jednotlivé otázky dotazníku byly statisticky zpracované. K získání dat byla využita forma písemného dotazníku. Vytvoření zkoumaných okruhů otázek vycházelo z mé osobní zkušenosti dobrovolníka. Teoretické poznatky sloužily k vypracování metodiky a formulaci otázek dotazníku.

Jako technika získání dat bylo zvoleno anonymní dotazníkové šetření mezi dobrovolníky, kteří již ukončili minimálně jedno základní půlroční období dobrovolnické práce v programu 1 + 1. Respondenti byli adresně osloveni a požádáni o spolupráci a vyplnění elektronického dotazníku. Dotazník jim byl zasláný spolu s průvodním dopisem. V dopise byl vysvětlený smysl dotazníku.

Z hlediska organizace výzkumu bylo klíčové zapojení zaměstnanců služby Dobroduš. Samotný sběr dat byl umožněný díky využití kontaktů z databáze dobrovolníků účastnících se programu mezi lety 2016-2018. Dobrovolníky prostřednictvím emailu oslovila koordinátorka dobrovolníků služby Dobroduš, zaslala

jim průvodní dopis a požádala je o zapojení se do výzkumu. Všem respondentům byla zaručená anonymita.

Ve statistice je rozlišováno několik druhů proměnných podle typu hodnot, které mohou nabývat. Od těchto typů se odvíjí i matematické operace, které je možné s hodnotami proměnné provádět. Základní rozdělení proměnných je na kardinální/intervalové, ordinální/pořadové a nominální hodnoty. Volba statistických metod je omezena druhem proměnných (Hendl, 2012).

V dotazníku jsou použity pouze nominální proměnné (jednotlivé výroky) a ordinální proměnné (věkové kategorie, zapojení na trhu práce, hodnocení). Z tohoto důvodu byl k potvrzení nebo vyvrácení hypotéz využitý základní a nejpoužívanější statistický test: Chí-kvadrát test. Tento test slouží k porovnání četnosti pozorované a očekávané. Pro přehlednost výsledků dotazníků jsou získané a vypočtené údaje uváděny v kontingenčních tabulkách. Na jejich základě byly potvrzeny, nebo vyvráceny hypotézy.

Každá hypotéza je zpracována samostatně. Z tabulky, kde jsou uvedené pozorované četnosti, se odvodí tabulka očekávaných četností. Následně se pomocí základního vzorce chí-kvadrátu s Yatesovou korekcí stanoví výsledky, které uvedené hypotézy potvrdí, či vyvrátí. Byla zvolena hladina významnosti je 5 %.

K výpočtu je použit základní vzorec pro Chí-kvadrát test, kde pozorované četnosti jsou data získaná od respondentů, a očekávané četnosti se zjistí výpočtem.

$$\chi^2 = \sum \frac{(O - E)^2}{E} \quad (1)$$

Kde:

- O – pozorovaná četnost
- E – očekávaná četnost

Pro zvýšení validity výpočtů byla uplatněna Yatesova korekce, která se používá pro malé soubory. Korekce zvyšuje ochranu proti chybě I. druhu, kdy je falešně zamítnuta nulová hypotéza (H₀). Pro testování byla zvolena 5% hladina významnosti. Vzorec výpočtu při použití Yatesovy korekce je pak upřesněný takto:

$$\chi^2 = \sum \frac{(|O - E| - 0,5)^2}{E} \quad (2)$$

Test má i svojí omezující podmínku. Test není průkazný, když očekávaná četnost E je v některém políčku užívané tabulky (2+2) rovna hodnotě 5 nebo je nižší. V případě,

že tato podmínka není splněna je v některých případech možné sloučit sousední kategorie. U testovaných hypotéz byla tato podmínka vždy splněna.

Dotazníkové šetření probíhalo anonymně a jeho výsledky nejsou závislé na osobnosti výzkumníka.

5.3 Charakteristika výzkumného vzorku

Výzkum byl proveden mezi dobrovolníky zapojenými do dobrovolnického programu 1+1 služby Následná péče Dobroduš – Diakonie ČCE – SKP v Praze.

Výběr oslovených respondentů měl jediné základní kritérium. Tím bylo ukončené minimálně jedno smluvní půlroční období dobrovolnické činnosti v programu 1+1 služby Dobroduš. Všichni dobrovolníci byli ve věku minimálně 20 let. Oslovení byli dobrovolníci zapojení do programu v letech 2016 až 2018. Jako opora výzkumu byla využita databáze dobrovolníků služby Dobroduš.

Dotazník byl rozeslán, dle ústního sdělení, na 72 internetových adres. Do výzkumu se zapojilo 50 respondentů, kteří zaslali vyplněný dotazník zpět, tedy 69,4 %. Není mi známý důvod, proč respondenti neodpověděli. Dobrovolníci k zapojení nebyli nijak motivováni jakoukoli vnější motivací. Zda odpoví či neodpoví, bylo závislé pouze na jejich vlastním uvážení.

5.4 Průběh šetření a sběr dat

Byl vypracovaný dotazník, který obsahoval 14 uzavřených otázek. Otázky měly tři různé možnosti způsobu odpovědi. U části otázek to byly alternativní odpovědi – ANO, NE. U dalších otázek, respondenti volili jednu z možností v nabízené škále odpovědi nebo, u některých otázek, mohli zvolit i více možností z této škály.

Otázky dotazníku sledovaly čtyři části výzkumu. Byly to sociodemografické údaje o dobrovolnících, otázky na příčiny vstupu respondentů do dobrovolnické práce, její vnímání dobrovolníky a jejich zapojení se do nabízených aktivit a otázky zjišťující osobní přínos a přesah činnosti do budoucna.

Části dotazníku

V první části byly získávané základní sociodemografické údaje o dobrovolnících, jako jsou pohlaví, věk, vzdělání, zapojení či nezapojení na trhu práce a vzdělávání. Tyto údaje slouží k popisu zkoumaného souboru. Zároveň jejich zařazení do dotazníků vychází z předpokladu, že mohou existovat rozdílné odpovědi v závislosti na těchto charakteristikách.

Druhá část byla zaměřená na příčiny vstupu respondentů do dobrovolnické práce. S tím se pojí otázka, zdali bylo podstatné zapojení se do dobrovolnické práce právě ve službě Dobroduš, specializované na práci s duševně nemocnými lidmi. Zjišťované bylo přání dobrovolníků získat praxi a možnost dobrovolnického vzdělávání cíleně v této sociální oblasti.

Třetí část obsahuje otázky na zapojení dobrovolníků do nabízeného dobrovolnického vzdělávání a ostatních akcí. Otázky se dotazovaly na zapojení dobrovolníků do akcí pořádaných organizací a na jejich hodnocení. Služba Dobroduš pořádá pro dobrovolníky intervize a supervize. Dobrovolník se jich může účastnit a v rámci programu je zároveň vyžadována i minimální účast na nich (viz. popis programu 1+1). Nicméně z pohledu organizace a kvality práce s klienty je žádoucí, aby se jich co nejvíce dobrovolníků pravidelně zúčastňovalo. Kromě toho organizace nabízí dobrovolníkům vzdělávací a ostatní rozvojové aktivity s cílem prohloubit komunitní spolupráci a rozšířit znalosti dobrovolníků z oboru sociální péče a práce s lidmi s duševním onemocněním. Zapojení se do těchto aktivit je jedním z mých analyzovaných kritérií dobrovolníků. V rozšiřující následující otázce se respondenti vyjadřují k jejich kvalitě.

Přátelská dvojice spolupracuje na bázi časově limitovaného kontraktu v základním časovém cyklu na půl roku. Po jeho skončení se může rozhodnout pokračovat dále a kontrakt je opět podepsán na další půlrok. Pokud ne, dobrovolník může zůstat jako komunitní dobrovolník, vytvořit novou dvojici nebo odejít.

Čtvrtá část obsahuje otázky zaměřené do budoucna. Jejich cílem bylo zjistit, jak dobrovolníci vnímají osobní přínosnost své dobrovolnické práce. Respondenti byli dotazováni, zdali po vypršení prvního půlročního kontraktu se rozhodli dál spolupracovat s organizací nebo navázali spolupráci s jinou dobrovolnickou službou, či dále v dobrovolnické práci nepokračovali. Další otázka se zaměřuje na šíři sociálních vztahů, které si dobrovolníci zachovávají i po ukončení své účasti v programu. Poslední otázka

je věnována celkovému osobnímu zhodnocení práce dobrovolníka z hlediska jeho osobního přínosu.

Jednou z podmínek, aby spolupráce byla přínosná pro klienty, a žádoucím způsobem dlouhodobá je, aby ji dobrovolníci vnímali zároveň přínosnou také pro sebe.

Sběr dat:

Sběr dat probíhal v průběhu roku 2017 a 2018. Z hlediska organizace výzkumu byla klíčová spolupráce a zapojení zaměstnanců služby Dobroduš. Samotný sběr dat byl umožněný díky využití kontaktů z databáze dobrovolníků účastnících se dobrovolnických programů mezi lety 2016-2018. Protože kontakty jak na klienty, tak na dobrovolníky podléhají režimu utajení, prováděla oslovení dobrovolníků a rozesílání dotazníku s mým průvodním dopisem pracovnice služby Dobroduš v pozici koordinátorky dobrovolníků. V dopise byl vysvětlený smysl dotazníku a výzkumu. Všem respondentům byla zaručena anonymita. Pro zaznamenávání odpovědí byla předem vytvořená tabulka v programu EXCEL, umístěná v rámci evidenčních programů služby. Jakmile respondenti vyplnili dotazník a odeslali ho zpět, jejich odpovědi se zobrazily pouze ve sběrné tabulce odpovědí tak, že internetová adresa respondenta nebyla zaznamenána. Tím byla splněna podmínka anonymity. Zároveň byla takto dodržena i nezbytná ochrana osobních údajů, kterou svým dobrovolníkům služba Dobroduš garantuje. Mně byly údaje průběžně zasílané elektronickou korespondencí.

5.5 Výsledky dotazníkového šetření a jejich hodnocení

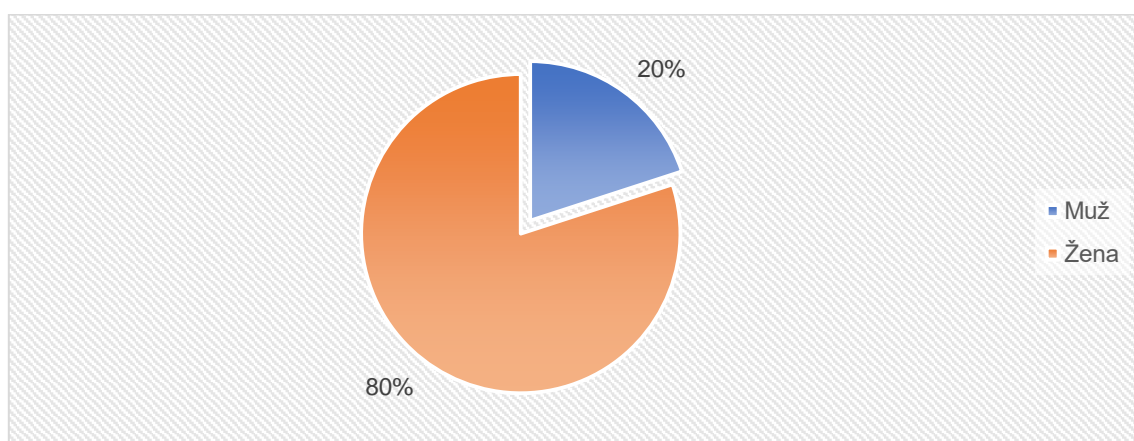
Poměrná analýza odpovědí na jednotlivé otázky slouží k popisu vzorku dobrovolníků.

PRVNÍ ČÁST DOTAZNÍKU – základní sociodemografické údaje respondentů.

Na jednotlivé sociodemografické otázky byly vytvořené grafy a tabulky.

1. Rozdělení dle pohlaví

Graf č. 1: Rozdělení respondentů podle pohlaví

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka č. 1: Rozdělení respondentů dle pohlaví

respondenti	četnost	procento
žena	40	80 %
muž	10	20 %
celkem	50	100 %

Zdroj: vlastní zpracování

V rozložení dle pohlaví velmi výrazně převažují ženy. To koresponduje i s mojí osobní zkušeností v rámci programu. Je patrné, že do dobrovolnické činnosti v programu 1 + 1 se zapojuje každoročně vysoké procento žen. Soubor dobrovolníků zahrnutých do výzkumu se skládal z 80 % žen a 20 % mužů.

2. Stáří v období první dobrovolnické činnosti

Věk respondentů byl rozdělený do čtyř období.

- 1. věkové období je do 26 let včetně
- 2. věkové období 27–36 let včetně
- 3. věkové období 37–50 let včetně
- 4. věkové období nad 51 let

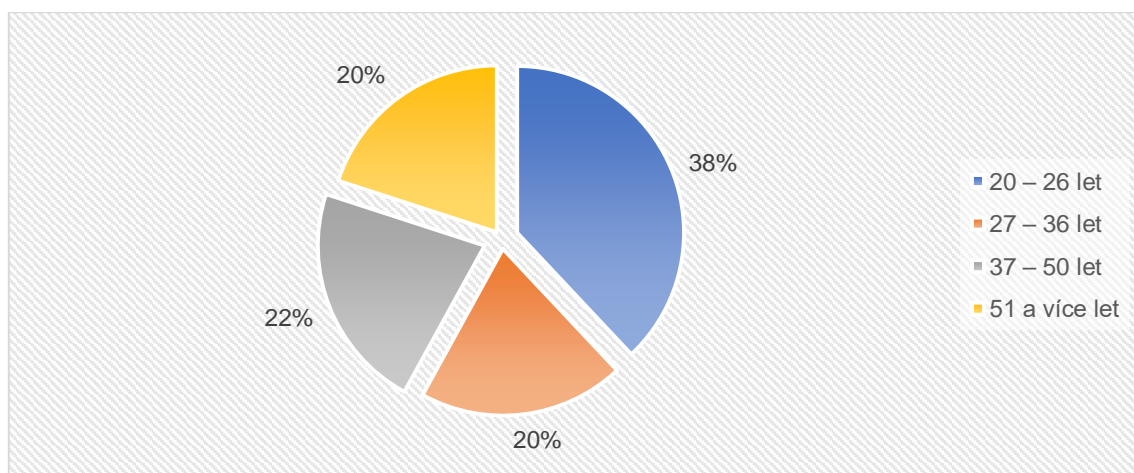
Věková kategorie do 26 let včetně odpovídá věkové hranici stáří studentů, kteří mají nárok na status studenta řádného studia a z něho vyplývající sociální výhody.

Věková hranice 27 až 36 let včetně je nejvýznamnějším obdobím pro získávání uplatnění v pracovním procesu a na trhu práce. Zároveň je toto věkové rozmezí nejfrekventovanějším obdobím pro zakládání rodin a narození prvních dětí.

Věková hranice 37–50 let včetně je časem intenzivního rodinného života a zároveň významným kariérním obdobím.

Věková hranice nad 51 let je již chápána jako období konsolidace s menší intenzitou životních nároků, tužeb i povinností. Tato věková hranice je otevřená, nemá omezující věkový limit. To proto, že mezi dobrovolníky se zapojují i lidé v mladším důchodovém věku.

Graf č. 2: Rozdělení respondentů podle stáří

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka č. 2: Rozdělení respondentů dle stáří

stáří	četnost	procento
20–26 let včetně	19	38 %
27–36 let včetně	10	20 %
37–50 let včetně	11	22 %
51 a více let	10	20 %
celkem	50	100 %

Zdroj: vlastní zpracování

Z procentického zpracování údajů o stáří respondentů v období jejich prvního dobrovolnického působení vyplývá zvýšený zájem o dobrovolnickou činnost u nejmladší věkové kategorie do 26 let včetně – 38 % respondentů. Ostatní věkové kategorie jsou téměř vyrovnané.

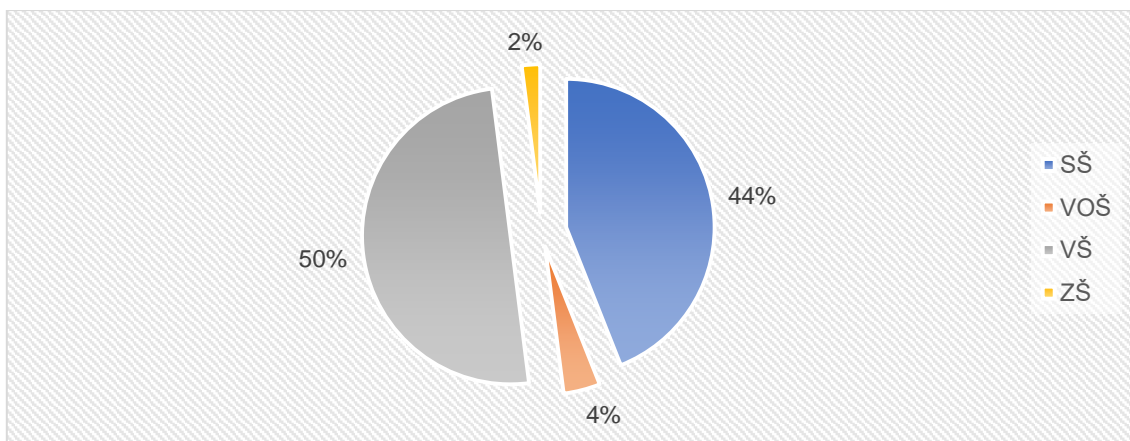
3. Ukončené vzdělání v období první dobrovolnické činnosti

Stupně vzdělání mají odpovídat skutečnosti ukončeného vzdělání v době dobrovolné činnosti. Odpovídají obecně užívané kategorizaci. Není rozlišené vysokoškolské vzdělání bakalářského a magisterského stupně. Proto je nutné oba stupně zahrnout pod sjednocující údaj vysokoškolské vzdělání.

Možnosti odpovědí:

- ZŠ
- SŠ
- VOŠ
- VŠ

Graf č. 3: Rozdělení respondentů podle vzdělání

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka č. 3: Rozdělení respondentů dle vzdělání

vzdělání	četnost	procento
ZŠ	1	2 %
SŠ	22	44 %
VOŠ	2	4 %
VŠ	25	50 %
celkem	50	100 %

Zdroj: vlastní zpracování

Z grafu je patrná vysoká vzdělanost dobrovolníků. Z celkového souboru 50 % dosahovalo v době dobrovolnické činnosti vysokoškolského stupně vzdělání. Ukončené vyšší odborné vzdělání mělo 4 % z respondentů a 44 % respondentů mělo ukončené středoškolské vzdělání. V dotazníku jsem se dále již nezabývala oborem vzdělání, i když i to by byl zajímavý údaj.

4. V období dobrovolnické činnosti jste byl(a)

V této otázce je analyzováno zapojení respondentů na trhu práce a vzdělávání

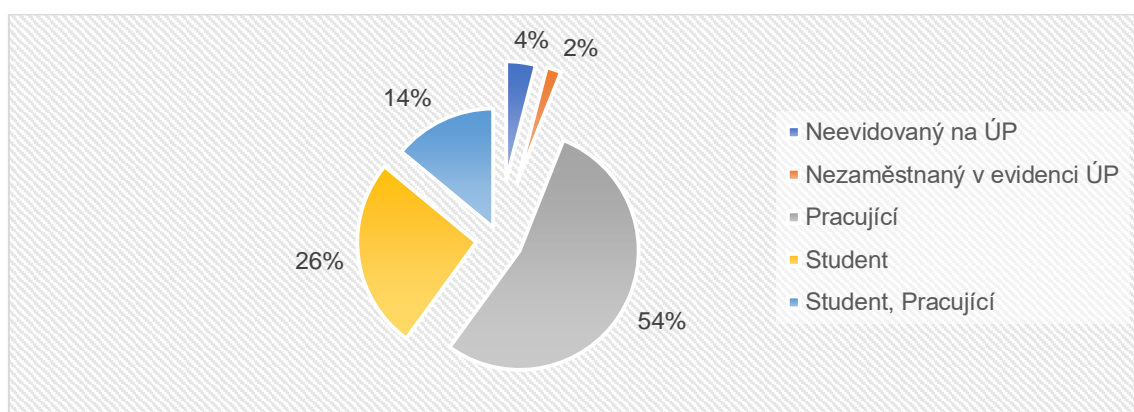
V dotazníku byly pouze kategorie:

- Student
- Pracující a zároveň studující
- Pracující
- Nezaměstnaný v evidenci ÚP
- Nezaměstnaný mimo evidenci ÚP –

byla myšlená např. žena v domácnosti, důchodce příp. jiní bez prac. poměru.

Z odpovědí v dotazníku se vygenerovaly porovnávané skupiny – pracující a studující, studenti a studující při zaměstnání. Jde pravděpodobně o studenty řádného studia a o studenty distančního i dálkového studia, kteří nemají status studenta a jsou v pracovním poměru či podnikají. Zpřesnění této klasifikace dotazník nenabízel.

Graf č. 4: Rozdělení respondentů podle zařazení na trhu práce a vzdělávání

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka č. 4: Rozdělení respondentů dle zařazení na trhu práce a vzdělávání

zařazení	četnost	procenta
pracující	27	54 %
student	13	26 %
pracující a zároveň studující	7	14 %
nezaměstnaný v evidenci ÚP	1	2 %
nezaměstnaný mimo evidenci ÚP	2	4 %
celkem	50	100%

Zdroj: vlastní zpracování

Z odpovědí vyplývá, že nadpoloviční většina dobrovolníků se skládá z pracujících lidí – 54 %. Lze k nim přiřadit i 14 % pracujících a zároveň studentů. Pak se celkový počet pracujících dobrovolníků zvýší na 68 %.

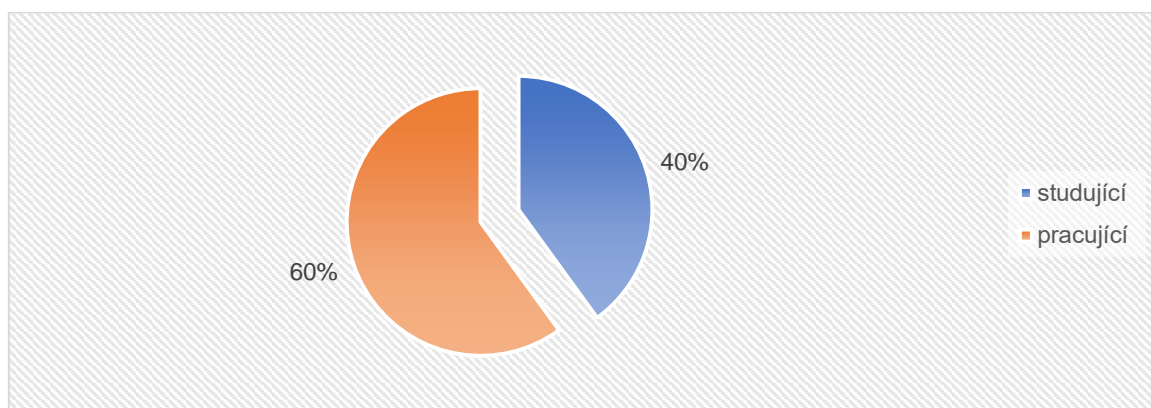
Z těchto výsledků také vyplývá, že 40 % respondentů v období dobrovolnické činnosti studovalo. Do dobrovolnické činnosti bylo zapojeno 26 % studentů, téměř výhradně z věkové kategorie do 26 let. Jako student se označilo i 14 % respondentů, kteří zároveň pracovali.

Do kategorie nezaměstnaný se zahrnuje 6 % dotazovaných a z toho pouze 2 % (1 respondent) byl nezaměstnaný, evidovaný úřadem práce.

Respondenti byli následně rozděleni podle vzdělávání do dvou základních skupin. Byly to skupiny:

- 1. Studující
- 2. Nestudující neboli pracující a ostatní

Graf č. 5: Rozdělení respondentů podle vzdělávání

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka č. 5: Rozdělení respondentů podle vzdělávání

zařazení	četnost	procenta
studující	20	40 %
nestudující	30	60 %
celkem	50	100 %

Zdroj: vlastní zpracování

Výzkumný soubor respondentů byl rozdělený na podskupinu studujících a nestudujících dobrovolníků. Tyto skupiny pak byly dále zařazeny do výzkumu.

DRUHÁ ČÁST DOTAZNÍKU – motivy vstupu respondentů do dobrovolnické práce

V této části byla zjišťována motivace respondentů k dobrovolnické činnosti. Z hlediska zapojení se dobrovolníků do programu je důležité i jejich cílené zaměření na práci s dlouhodobě duševně nemocnými lidmi a přání respondentů získat o těchto onemocněních hlubší znalosti a praktické zkušenosti při práci s duševně nemocnými lidmi. V textu rozlišuji mezi motivací vnější i motivací vnitřní.

5. Co Vás přivedlo k práci dobrovolníka?

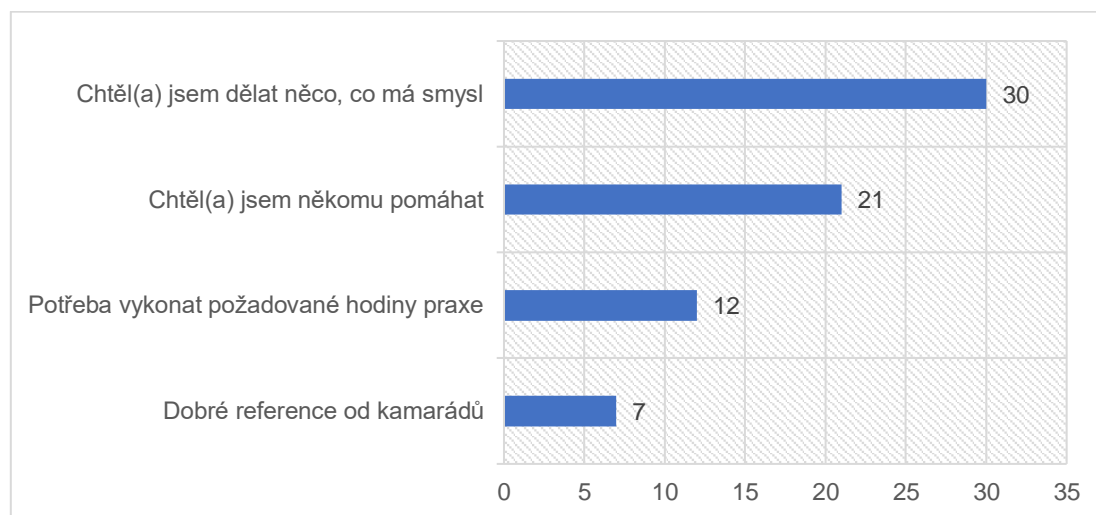
Na zadanou otázku byly v dotazníku nabízené čtyři alternativní odpovědi:

- Chtěl(a) jsem dělat něco, co má smysl
- Dobré reference od kamarádů
- Potřeba vykonat požadované hodiny praxe
- Chtěl(a) jsem někomu pomáhat

Smyslem otázky bylo spíše zjistit motivaci k dobrovolnické práci jako takové. Z toho důvodu respondenti mohli vybrat i více odpovědí než jednu, pokud je pokládali za pro ně relevantní.

Následující graf zobrazuje všechny odpovědi respondentů. Celkově 50 respondentů uvedlo 70 různých odpovědí.

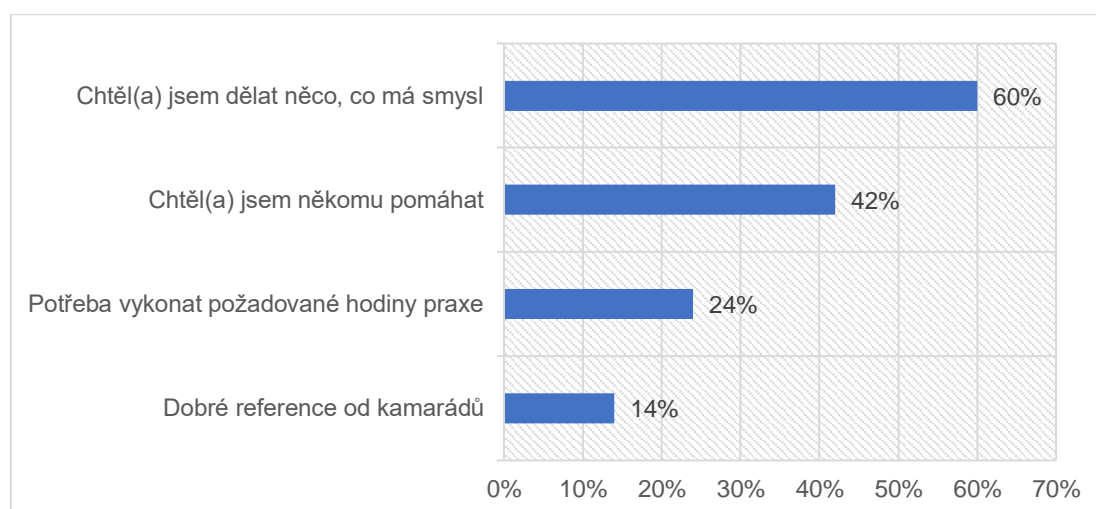
Graf č. 6: Počty souhlasných odpovědí na to, co přivedlo dobrovolníky k dobrovolnické práci

Zdroj: vlastní zpracování

Odpovědi byly převedené do procentického vyjádření a zaznamenané graficky.

Graf č. 7: Procenta souhlasných odpovědí na to, co přivedlo dobrovolníky k dobrovolnické práci

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka č. 6: Rozdělení souhlasných odpovědí na to, co přivedlo dobrovolníky k dobrovolnické práci

Motiv k dobrovolnické práci	Počet odpovědí	Kolik procent dobrovolníků odpovědělo
Dělat co má smysl	30	60 %
Chtěli pomáhat	21	42 %
Potřeba vykonat praxi	12	24 %
Dobré reference	7	14 %

Zdroj: vlastní zpracování

Získané odpovědi vypovídají o převaze *vnitřní motivace* k výkonu dobrovolnické činnosti. Varianty odpovědi, které se váží k vnitřní motivaci jsou „Chtěl(a) jsem dělat něco, co má smysl“ a „Chtěl(a) jsem někomu pomáhat.“ Celkově 88 % respondentů zvolilo alespoň jednu z těchto odpovědí a 64 % respondentů zvolilo pouze odpovědi spojené s vnitřní motivací. Lze říci, že 88 % z respondentů se k dobrovolnické činnosti přihlásilo na základě své vnitřní motivace a pro 64 % to byla jediná motivace.

Smysluplnost své dobrovolnické činnosti preferovalo 60 % respondentů. Zajímavých je spíše 40 % respondentů, kteří tento motiv své dobrovolnické činnosti neuvedli. Zároveň 42 % respondentů uvedlo, že chtěli někomu pomáhat. Tato odpověď se vyskytla samostatně nebo v kombinaci s jinou ze čtyř variant.

Vnější motivace byla méně důležitá. Varianty odpovědi, které se váží k vnější motivaci jsou „Potřeba vykonat hodiny praxe“ a „Dobré reference od kamarádů.“ Lze říci, že celkově zvolilo alespoň jednu odpověď spojenou s vnější motivací třetina (36 %) respondentů a jen 12 % respondentů uvedlo odpověď nebo odpovědi, které se váží pouze k vnější motivaci.

Je zajímavé, že čtvrtina (24 %) dobrovolníků se zapojilo do programu na základě požadavků praxe jimi studovaných škol. Nicméně tato motivace ve většině případů nebyla jediná. Jen 6 % ji uvedlo jako jedinou motivaci, ostatní ji spojovali s některou z dalších motivací. Druhý výrok „Dobré reference od kamarádů“, uvedlo 14 % z respondentů. Opět jen 4 % jej uvedlo jako jediný z výčtu motivací. Ostatní tuto motivaci spojovali s dalšími. Pouze 2 % uvedlo jako další motivaci druhý výrok spojovaný s vnější motivací.

Následující dvě otázky jsou orientované na motivaci k práci s duševně nemocnými lidmi, kteří jsou cílovou skupinou služby Dobroduš.

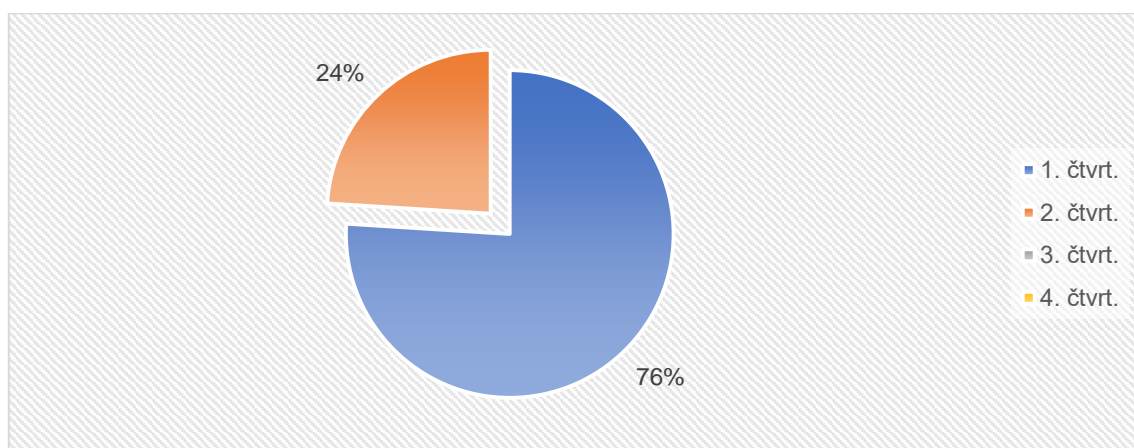
6. Chtěl(a) jste hlouběji proniknout do praxe a více se dozvědět o práci s duševně nemocnými lidmi?

Otázka mapuje zájem respondentů o praktické zkušenosti a informace o práci s duševně nemocnými lidmi.

Varianty odpovědí byly

- ANO
- NE

Graf č. 8: Přání proniknout do praxe a dozvědět se o práci s duševně nemocnými lidmi

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka č. 7: Přání proniknout do praxe a dozvědět se o práci s duševně nemocnými lidmi

Přání dozvědět se a proniknout do praxe	Četnost	Procento
ANO	37	75,5 %
NE	13	24,5 %
Celkem	50	100 %

Zdroj: vlastní zpracování

Z odpovědí vyplynulo, že 75,5 % respondentů se zajímá o tuto problematiku a měli potřebu se o ní dozvědět více. Z toho lze usoudit, že zaměření programu je pro tři čtvrtiny respondentů velice důležité při rozhodování o tom, zdali se do něj zapojí.

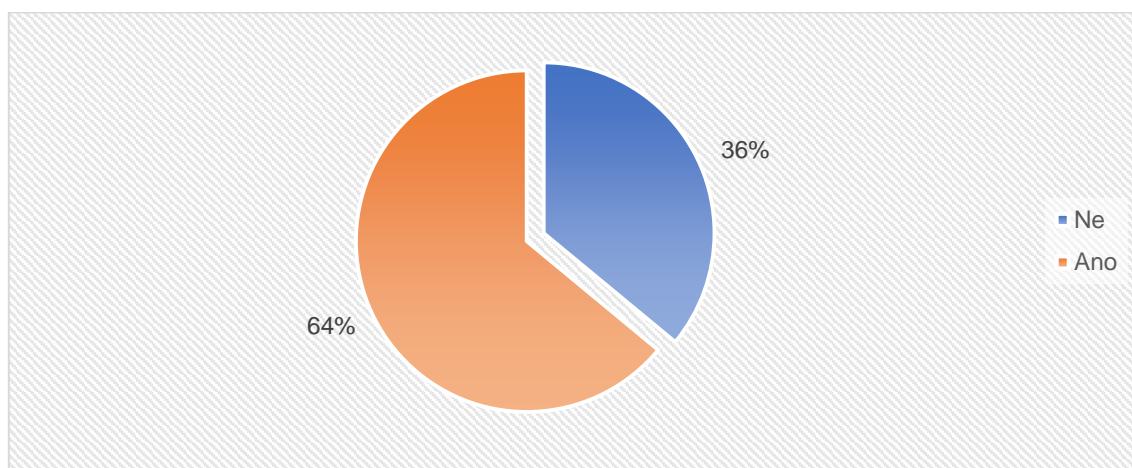
7. Byla Vaší motivací především možnost pomoci duševně nemocným lidem?

Následující otázka se rovněž zaměřovala na to, do jaké míry je právě práce s duševně nemocnými lidmi pro dobrovolníky důležitá nebo zdali zaměření programu je jen jedním z faktorů při volbě, zdali se do něj zapojí.

Varianty odpovědí byly

- ANO
- NE

Graf č. 9: Motivace k práci s duševně nemocnými lidmi

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka č. 8: Motivace k pomoci duševně nemocným lidem

Motivace k práci s duševně nemocnými lidmi	Četnost	procento
ANO	32	64 %
NE	28	36 %
celkem	50	100 %

Zdroj: vlastní zpracování

V odpovědích bylo zjištěno, že nadpoloviční většina (64 %) respondentů cíleně volilo dobrovolnickou práci s duševně nemocnými lidmi.

Je zajímavé odpovědi na obě otázky zkombinovat v jednoduché kontingenční tabulce, ze které je patrné, že 58 % respondentů odpovědělo kladně na obě otázky.

Kontingenční tabulka č. 1: Motivace k dobrovolnické práci

	7. Byla Vaší motivací především možnost pomoci duševně nemocným lidem?		
6. Chtěl(a) jste hlouběji proniknout do praxe v práci s duševně nemocnými lidmi a více se dozvědět?	Ne	Ano	Celkový součet
Ne	18 %	6 %	24 %
Ano	18 %	58 %	76 %
Celkový součet	36 %	64 %	100 %

Zdroj: vlastní zpracování

Toto se pojí i s následující okruhem otázek, které se zaměřují na profesionální práci s dobrovolníky.

TŘETÍ ČÁST DOTAZNÍKU – zapojení dobrovolníků do podpůrných, vzdělávacích a ostatních akcí pořádaných organizací pro dobrovolníky a jejich hodnocení.

Služba Dobroduš nabízí pro dobrovolníky komunitní, vzdělávací, např. doprovodné semináře a různé růstové akce. Pravidelně je zve na intervize i supervize. Dobrovolník se jich může účastnit a zároveň v rámci programu 1 + 1 je vyžadována určitá minimální účast.

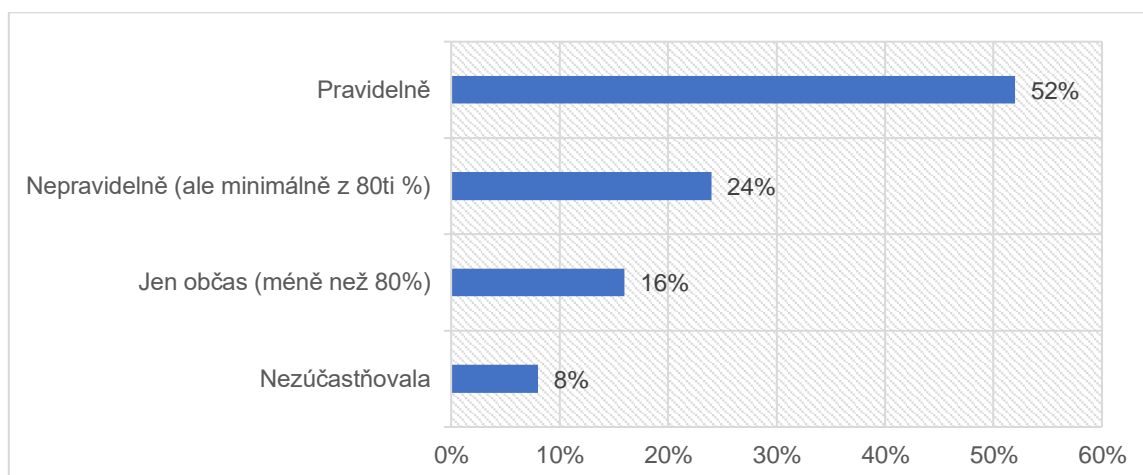
8. Zúčastňoval(a) jste se intervizí a supervizí pro dobrovolníky?

V odpovědích byly navrženy čtyři varianty a respondent volil tu, která odpovídala jeho zapojení. Organizace vede dobrovolníky alespoň k 80% účasti.

Alternativy odpovědí byly:

- Pravidelně
- Nepravidelně (ale minimálně z 80 %)
- Jen občas (méně než z 80 %)
- Nezúčastňoval(a)

Graf č. 10: Účast na intervizích a supervizích

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka č. 9: Účast na intervizích a supervizích

Účast	Četnost	procento
pravidelně	26	52 %
nepravidelně	12	24 %
občas	8	16 %
Nezúčastňoval(a)	4	8 %
celkem	50	100 %

Zdroj: vlastní zpracování

Z odpovědí vyplývá vysoká zodpovědnost dobrovolníků 76 % z nich splňovalo požadavky organizace a 16 % se těmito požadavkům v nám neznámé míře přibližovalo. Pouze 8 % z respondentů zcela nesplňovalo nebo možná spíše nerespektovalo požadavky pro dobrovolnickou činnost.

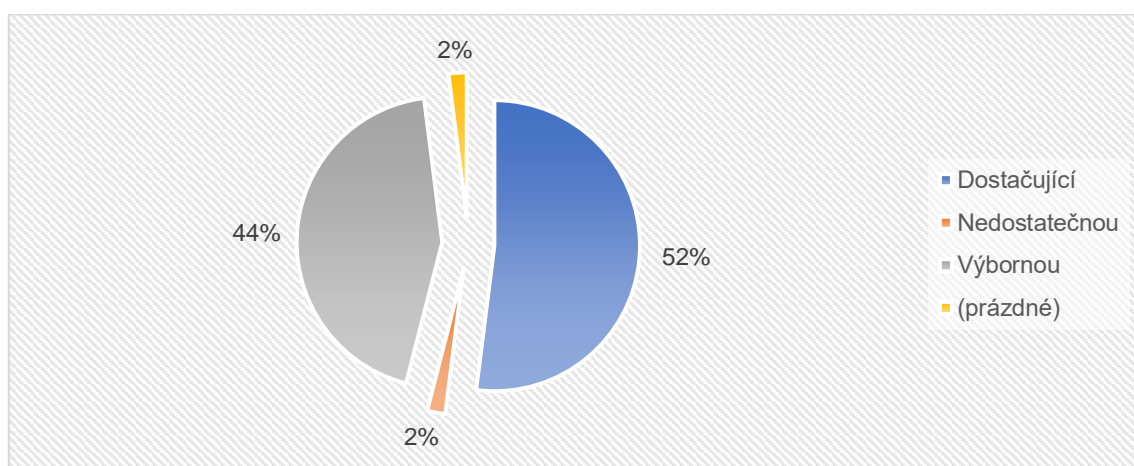
9. Jejich úroveň (intervize, supervize) pokládáte za

Tato otázka je rozšiřující otázkou, v níž se měli respondenti vyjádřit ke kvalitě nabízené a požadované dobrovolnické podpory.

Respondenti v odpovědi volili jednu možnost z alternativ:

- Výbornou
- Dostačující
- Nedostatečnou

Graf č. 11: Hodnocení úrovně intervizí a supervizí

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka č. 10: Hodnocení úrovně intervizí a supervizí

Hodnocení úrovně supervizí	Četnost	Procento
výborná	22	44 %
dostačující	26	52 %
nedostatečná	1	2 %
nehodnoceno	1	2 %

Zdroj: vlastní zpracování

Vysoce byla ohodnocena dobrovolnická podpora poskytovaná organizací Dobroduš. Jako dostačující ji označilo 52 % a jako výbornou ji označilo 44 %. Pokládáme-li tyto dvě varianty za pozitivní, pak ji jako vhodnou a prospěšnou označilo 96 % respondentů.

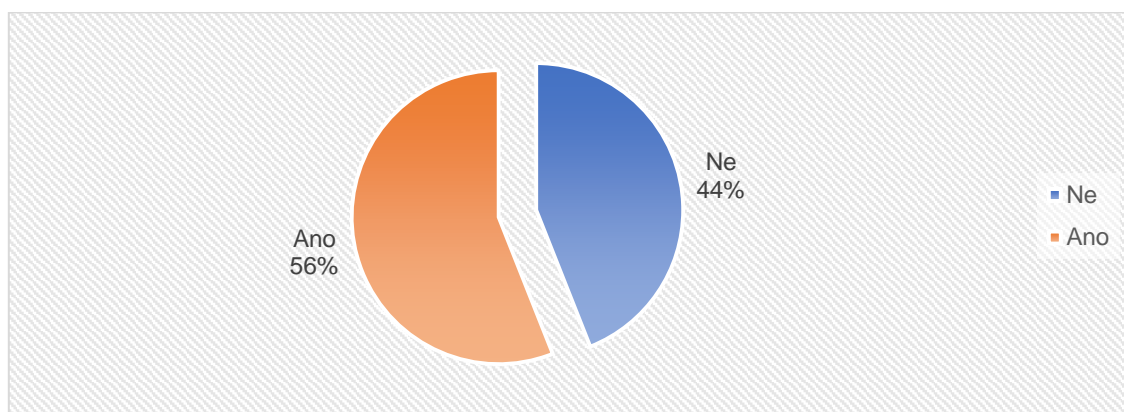
10. Využíval(a) jste pravidelně také vzdělávací a ostatní akce pro dobrovolníky?

Služba Dobroduš pro dobrovolníky organizuje i další doprovodné semináře, na kterých se mohou seznámit s některými tématy ohledně duševního zdraví a práce s lidmi, kteří trpí psychickou chorobou. Dobrovolníci jsou zváni také na veškeré časté a pravidelné komunitní akce.

Varianty odpovědí byly

- ANO
- NE

Graf č. 12: Pravidelné využívání vzdělávacích a ostatních akcí

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka č. 11: Pravidelné využívání vzdělávacích a ostatních akcí

Pravidelné využívání vzdělávacích a ostatních akcí	četnost	procento
ANO	28	56 %
NE	22	44 %
celkem	50	100 %

Zdroj: vlastní zpracování

Z odpovědí je patrné, že většina z dobrovolníků, 56 %, se účastní těchto doprovodných ostatních a vzdělávacích akcí.

11. Pokládáte úroveň ostatních a vzdělávacích akcí za:

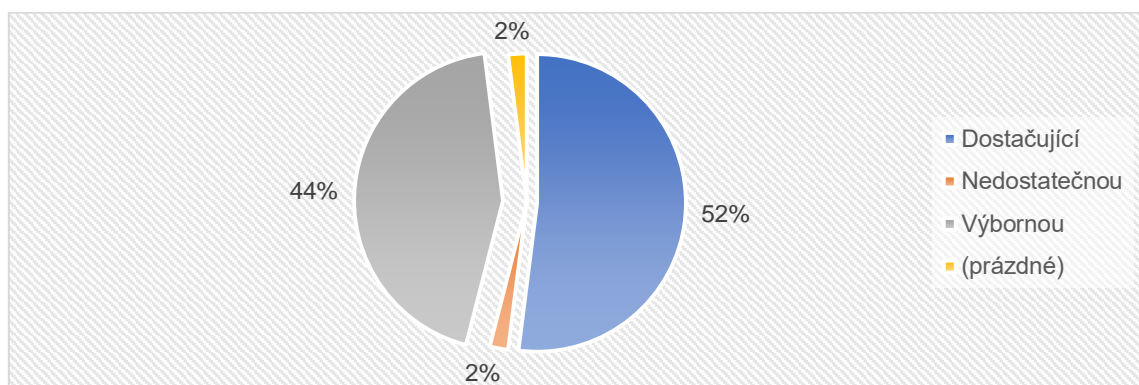
Tato otázka je rozšiřující otázkou, v níž se měli respondenti vyjádřit ke kvalitě nabízené a požadované dobrovolnické podpory.

Respondenti v odpovědích volili jednu možnost z alternativ:

- výbornou
- dostačující
- nedostatečnou

V jednom případě nebyla odpověď vyplněna. Jednalo se o respondenta, který se akcí nezúčastňoval.

Graf č. 13: Hodnocení úrovně vzdělávacích a ostatních akcí

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka č. 12: Hodnocení úrovně vzdělávacích a ostatních akcí

Hodnocení úrovně akcí	četnost	procento
výborné	22	44 %
dostačující	26	52 %
nedostačující	1	2 %
nehodnoceno	1	2 %
celkem	50	100 %

Zdroj: vlastní zpracování

V otázce (č. 11), která se zaměřovala na hodnocení kvality vzdělávacích a ostatních akcí, hodnotili respondenti jejich kvalitu vysoko. Jako výborné je hodnotilo 44 % a jako dostatečné 52 %.

ČTVRTÁ ČÁST DOTAZNÍKU – otázky zaměřené do budoucna.

Jejich cílem bylo zjistit, jak dobrovolníci vnímali osobní přínosnost své dobrovolnické práce, zda v ní pokračují (pokračovali) a jestli jim zůstaly některé navázané kontakty i do budoucna.

12. Po ukončení základní doby smluvené dobrovolnické činnosti jste

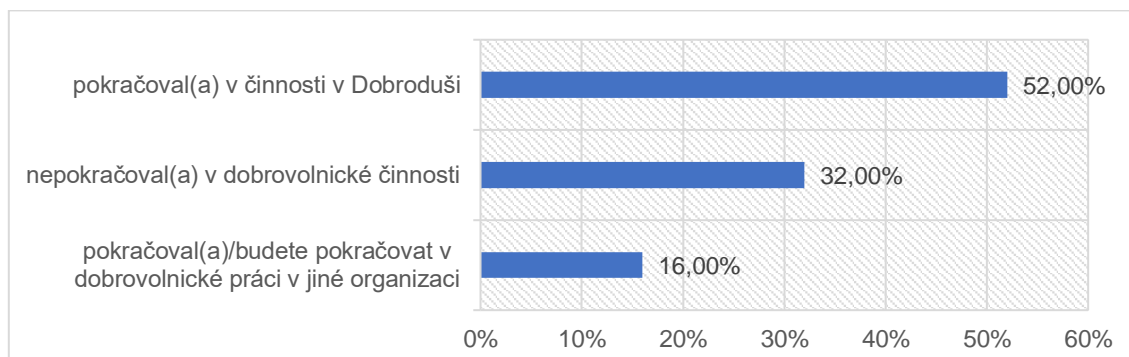
Otázka zjišťuje, zda dobrovolníci zůstali pracovat ve službě Dobroduš, ukončili svoji dobrovolnickou činnost po odpracování základního smluvního období trvajících půl roku nebo přešli dobrovolnický pracovat do jiné organizace

Alternativy odpovědí:

- pokračoval(a) v činnosti v Dobroduši

- pokračoval(a) v dobrovolnické práci v jiné organizaci
- nepokračoval(a) v dobrovolnické činnosti

Graf č. 14: Pokračování v dobrovolnické činnosti

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka č. 13: Pokračování v dobrovolnické činnosti

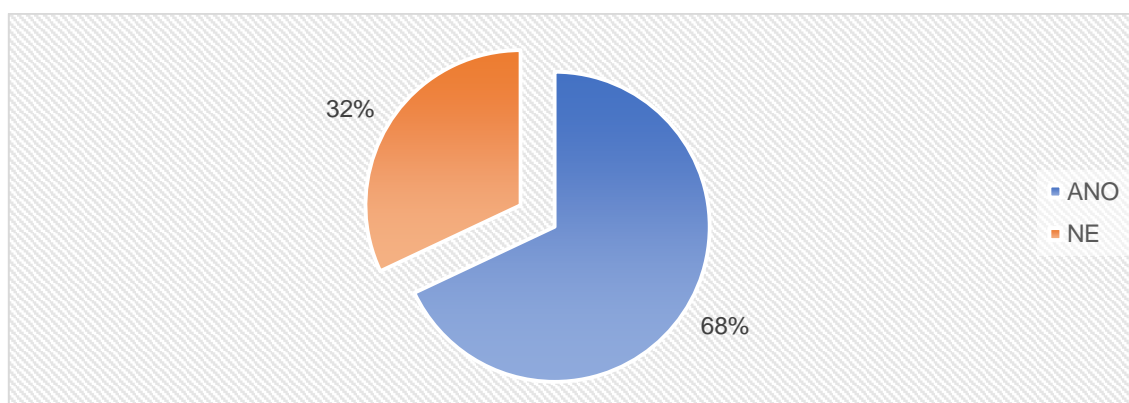
Pokračování v práci dobrovolníka	četnost	Procento
Pokračovali v Dobroduši	26	52 %
Pokračovali jinde	8	16 %
Nepokračovali	16	32 %
celkem	50	100 %

Zdroj: vlastní zpracování

Pro odpověď na výzkumnou otázku bylo zvoleno pouze zjednodušené rozlišení:

- **Pokračoval(a)**
- **Nepokračoval(a)**

Graf č. 15: Pokračování v dobrovolnické práci – zjednodušené

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka č. 14: Pokračování v dobrovolnické práci – zjednodušené

Pokračování v práci dobrovolníka	četnost	procento
Pokračovali	34	68 %
Nepokračovali	16	32 %
celkem	50	100 %

Zdroj: vlastní zpracování

V obou zjišťovaných variantách odpovědi je výrazně vyšší procento dobrovolníků, kteří dál pokračují ve své dobrovolnické práci. Ve službě Dobroduš v ní pokračuje 52 % respondentů. To je vysoká, nadpoloviční hodnota.

Celkově dál vykonávalo dobrovolnickou práci 68 % z dotázaných.

13. Se kterými lidmi, s nimiž jste se v Dobroduši setkal(a), jste zůstal(a) v kontaktu

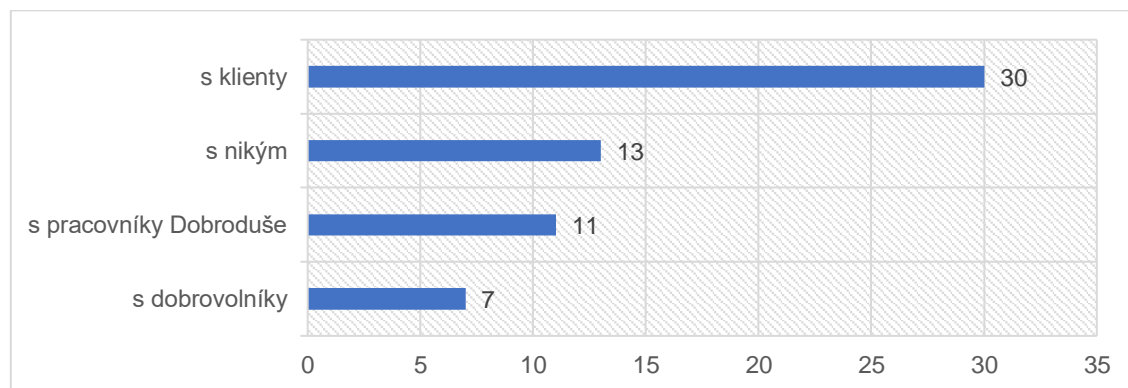
Variantami odpovědi byly:

- s klienty
- s dobrovolníky
- s pracovníky Dobroduše
- s nikým

Celkově 50 respondentů uvedlo 61 různých odpovědí. Každý mohl zvolit více než jednu odpověď.

Počet je zaznamenán podle skutečnosti. Uvádím celkový součet odpovědí - např. s klienty byl kontakt celkově 30x atd.

Graf č. 16: Kontakty po ukončení dobrovolnické činnosti

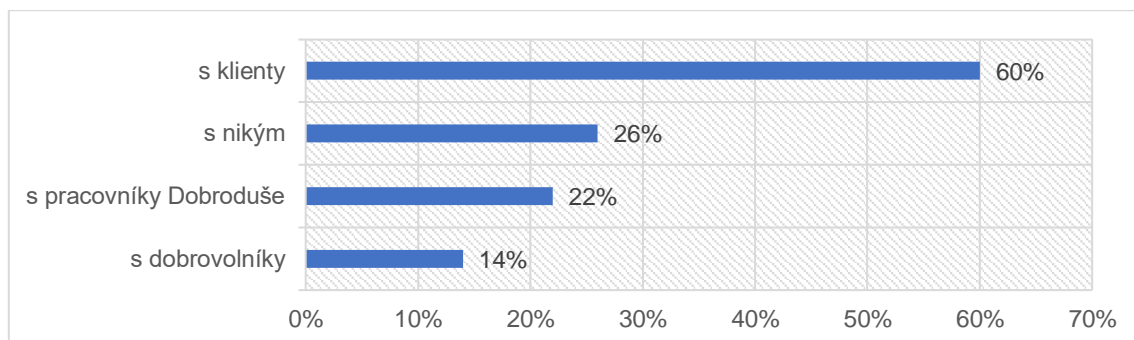

Zdroj: vlastní zpracování

Kolik % z respondentů zůstalo v kontaktu s některou ze skupin

Hodnoty jsou přepočtené podle skutečnosti. Celkový počet daných odpovědí jsem vydělila počtem respondentů. Např. s klienty uvedlo 50 respondentů 30x, takže lze zjistit, že 60 % z respondentů zůstalo v kontaktu s klienty atd.

Graf č. 17: Kontakty po ukončení dobrovolnické činnosti v procentech

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka č. 15: Kontakty po ukončení dobrovolnické činnosti

Přetrvávající kontakty	Počet respondentů	Procento respondentů
S klienty	30	60 %
S dobrovolníky	7	14 %
S profesionálními pracovníky Dobroduše	11	22 %
S nikým	13	26 %

Zdroj: vlastní zpracování

Kontakty získané během své dobrovolnické práce si udrželo do budoucna 74 % dobrovolníků. Nejvíce kontaktů do budoucna navázali Dobrovolníci s klienty. Bylo to 60 % dobrovolníků. V programu 1 + 1 se vytváří přátelská dvojice, která pravděpodobně přechází z formálního přátelství do neformálního.

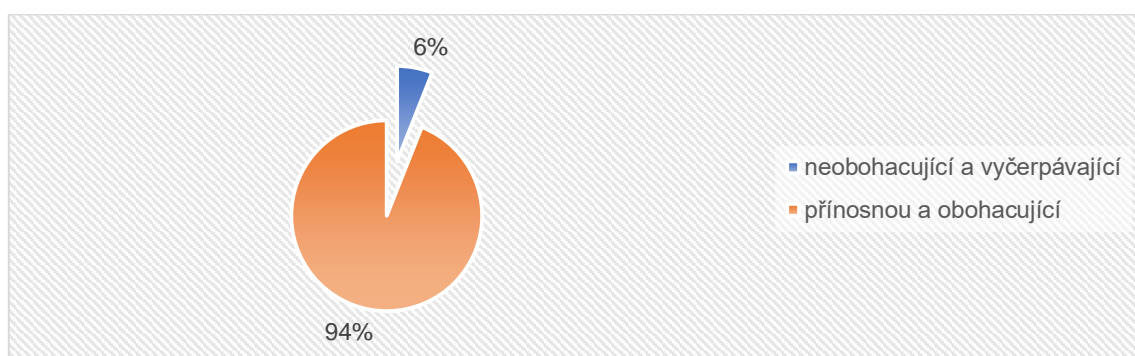
14. Pokládáte svoji dobrovolnickou činnost v Dobroduši pro sebe sama za

Respondent se v této odpovědi zamýšlel nad tím, jak vnímá svoji dobrovolnickou činnost ve vztahu k sobě.

Byly nabídnuty pouze dvě alternativní odpovědi:

- Přínosnou a obohacující
- Nebohacující a vyčerpávající

Graf č. 18: Vnímání své dobrovolnické činnosti

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka č. 16: Vnímání své dobrovolnické činnosti

vnímání své dobrovolnické činnosti	četnost	procento
Neobohacující a vyčerpávající	3	6 %
Přínosnou a obohacující	47	94 %
celkem		100 %

Zdroj: vlastní zpracování

Dobrovolníci z 94 % hodnotili a vnímali svoji dobrovolnickou práci pro sebe za přínosnou a obohacující. Potvrdili tak mnoha výzkumy zjištěný poznatek o tom, že dobrovolnická činnost v sobě zahrnuje nejen přínos, který chce dobrovolník dávat, ale zároveň i přínos, který dobrovolník získává.

5.6 Výsledky výzkumu

Vzorek kvantitativního výzkumu čítá 40 žen a 10 mužů, celkově tedy 50 respondentů. Podíl žen je v tomto případě výrazně vyšší, 80 % žen a 20 % mužů. Věkový rozptyl respondentů je posunutý do mladších věkových kategorií 20 až 36 let včetně. Tohoto věku dosáhlo 29 dotazovaných, to je 58 %. Pro výzkum je klíčová informace, kolik z dotazovaných studovalo v době, kdy vykonávali dobrovolnickou práci a kolik z nich nebylo studujícími.

To odpovídá hodnotám:

- 20 studujících respondentů, tedy 40 % ,
- 30 nestudujících respondentů, tedy 60 % z dotazovaných.

Byly stanovené tři hypotézy. Každá hypotéza byla zpracována samostatně. Pro přehlednost výsledků dotazníků jsou získané údaje uváděny v tabulkách. Z tabulky, kde jsou uvedené pozorované četnosti, se odvodí tabulka očekávaných četností. Následně se pomocí základního vzorce Chí-kvadrátu s Yatesovou korekcí stanoví výsledky, které

uvedené hypotézy potvrdí, či vyvrátí. Byla zvolená hladina významnosti 5 %, $\alpha = 0,05$. Při $df=1$ (stupeň volnosti).

Ke zvýšení přesnosti výpočtu byl použit základní vzorec pro Chí-kvadrát test s Yatesovou korekcí, kde pozorované četnosti jsou data získaná od respondentů, a očekávané četnosti se zjistí výpočtem. Byla zvolená hladina významnosti 5 %. Upřesněný vzorec výpočtu při použití Yatesovy korekce:

$$\chi^2 = \sum \frac{(|O-E|-0,5)^2}{E} \quad (3)$$

Kde:

- O – pozorovaná četnost
- E – očekávaná četnost
- 0,5 – Yatesova korekce

Hypotéza 1

(Výzkumná hypotéza: Mezi studujícími a nestudujícími dobrovolníky je rozdíl v přání hlouběji proniknout do praxe a více se dozvědět o práci s duševně nemocnými lidmi.)

Hypotéza **H 0**: Mezi studujícími a nestudujícími dobrovolníky není signifikantní rozdíl v přání hlouběji proniknout do praxe a více se dozvědět o práci s duševně nemocnými lidmi.

Alternativní hypotéza **H A**: Mezi studujícími a nestudujícími dobrovolníky je signifikantní rozdíl v přání hlouběji proniknout do praxe a více se dozvědět o práci s duševně nemocnými lidmi.

OTÁZKA V DOTAZNÍKU

6. Chtěl(a) jste hlouběji proniknout do praxe a více se dozvědět o práci s duševně nemocnými lidmi?

Alternativa odpovědi:

- ANO
- NE

Kontingenční tabulka č. 2: Pozorovaná četnost: Odpovědi respondentů dle dotazníku otázka č. 6

Pozorovaná četnost	ANO	NE	Celkem
Studující	18	2	20
Nestudující	19	11	30
Celkem	37	13	50

Zdroj: vlastní zpracování

Výpočet očekávané četnosti:

Kontingenční tabulka č. 3: Očekávaná četnost E: Odpovědi respondentů dle dotazníku otázka č. 6

Očekávaná četnost E	ANO	NE	Celkem
Studující	14,8	5,2	20
Nestudující	22,2	7,8	30
Celkem	37	13	50

Zdroj: vlastní zpracování

Všechny očekávané četnosti splnily podmínku výpočtu χ^2 – jsou vyšší než 5.

Hraniční hodnota Chí-kvadrátu při $df = 1$ a zvolené hladině významnosti 5 % je dle tabulky 3,84.

Kontingenční tabulka č. 4: Výpočty opravdovosti rozdílnosti přání proniknout do praxe a dozvědět se

Kontingenční tabulka:				
	Chtěli proniknout do praxe a dozvědět se			
	Ano	Ne	Ano	Ne
Studující	18	2	90 %	10 %
Nestudující	19	11	63,4 %	36,6 %
Pomocné výpočty:				
	14,8	5,2	0,493	1,402
	22,2	7,8	0,328	0,935
Chi2 =	3,16			
Hraniční hodnota Při $df=1$, $\alpha=0,05$	3,84			
Výsledek:				
Nemůžeme zamítnout H0, přijímáme H0				

Zdroj: vlastní zpracování

Závěr: Je patrné, že vypočtená hodnota

$\chi^2 = 3,16$ je nižší než hraniční tabulková hodnota. Z toho důvodu nemáme dostatečné podklady, abychom mohli na dané hladině významnosti zamítnout nulovou

hypotézu, že mezi studujícími a nestudujícími dobrovolníky není signifikantní rozdíl v přání hlouběji proniknout do praxe a více se dozvědět o práci s duševně nemocnými lidmi. Hypotéza nemá podporu.

Přijímáme H₀: Mezi studujícími a nestudujícími dobrovolníky na dané hladině významnosti není signifikantní rozdíl v přání hlouběji proniknout do praxe a více se dozvědět o práci s duševně nemocnými lidmi.

Hypotéza 2

(Výzkumná hypotéza: Mezi studujícími a nestudujícími dobrovolníky byl rozdíl v tom, jak pravidelně navštěvovali vzdělávací a ostatní akce pro dobrovolníky.)

Hypotéza **H₀**: Mezi studujícími a nestudujícími dobrovolníky není signifikantní rozdíl v tom, jak pravidelně navštěvovali vzdělávací a ostatní akce pro dobrovolníky.

Alternativní hypotéza **H_A**: Mezi studujícími a nestudujícími dobrovolníky je signifikantní rozdíl v tom, jak pravidelně navštěvovali vzdělávací a ostatní akce pro dobrovolníky.

OTÁZKA V DOTAZNÍKU

10. Využíval(a) jste pravidelně také vzdělávací a ostatní akce pro dobrovolníky?

Alternativa odpovědi:

- ANO
- NE

Kontingenční tabulka č. 5: Pozorovaná četnost: Odpovědi respondentů dle dotazníku otázka č. 10

Pozorovaná četnost	ANO	NE	Celkem
studující	12	8	20
nestudující	16	14	30
celkem	28	22	50

Zdroj: vlastní zpracování

Výpočet očekávané četnosti:

Kontingenční tabulka č. 6: Očekávaná četnost E: Odpovědi respondentů dle dotazníku otázka č. 10

Očekávaná četnost E	ANO	NE	Celkem
Studující	11,2	8,8	20
Nestudující	16,8	13,2	30
Celkem	28	22	50

Zdroj: vlastní zpracování

Všechny očekávané četnosti splnily podmínku výpočtu χ^2 – jsou vyšší než 5
Hraniční hodnota Chí-kvadrátu při $df = 1$ a zvolené hladině významnosti 5 % je dle tabulky 3,84.

Kontingenční tabulka č. 7: Výpočty opravdovosti rozdílnosti pravidelného navštěvování vzdělávacích a ostatních akcí

Kontingenční tabulka:				
	Chtěli proniknout do praxe a dozvědět se			
	Ano	Ne	Ano	Ne
Studující	12	8	60 %	40 %
Nestudující	16	14	53,3 %	46,7 %
Pomocné výpočty:				
	11,2	8,8	0,008	0,010
	16,8	13,2	0,005	0,007
Chi2 =	0,03			
Hraniční hodnota Při $df=1$, $\alpha=0,05$	3,84			
Výsledek:				
Nemůžeme zamítnout H0. Přijímáme H0.				

Zdroj: vlastní zpracování

Závěr: Nemáme dostatečné podklady, abychom mohli zamítnout nulovou hypotézu, že mezi studujícími a nestudujícími dobrovolníky na dané hladině významnosti

není signifikantní rozdíl v tom, jak pravidelně navštěvovali vzdělávací a ostatní akce pro dobrovolníky. Alternativní hypotéza nemá podporu.

Přijímáme H0: Mezi studujícími a nestudujícími dobrovolníky na dané hladině významnosti není signifikantní rozdíl v tom, jak pravidelně navštěvovali vzdělávací a ostatní akce pro dobrovolníky.

Hypotéza 3

(Výzkumná hypotéza: Mezi studujícími a nestudujícími dobrovolníky je rozdíl v tom, jak pokračovali ve své dobrovolnické práci po ukončení základní smluvené doby dobrovolnické činnosti.)

Hypotéza **H 0**: Mezi studujícími a nestudujícími dobrovolníky není signifikantní rozdíl v tom, jak pokračovali ve své dobrovolnické práci po ukončení základní smluvené doby dobrovolnické činnosti.

Alternativní hypotéza **H A**: Mezi studujícími a nestudujícími dobrovolníky je signifikantní rozdíl v tom, jak pokračovali ve své dobrovolnické práci po ukončení základní smluvené doby dobrovolnické činnosti.

OTÁZKA V DOTAZNÍKU

12. Po ukončení základní doby smluvené dobrovolnické činnosti jste:

Alternativy odpovědí:

- pokračoval(a) v činnosti v Dobroduši
- pokračoval(a) v dobrovolnické práci v jiné organizaci
- nepokračoval(a) v dobrovolnické činnosti

Pro odpověď na výzkumnou otázku rozliším pouze vyjádření:

- Pokračoval(a)
- Nepokračoval(a)

Kontingenční tabulka č. 8: Pozorovaná četnost: Odpovědi respondentů dle dotazníku otázka č. 12

Pozorovaná četnost	ANO	NE	Celkem
Studující	14	6	20
Nestudující	20	10	30
Celkem	34	16	50

Zdroj: vlastní zpracování

Výpočet očekávané četnosti:

Kontingenční tabulka č. 9: Očekávaná četnost: Odpovědi respondentů dle dotazníku otázka č. 12

Očekávaná četnost E	ANO	NE	Celkem
Studující	13,6	6,4	20
Nestudující	20,4	9,6	30
Celkem	34	16	50

Zdroj: vlastní zpracování

Všechny očekávané četnosti splnily podmínku výpočtu χ^2 – jsou vyšší než 5

Kontingenční tabulka č. 10: Výpočty opravdovosti rozdílnosti pokračování v dobrovolnické práci

Kontingenční tabulka:				
	Pokračovali v dobrovolnické práci			
	Ano	Ne	Ano	Ne
Studující	14	6	70 %	30 %
Nestudující	20	10	66,7 %	33,3 %
Pomocné výpočty:				
	13,6	6,4	0,001	0,002
	20,4	9,6	0,000	0,001
Chi2 =	0,004			
Hraniční hodnota Při df=1, $\alpha=0,05$	3,84			
Výsledek:				
Nemůžeme zamítnout H0. Přijímáme H0.				

Zdroj: vlastní zpracování

Závěr: Nemáme dostatečné podklady, abychom mohli na dané hladině významnosti zamítnout nulovou hypotézu, že mezi studujícími a nestudujícími dobrovolníky není signifikantní rozdíl v tom, jak pokračovali ve své dobrovolnické práci po ukončení základní smluvené doby dobrovolnické činnosti. Hypotéza nemá podporu.

Přijímáme H0: Mezi studujícími a nestudujícími dobrovolníky na dané hladině významnosti není signifikantní rozdíl v tom, jak pokračovali ve své dobrovolnické práci po ukončení základní smluvené doby dobrovolnické činnosti.

5.7 Diskuse a shrnutí výzkumu

Empirická část diplomové práce se zabývala výzkumem, který byl zaměřený na dobrovolníky vykonávající dlouhodobou dobrovolnickou službu podle zákona č.198/2002 o dobrovolnické službě. Těžištěm práce se stal kvantitativní výzkum v podobě dotazníkového šetření. Dotazníkové šetření je výhodné, protože za krátkou dobu lze posbírat a zmapovat mnoho informací. Varianta elektronického dotazníku byla vzhledem k dané problematice a ochraně respondentů ideální. Lze usuzovat, že byla zaznamenána i negativní zpětná vazba. Na její projev částečně poukazuje nevyplnění zasláného dotazníku (30,6 % rozeslaných dotazníků nebylo vyplněno). Důvod nevyplnění není známý, a proto se tímto faktem nelze zabývat.

Respondenti byli rozděleni na základě sociodemografických údajů. Získaná data z dotazníků byla zpracována a znázorněna v tabulkách a grafech. Základním testovaným kritériem rozdělení dobrovolníků bylo, zda v době vykonávání dobrovolnické činnosti byli studujícími v jakékoli formě studia nebo nestudujícími. Pro naplnění záměru výzkumu byly stanoveny tři výzkumné hypotézy.

První výzkumná hypotéza byla zaměřena na to, zda nabídka získání praxe a dobrovolnického vzdělávání má rozdílný vliv na zvolení této dobrovolnické práce u studujících a nestudujících dobrovolníků. Domnívala jsem se, že mezi studující a nestudující dobrovolníky je rozdíl v přání hlouběji proniknout do praxe a více se dozvědět o práci s duševně nemocnými lidmi. Na základě odpovědí respondentů, které byly ověřeny Chí-kvadrát testem, nebyla zamítnuta, a tedy byla přijata nulová hypotéza: *Mezi studujícími a nestudujícími dobrovolníky není signifikantní rozdíl v přání hlouběji proniknout do praxe a více se dozvědět o práci s duševně nemocnými lidmi.*

Z výsledků vyplývá, že nabídka cílené praxe a vzdělávání je vnímána stejným způsobem u studujících i nestudujících uchazečů o dobrovolnickou práci. Z odpovědí na předchozí otázku, zda chtěli pomáhat duševně nemocným lidem vyplývá motivace k této pomoci. Ano odpovědělo 64 % respondentů.

Druhá zkoumaná hypotéza zjišťovala, zda existuje rozdíl mezi studujícími a nestudujícími dobrovolníky v tom, jak pravidelně navštěvovali vzdělávací a ostatní

akce pro dobrovolníky. Výsledkem je, že se rozdíl nepotvrdil. Na základě odpovědí respondentů, které byly ověřeny Chí-kvadrát testem, nebyla zamítnuta, a tedy byla přijata nulová hypotéza: *Mezi studujícími a nestudujícími dobrovolníky není signifikantní rozdíl v tom, jak pravidelně navštěvovali vzdělávací a ostatní akce pro dobrovolníky.*

Testováním hypotézy č. 2 se ukázalo, že studující i nestudující dobrovolníci navštěvují stejně pravidelně vzdělávací a ostatní akce pro dobrovolníky. Tento výsledek je velmi přínosný, jelikož považuji za důležité, pravidelnou účast dobrovolníků na těchto jak cíleně dobrovolnických, tak komunitních akcích. V následné otázce týkající se hodnocení jejich kvality, je označilo jako výborné 44 % respondentů a jako dostačující 52 %.

Třetí zkoumaná hypotéza byla využita ke zjištění, zda existuje rozdíl mezi studujícími a nestudujícími dobrovolníky v tom, jak pokračovali ve své dobrovolnické práci po ukončení základní smluvené doby dobrovolnické činnosti. Výsledkem je, že se rozdíl nepotvrdil. Na základě odpovědí respondentů, které byly ověřeny Chí-kvadrát testem, nebyla zamítnuta, a tedy byla přijata nulová hypotéza: *Mezi studujícími a nestudujícími dobrovolníky není signifikantní rozdíl v tom, jak pokračovali ve své dobrovolnické práci po ukončení základní smluvené doby dobrovolnické činnosti.*

Z tohoto výsledku vyplývá, že na pokračování v dobrovolnické práci není příliš významný vnější požadavek škol na získávání praxí studentů, ani pravděpodobná vnitřní potřeba získání znalostí. Tato otázka byla pro výzkum hypotézy zúžena na alternativy „pokračovali v činnosti“ a „nepokračovali v činnosti“. V původním znění odpovídali všichni respondenti, že z 52 % zůstali v dobrovolnické činnosti ve službě Dobroduš, a z 16 % pokračovali v dobrovolnické práci v jiné organizaci. Lze odvodit, že péče o dobrovolníky a náplň dobrovolnické práce ve službě Dobroduš je kvalitou, která pravděpodobně ovlivňuje dlouhodobé setrvávání dobrovolníků.

Určitě by stálo za to, prozkoumat i další otázky s konečnými výsledky dotazníků. Uvedu několik příkladů:

- Zůstali v dlouhodobém přetrvávajícím kontaktu s klienty spíše studující nebo nestudující dobrovolníci?
- Zůstali v následné dobrovolnické činnosti ve službě Dobroduš spíše studující nebo nestudující dobrovolníci?
- Motivaci k zapojení se (pomoci) do dobrovolnické práce právě s duševně nemocnými lidmi uvedli spíše studující nebo nestudující dobrovolníci?

- Zúčastňovali se pravidelně a nepravidelně (do 80% účasti) supervizi a intervizi spíše studující či nestudující dobrovolníci?

Tato témata by si zasloužila více prozkoumat a určitě by přinesla zajímavé výsledky. Na zodpovězení těchto otázek je rozsah této diplomové práce nedostačující.

Dobrovolníci zapojení do činnosti ve službě Dobroduš jsou, jak patrné z výsledků sociodemografických údajů dotazníku, různorodá skupina. Profesionální sociální pracovníci a koordinátoři dobrovolníků používají individuální přístup jak k dobrovolníkům a klientům, tak k přátelským dvojicím, které vytvářejí dobrovolník a klient v programu 1 + 1. Důležité je udržení a ošetření vyrovnané spolupráce přátelských dvojic. Další rovinou jejich práce je péče o komunitní charakter činnosti. Toho je docilováno nabídkou různých společných aktivit a nabízenou společnou účastí na akcích. V nich se mohou setkávat klienti a dobrovolníci jak ve dvojicích, tak mimo ně. Pro tuto činnost je velmi důležité mít o dobrovolnících co nejpřesnější informace a zároveň znát jejich zpětnou vazbu na dobrovolnickou činnost. V tomto směru práce poskytuje dosti široké spektrum informací. Mezi studujícími a nestudujícími dobrovolníky nebyly prokázány rozdíly. Zajímavé a profesně potěšitelné je zjištění o přetrvávajících přátelských vazbách za rámec smluvní dobrovolnické činnosti.

ZÁVĚR

Diplomová práce je zaměřená na problematiku dobrovolnictví v sociální práci, konkrétně ve službě Následná péče Dobroduš – Diakonie ČCE – SKP v Praze. Je to akreditovaná sociální služba následné péče pro lidi s dlouhodobým duševním onemocněním působící na území hlavního města Prahy.

V teoretické části je vedle vymezení a charakteristiky základních pojmů zpracovaná aktuální legislativa ČR a vybraných zemí EU, především států Visegrádské čtyřky, vztahující se k tématu. Jak je v kapitole historie dobrovolnictví konstatováno, v pojetí dobrovolnické činnosti jde o původní oblast uplatnění lidské solidarity, dobrovolné pomoci a péče. Historie dobrovolnictví je chronologicky nastíněna, akcentovaný je vývoj v ČR po listopadu 1989. Je poukázáno na vývoj vnímání dobrovolnictví v mezinárodním, celosvětovém kontextu. Významný rozsah teoretické části je věnován dobrovolnictví v sociální práci a diakonickému pojetí dobrovolnické činnosti v sociálních službách Diakonie ČCE. Podrobně je popsán akreditovaný projekt Dobrovolníci v Dobroduši a jeho součást, nazvaná program 1 + 1. Popsán je význam dobrovolníků v sociální práci, jejich uplatnění v mentoringových programech, komunitní činnosti a v realizování recovery přístupu. V teoretické části jsou jako podklady vedle publikací často využité internetové zdroje. Tento postup byl vedený snahou o co největší aktuálnost

Obsahem empirické části je kvantitativní analýza anonymního dotazníkového šetření dobrovolníků zapojených do dlouhodobé dobrovolnické služby v programu 1 + 1. Popisnou statistikou jsou zpracované získané sociodemografické údaje, informace o motivaci k zapojení se do dobrovolnictví a programu 1 + 1, využívání nabízených profesionálních dobrovolnických a komunitních programů, včetně jejich hodnocení a uvědomovaný osobní význam a přesah dobrovolnické činnosti. Odpovědi na stanovené výzkumné otázky jsou testované pomocí Chí kvadrát testu. Základní rozdělení souboru respondentů bylo na dobrovolníky studující a nestudující. U těchto dvou skupin jsem předpokládala možné rozdíly v motivaci, zapojení se do činnosti a v přesahu této konkrétní dobrovolnické zkušenosti. Obávala jsem se zvýšeného akcentu studujících dobrovolníků na profesionální poznání. To by mohlo způsobovat hierarchizaci vztahu dobrovolníka s klientem, kamarádem. Moje obavy byly vyvrácené a výzkumné hypotézy

nebyly potvrzené. Vnímání své dobrovolnické činnosti u studujících a nestudujících dobrovolníků nebylo prokázáno jako rozdílné.

Prací jsem chtěla informovat o jedinečném programu dlouhodobé přátelské spolupráce dvojice lidí, dobrovolníka a klienta s dlouhodobým duševním onemocněním. Chtěla jsem upozornit na principy a sociální význam respektování důstojnosti a rovnosti (absence hierarchie) všech lidí navzájem, ať je jejich postižení jakékoli. Výsledky výzkumu hodnotím jako pozitivní zprávu. Bylo prokázáno, že vnímání své dobrovolnické činnosti u studujících a nestudujících dobrovolníků nebylo rozdílné. V této primární nerozdílnosti vidím základ prospěšné činnosti dobrovolníků – studentů i nestudujících dobrovolníků. Výzkum ukázal i na fakt, že po ukončení smluvní spolupráce přátelských dvojic často jejich kontakty nekončí, ale přetrvávají v neformální podobě dál.

Seznam zkratk

Diakonie ČCE	Diakonie Českobratrské církve evangelické
SKP v Praze	Středisko křesťanské pomoci v Praze
NNO	Nestátní neziskové organizace
APSS ČR	Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR
YMCA.....	Young Men´s Christian Association
IAVE.....	International Association for Volunteer Effort
INEX.....	International Exchanges
INEX – SDA.....	INEX – Sdružení dobrovolných aktivit

Seznam literatury

Tištěné zdroje

Arnoldová, A. (2016). *Sociální péče: učebnice pro obor sociální činnost*. Praha, Česko: Grada Publishing.

Bible, Písmo svaté Starého a Nového zákona. (1990). Praha, Česko: Biblická společnost ČSR.

Bučák, M. (2007). *Aspekty dobrovolnictva v sociálnej práci: diplomová práce*. Bratislava: Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety Bratislava, Ústav sociálnych vied a zdravotníctva bl. P.P. Gojdiča Prešov, Katedra sociálnej práce.

Frič, P., & Pospíšilová, T. (2010). *Vzorce a hodnoty dobrovolnictví v české společnosti na počátku 21. století*. Praha, Česko: Hestia.

Gulová, L. (2011). *Sociální práce: pro pedagogické obory*. Praha, Česko: Grada.

Hanych, P. (2014). *Pomoc má mnoho tváří, čtvrt století obnovené Diakonie*. Praha: Diakonie.

Hartl, P. (1997). *Komunita občanská a komunita terapeutická*. Praha, SLON.

Hartl, P., & Hartlová, H. (2015). *Psychologický slovník*. Praha, Česko: Portál.

Haška, P., (2014). in sborník *Pomoc má mnoho tváří*. Praha, Česko: Diakonie českobratrské církve evangelické.

Hendl, J. (2012). *Přehled statistických metod: Analýza a metaanalýza dat*. Praha: Portál.

Kaprálek, M. (2013) *Teologie a sociální práce. Dvacet let dialogu*. Praha, Jabok pro ETF UK.

Laca, S., & Mühlpachr, P. a kol. (2013). *Jinakost z pohledu sociálních věd*. Brno, Česko: Institut mezioborových studií.

- Levická, J. (2002). *Teoretické aspekty sociálnej práce*. Trnava, Slovensko: Pro Socio.
- Manuál pro práci s dobrovolníky v projektu Dobrovolníci v Dobroduši*. Diakonie ČCE – SKP v Praze.
- Mareček, P. (2018). *Evangelium podle Lukáše*. Česká biblická společnost.
- Matoušek, O. (2003). *Slovník sociální práce*. Praha, Česko: Portál.
- Matoušek, O. et al., (2003). *Metody a řízení sociální práce*. Praha, Česko: Portál.
- Metodické doporučení Ministerstva kultury pro dobrovolnictví v kultuře a umění* (2015). Praha: Národní informační a poradenské středisko pro kulturu.
- Mlčák, Z., & Zášková, H. (2013). *Prosociální charakteristiky osobnosti dobrovolníků*. Ostrava, Česko: REPRONIS.
- Mrázek, J. (2011). *Evangelium podle Matouše*. Praha: Centrum biblických studií AV ČR a UK v Praze ve spolupráci s Českou biblickou společností.
- Mrázová, A., & Radková, L. (2001). *Dobrovol'níctvo a postupná profesionalizácia jeho manažmentu ako priorita rozvoja sociálnej práce*. In *Geriatrics 2001*, roč. 7 č. 4.
- Nakonečný, M. (2015). *Motivace lidského chování*. Praha, Česko: Akademia.
- Navrátil, P. (2001). *Teorie a metody sociální práce*. Brno, Česko: Marek Zeman.
- Navrátil, P. (2000). *Úvod do teorií a metod sociální práce*. Teorie a metody sociální práce. Brno, Česko: Marek Zeman.
- Slovák, P., & Vereš, M. (2009). *Metódy sociálnej práce II*. Bratislava, Slovensko: SAP.
- Somrová - Šormová, L., & Klégrová, A. (2006). *Dobrovolnictví*. Praha, Česko: Vzdělávací institut ochrany dětí, o.p.s.
- Tošner, J., & Sozanská, O. (2006). *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. Praha, Česko: Portál.
- Vít, P. (2015). *Praktický právní průvodce pro neziskové organizace*. Praha, Česko: Grada.
- Wilson, J. (2000). „Volunteering“, *Annual Review of sociology*, 26,215-40.

Internetové zdroje

Diakonie ČCE – SKP v Praze : Výroční zpráva 2016. (n.d.). [online]. [cit. 2019-04-09]. Dostupné z:

<https://skp.diakonie.cz/res/archive/002/000299.pdf?seek=1519829192>.

Diakonie ČCE - SKP v Praze. (n.d.). [online]. [cit. 2019-04-09]. Dostupné z:

<https://skp.diakonie.cz/res/archive/003/000356.pdf?seek=1555068020>.

Diakonie ČCE – SKP v Praze: Výroční zpráva 2017. (n.d.). [online]. [cit. 2019-04-09]. Dostupné z:

<https://skp.diakonie.cz/res/archive/002/000347.pdf?seek=1543313862>.

Dobroduš, historie. (n.d.). [online]. [cit. 2019-04-15]. Dostupné z:

<https://dobrodus.cz/o-nas/historie/>.

Dobrovolníci 1+1. (n.d.). [online]. [cit. 2019-04-07]. Dostupné z:

<https://dobrodus.cz/dobrovolnici-v-dobrodusi/dobrovolnici-1-1/>.

Dobrovolnictví. (2018). [online]. [cit. 2019-05-09]. Dostupné z:

http://www.europass.cz/wp-content/uploads/Dobrovolnictvi_2018_web.pdf.

Dobrovolnictví v Evropě. (2013). [online]. [cit. 2019-06-16]. Dostupné z:

https://europa.eu/youth/eu/article/46/1012_cs.

European Youth Portal. (n.d.). [online]. [cit. 2019-04-29]. Dostupné z:

https://europa.eu/youth/eu/voluntary-activities/european-voluntary-service_en.

Fojtíček, M. (2013). *Aplikace závěrů studie „Conceptual framework for personal recovery in mental health: systematic review and narrative synthesis“.* (seminární práce). MHA Village, Los Angeles, USA. [online]. [cit. 2019-06-09]. Dostupné z: <http://www.zotaveni.cz/zotaveni-nazivo/55-co-je-a-neni-recovery-semiarni-prace>.

Frýdlová, H. (2015). *Podpora Ministerstva vnitra dobrovolnické službě v roce 2015.* [online]. [cit. 2019-05-19]. Dostupné z:

<https://www.mvcr.cz/vyzkum/docDetail.aspx?docid=21921090&docType=ART>.

Haumerová, P. (2007). *Dobrovolnictví jako přirozená součást života*. (bakalářská práce). Masarykova univerzita v Brně, Fakulta pedagogická, katedra sociální pedagogiky. Brno, Česko: [online]. [cit. 2019-07-09]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/135710/pedf_b/dobrovolnictvi_jako_prirozena_soucast_zivota.pdf.

Hearthnet. (n.d.). [online]. [cit. 2019-07-01]. Dostupné z: <https://hearth.net/cs>.

Hestia: Metodiky ke stažení. (n.d.). [online]. [cit. 2019-06-07]. Dostupné z: <https://www.hest.cz/cz/pro-organizace/metodiky-ke-stazeni>.

Hruška, L., Hrušková, A., Tošner, J., Foldynová, I., Pilát, M., Poledníková, E. a kol. (2018) *Návrh „Koncepce rozvoje dobrovolnictví v ČR 2019–2025“*. [online]. [cit. 2019-06-08]. Dostupné z www.mvcr.cz.

Hruška, L., Hrušková, A., Tošner, J., Pilát, M., Foldynová, I., Poledníková, E. a kol. (2018). *Rozvoj dobrovolnictví v ČR. Analýza o stavu dobrovolnictví v zahraničí a ČR*. [online]. [cit. 2019-06-09]. Dostupné z www.mvcr.cz.

Informace ke změně zákona o hmotné nouzi a dobrovolnické službě. (n.d.). [online]. [cit. 2019-06-09]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/informace-ke-zmene-zakona-o-hmotne-nouzi-a-dobrovolnicke-sluzbe/>.

International Association for Volunteer Effort. (n.d.). [online]. [cit. 2019-06-19]. Dostupné z: <https://www.iave.org/>.

Internetový portál Dobrovolník. (n.d.). [online]. [cit. 2019-07-06]. Dostupné z: <https://www.dobrovolnik.cz/>.

JSME URČENI PRO VÁS? (n.d.). [online]. [cit. 2019-04-11]. Dostupné z: <https://dobrodus.cz/o-nas/jsme-urceni-pro-vas/>.

Krátká, K., & Pernicová, H. (2010). *Historie a současnost dobrovolnictví v České republice*. [online]. [cit. 2019-04-07]. Dostupné z: <https://docplayer.cz/1197701-Historie-a-soucasnost-dobrovolnictvi-v-ceske-republice.html>.

Krulová, V. (2017). *Význam dobrovolnictví v osobním a profesním životě bývalých dobrovolníků v programu Pět P*. (diplomová práce). Masarykova univerzita v Brně, Fakulta sociálních studií. Brno, Česko: [online]. [cit. 2019-06-04]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/ixqii/Diplomova_prace.pdf.

- Malý průvodce reformou psychiatrické péče.* (2017). [online]. [cit. 2019-05-29].
Dostupné z: http://www.reformapsychiatrie.cz/wp-content/uploads/2017/04/MZ_psychiatrie_pruvodce_final.pdf.
- Metodika dobrovolnictví v sociálních službách: Rozvoj dostupnosti a kvality sociálních služeb v Královéhradeckém kraji II.* (n.d.). [online]. [cit. 2019-05-16].
Dostupné z: <https://www.hest.cz/cdn/public/001597.pdf>.
- Ministerstvo vnitra České republiky.* (n.d.). [online]. [cit. 2019-07-15]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/>.
- Následná péče Dobroduš - Diakonie ČCE - SKP v Praze podporuje lidi s duševním onemocněním žít.* (n.d.). [online]. [cit. 2019-04-25]. Dostupné z: <https://dobrodus.cz/>.
- Naše dobrovolnické programy: Mentoringové dobrovolnické programy.* (n.d.). [online]. [cit. 2019-05-18]. Dostupné z: <http://www.hest.cz/cs-CZ/co-delame/nase-dobrovolnicke-programy>.
- Němec, Jan (2007). *Právní úprava dobrovolnictví ve vybraných zemích Evropské unie.* (Srovnávací studie č. 5.267). Parlament České republiky. Kancelář Poslanecké sněmovny. [online]. [cit. 2019-06-09]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/ppi.sqw?d=1&t=52>.
- O nás.* (n.d.). [online]. [cit. 2019-04-24]. Dostupné z: <http://www.donorsforum.cz/>.
- Poslání, cíle, postupy.* (n.d.). [online]. [cit. 2019-04-17]. Dostupné z: <https://dobrodus.cz/o-nas/poslani-cile-principy/>.
- Rada vlády pro nestátní neziskové organizace.* (n.d.). [online]. [cit. 2019-04-13].
Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/pppov/mno/zakladni-informace-767/>.
- Registr poskytovatelů sociálních služeb* (n.d.). [online]. [cit. 2019-05-11]. Dostupné z: http://iregistr.mpsv.cz/socreg/detail_sluzby.do?736c=21b691d981aa3032&SUBSESION_ID=1562753897864_1.
- Seznam akreditovaných projektů: Seznam akreditovaných projektů vysílajících organizací v oblasti dobrovolnické služby.* (2019). [online]. [cit. 2019-07-08].
Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/seznam-akreditovanych-projektu.aspx>.

Statistika počtu nestátních neziskových organizací 2014 – 2017. (n.d.). [online]. [cit. 2019-07-16]. Dostupné z:
https://www.neziskovsky.cz/data/Statistika%20po%C4%8Dtu%20nest%C3%A1tn%C3%ADch%20neziskov%C3%BDch%20organizac%C3%AD%202014_2016_duben2017txt16852.pdf.

Týden sociálních služeb v České republice (n.d.). [online]. [cit. 2019-06-09]. Dostupné z: <http://www.tyden-socialnich-sluzeb.cz/>.

Study on Volunteering in the European Union. Country Report Belgium. (n.d.). [online]. [cit. 2019-05-09]. Dostupné z:
http://ec.europa.eu/citizenship/pdf/national_report_be_en.pdf.

Study on Volunteering in the European Union. Country Report Hungary. (n.d.). [online]. [cit. 2019-05-12]. Dostupné z:
http://ec.europa.eu/citizenship/pdf/national_report_hu_en.pdf.

Study on Volunteering in the European Union. Country Report Italy. (n.d.). [online]. [cit. 2019-05-14]. Dostupné z:
http://ec.europa.eu/citizenship/pdf/national_report_it_en.pdf.

Study on Volunteering in the European Union. Country Report Luxembourg. (n.d.). [online]. [cit. 2019-05-16]. Dostupné:
http://ec.europa.eu/citizenship/pdf/national_report_lu_en.pdf.

Study on Volunteering in the European Union. Country Report Poland. (n.d.). [online]. [cit. 2019-05-20]. Dostupné z:
http://ec.europa.eu/citizenship/pdf/national_report_pl_en.pdf.

Study on Volunteering in the European Union. Country Report Portugal. (n.d.). [online]. [cit. 2019-05-17]. Dostupné z:
http://ec.europa.eu/citizenship/pdf/national_report_pt_en.pdf.

Study on Volunteering in the European Union. Country Report Romania (n.d.). [online]. [cit. 2019-05-13]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/citizenship/pdf/national_report_ro_en.pdf.

Study on Volunteering in the European Union. Country Report Spain. (n.d.). [online]. [cit. 2019-05-19]. Dostupné z:

http://ec.europa.eu/citizenship/pdf/national_report_es_en.pdf.

USTAVA z dnia 24 kwietnia 2003 r. ISAP – Internetowy System Aktów Prawnych: Dziennik Ustaw. Polsko. [online]. [cit. 2019-05-22]. Dostupné z:

<http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20190000688/T/D20190688L.pdf>.

Vítejte na stránkách Unie mentorů. (n.d.). [online]. [cit. 2019-07-07]. Dostupné z: <https://www.uniementoru.cz/>.

Volunteerin in the European Union. Final Report submitted by GHK. (n.d.). [online]. [cit. 2019-05-24]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/citizenship/pdf/doc1018_en.pdf.

Výroční zprávy Diakonie ČCE SKP v Praze. (n.d.). [online]. [cit. 2019-04-09]. Dostupné z: <https://skp.diakonie.cz/dokumenty/vyrocnizpravy/>.

Výstupy projektu Rozvoj dobrovolnictví. (n.d.). [online]. [cit. 2019-04-14]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/vystupy-projektu-rozvoj-dobrovolnictvi.aspx>.

Seznam zákonů

Důvodová zpráva k zákonu č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů. (2015). Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mrqgazf6mjzhawto>

Zákon č. 155/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 65/1965 Sb., Zákoník práce ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 406/2011 Z.z., o dobrovolnictve a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Zákon č. 440/2015 Z.z., o športe a o doplnení niektorých zákonov.

Zákon ČR 198/2002 Sb. Zákon o dobrovolnické službě. (n.d.). Dostupné z: <http://www.zakony.cz/zakony/2002/101/zakon-198-2002-Sb-SB2002198>

Zákon o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů (zákon o dobrovolnické službě). (2002). Dostupné z: <https://www.zakony.cz/zakony/2002/101/zakon-198-2002-Sb-SB2002198>.

Zákon o sociálních službách: Zákon č. 108/2006. (2006). Dostupné z: <https://www.zakony.cz/zakony/2006/101/zakon-108-2006-Sb-SB2006108>

Seznam tabulek a grafů

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Rozdělení respondentů dle pohlaví.....	60
Tabulka č. 2: Rozdělení respondentů dle stáří.....	62
Tabulka č. 3: Rozdělení respondentů dle vzdělání.....	63
Tabulka č. 4: Rozdělení respondentů dle zařazení na trhu práce a vzdělávání	64
Tabulka č. 5: Rozdělení respondentů podle vzdělávání	65
Tabulka č. 6: Rozdělení souhlasných odpovědí na to, co přivedlo dobrovolníky k dobrovolnické práci.....	67
Tabulka č. 7: Přání proniknout do praxe a dozvědět se o práci s duševně nemocnými lidmi...68	
Tabulka č. 8: Motivace k pomoci duševně nemocným lidem	69
Tabulka č. 10: Účast na intervizích a supervizích.....	71
Tabulka č. 11: Hodnocení úrovně intervizí a supervizí.....	72
Tabulka č. 12: Pravidelné využívání vzdělávacích a ostatních akcí	73
Tabulka č. 13: Hodnocení úrovně vzdělávacích a ostatních akcí	74
Tabulka č. 14: Pokračování v dobrovolnické činnosti	75
Tabulka č. 15: Pokračování v dobrovolnické práci – zjednodušené	76
Tabulka č. 16: Kontakty po ukončení dobrovolnické činnosti	77
Tabulka č. 17: Vnímání své dobrovolnické činnosti.....	78

Seznam kontingenčních tabulek

Kontingenční tabulka č. 1: Motivace k dobrovolnické práci.....	70
Kontingenční tabulka č. 2: Pozorovaná četnost: Odpovědi respondentů dle dotazníku otázka č. 6	79
Kontingenční tabulka č. 3: Očekávaná četnost E: Odpovědi respondentů dle dotazníku otázka č. 6	80
Kontingenční tabulka č. 4: Výpočty opravdovosti rozdílnosti přání proniknout do praxe a dozvědět se	80
Kontingenční tabulka č. 5: Pozorovaná četnost: Odpovědi respondentů dle dotazníku otázka č. 10	81

Kontingenční tabulka č. 6: Očekávaná četnost E: Odpovědi respondentů dle dotazníku otázka č. 10	82
Kontingenční tabulka č. 8: Výpočty opravdovosti rozdílnosti pravidelného navštěvování vzdělávacích a ostatních akcí.....	82
Kontingenční tabulka č. 9: Pozorovaná četnost: Odpovědi respondentů dle dotazníku otázka č. 12	83
Kontingenční tabulka č. 10: Očekávaná četnost: Odpovědi respondentů dle dotazníku otázka č. 12	84
Kontingenční tabulka č. 11: Výpočty opravdovosti rozdílnosti pokračování v dobrovolnické práci.....	84

Seznam grafů

Graf č. 1: Rozdělení respondentů podle pohlaví.....	60
Graf č. 2: Rozdělení respondentů podle stáří.....	61
Graf č. 3: Rozdělení respondentů podle vzdělání	62
Graf č. 4: Rozdělení respondentů podle zařazení na trhu práce a vzdělávání	64
Graf č. 5: Rozdělení respondentů podle vzdělávání.....	65
Graf č. 6: Počty souhlasných odpovědí na to, co přivedlo dobrovolníky k dobrovolnické práci.....	66
Graf č. 7: Procenta souhlasných odpovědí na to, co přivedlo dobrovolníky k dobrovolnické práci.....	66
Graf č. 8: Přání proniknout do praxe a dozvědět se o práci s duševně nemocnými lidmi ...	68
Graf č. 9: Motivace k práci s duševně nemocnými lidmi.....	69
Graf č. 10: Účast na intervizích a supervizích	71
Graf č. 11: Hodnocení úrovně intervizí a supervizí	72
Graf č. 12: Pravidelné využívání vzdělávacích a ostatních akcí.....	73
Graf č. 13: Hodnocení úrovně vzdělávacích a ostatních akcí.....	74
Graf č. 14: Pokračování v dobrovolnické činnosti.....	75
Graf č. 15: Pokračování v dobrovolnické práci – zjednodušené	75
Graf č. 16: Kontakty po ukončení dobrovolnické činnosti.....	76
Graf č. 17: Kontakty po ukončení dobrovolnické činnosti v procentech.....	77
Graf č. 18: Vnímání své dobrovolnické činnosti	78

Seznam příloh

Příloha č. 1: Registr poskytovatelů sociálních služeb: Následná péče Dobroduš.....	I
Příloha č. 2: Dotazník zaslaný dobrovolníkům.....	II
Příloha č. 3: Letáky Následné péče DOBRODUŠ	V

Příloha č. 1: Registr poskytovatelů sociálních služeb: Následná péče Dobroduš

Zdroj: Registr poskytovatelů sociálních služeb, (n.d.).

[Hlavní stránka](#) | [Vyhledání služby](#)

Služby následné péče (6694098) [Zobrazit výpis](#)

Poskytovatel	
Název poskytovatele: Diakonie ČCE - Středisko křesťanské pomoci v Praze DIČ:	IČ: 45248842
Adresa poskytovatele: Bruselská 298/4, Praha 2-Vinohrady, 120 00 Praha 2	
Zařízení poskytovatele:	
Následná péče Dobroduš - Diakonie ČCE - SKP v Praze Adresa: Korunní 1440/60, Praha 2-Vinohrady, 120 00 Praha 2 Zařízení poskytuje službu: od 1.1.2006	Vedoucí zařízení: Mgr. Tereza Najbrtová
Informace o sociální službě	
Formy poskytování sociálních služeb: ambulantní Cílová skupina klientů: osoby s chronickým duševním onemocněním Věková kategorie klientů: mladí dospělí (19 – 26 let) dospělí (27 – 64 let) mladší senioři (65 – 80 let)	Služba je poskytována: od 1.1.2006
Kapacita ambulantní formy poskytování: počet klientů - 55 Uvedený počet je maximální týdenní kapacita služby. Maximální roční kapacita služby je 75 klientů. Socioterapeutické skupiny - 2x za měsíc, max. 10 klientů.	Provozní doba ambulantní formy poskytování: pondělí: 9:00 - 17:00 úterý: 9:00 - 16:00 středa: 9:00 - 16:00 čtvrtek: 9:00 - 15:00 pátek: 9:00 - 15:00 sobota: neděle:
Kontakty telefon: 777 734 185 telefon: 602 142 055 telefon: 730 852 863 e-mail: dobrodus@diakonie.cz web: www.dobrodus.cz	
Doplňkové údaje služby - přílohové soubory, dotace ze státního rozpočtu, provedené inspekce	

Příloha č. 2: Dotazník zasláný dobrovolníkům

DOTAZNÍK PRO DOBROVOLNÍKY SLUŽBY NÁSLEDNÉ PÉČE DOBRODUŠ

1. Pohlaví

žena

muž

2. Stáří v období začátku dobrovolnické činnosti

20 až 26 let včetně

27 až 36 let včetně

37 až 50 let včetně

51 více let

3. Ukončené vzdělání v období začátku dobrovolnické činnosti

ZŠ

SŠ

VOŠ

VŠ

4. V období začátku dobrovolnické činnosti jste byl(a)

Student

Pracující a zároveň studující

Pracující

Nezaměstnaný v evidenci ÚP

Nezaměstnaný neevidovaný ÚP

5. Co Vás přivedlo k práci dobrovolníka ve službě Dobroduš?

(prosím, uveďte všechny vhodné odpovědi)

chtěl(a) jsem dělat něco, co má smysl

dobré reference od kamarádů

potřeba vykonat požadované hodiny praxe

chtěl(a) jsem někomu pomáhat

6. Chtěl(a) jste hlouběji proniknout do praxe a více se dozvědět o práci s duševně nemocnými lidmi ?

Ano

Ne

7. Byla Vaší motivací především možnost pomoci duševně nemocným lidem ?

Ano

Ne

8. Zúčastňoval(a) jste se intervizí a supervizí pro dobrovolníky

Pravidelně

Nepravidelně (ale minimálně z 80ti %)

Jen občas (méně než 80%)

Nezúčastňovala

9. Jejich úroveň (intervize, supervize) pokládáte za:

Výbornou

Dostačující

Nedostatečnou

10. Využíval(a) jste pravidelně také vzdělávací a ostatní akce pro dobrovolníky

Ano

Ne

11. Pokládáte úroveň vzdělávacích akcí za:

Výbornou

Dostačující

Nedostatečnou

12. Po ukončení základní doby smluvené dobrovolnické činnosti jste:

pokračoval(a) v činnosti v Dobroduši

pokračoval(a) v dobrovolnické práci v jiné organizaci

nepokračoval(a) v dobrovolnické činnosti

13. Se kterými lidmi, s nimiž jste se v Dobroduši setkal(a), jste zůstal(a) v kontaktu

(prosím, uveďte všechny vhodné odpovědi)

S klienty

S pracovníky Dobroduše

S dobrovolníky

S nikým

14. Pokládáte svoji dobrovolnickou činnost v Dobroduši pro sebe sama za:

přínosnou a obohacující

neobohacující a vyčerpávající

nedokáži odpovědět

Příloha č. 3: Letáky Následná péče DOBRODUŠ

Zdroj: Diakonie SKP v Praze., (n.d.).

Provozní doba služby Následná péče Dobroduš – Diakonie ČCE – SKP v Praze:
po 9:00 – 17:00
st 9:00 – 16:00
út, čt, pá 9:00 – 15:00

Najdete nás na adrese:
Korunní 60, Praha 2, 120 00

Tel.: 222 512 760
Mob.: 602 142 055, 777 734 185, 602 142 075,
730 852 860, 730 852 863, 730 852 866
E-mail: dobrodus@diakonieskp.cz
Web: www.dobrodus.cz

Dobroduš Diakonie ČCE – SKP v Praze

DALŠÍ SLUŽBY POSKYTOVANÉ Diakonií ČCE – SKP v Praze
SOS centrum – Diakonie ČCE – SKP v Praze
Denní krizová služba
Tel.: 222 514 040, 777 734 173
Služba pro rodinu a dítě – Diakonie ČCE – SKP v Praze
Tel.: 777 734 182
Azylový dům pro matky s dětmi – Diakonie ČCE – SKP v Praze
Tel.: 257 211 945, 777 734 190, 777 734 174
Pečovatelské služby
Pečovatelská služba Klamovka – pro Prahu 5 a 6
Tel.: 777 734 176, 777 734 175
Pečovatelská služba Vínohrady – Vršovice – pro Prahu 2, 3 a 10
Tel.: 271 740 448, 777 734 179, 777 734 169
Pečovatelská služba Ďáblice – pro Prahu 8, Praha – Ďáblice
Tel.: 777 734 179, 777 734 178

Následná péče DOBRODUŠ
Poskytujeme pomoc lidem s duševním onemocněním

Diakonie ČCE – Středisko křesťanské pomoci v Praze **Diakonie** Českobratrská církev evangelická

WWW.DOBRODUS.CZ WWW.DOBRODUS.CZ WWW.DOBRODUS.CZ

NÁSLEDNÁ PÉČE (DIAKONIE ČCE – SKP V PRAZE)

- poskytujeme ambulantní služby lidem s chronickým duševním onemocněním
- vycházíme z individuálních potřeb klienta
- služby jsou bezplatné

Náš klient je:

- člověk s duševním onemocněním starší 18 let
- žije v Praze
- jeho duševní stav umožňuje spolupráci a je k ní motivovaný
- chce rozšířit sociální kontakty, rozvíjet komunikační dovednosti

Poskytujeme:

- základní sociální poradenství
- sociálně terapeutické činnosti – udržení a rozvoj sociálních schopností, prevence zhoršení zdravotního stavu
- zprostředkování kontaktu se společenským prostředím
- pomoc při naplňování práv a zájmů

Pomáháme:

- zlepšovat sociální dovednosti
- orientovat se v mezilidských vztazích a sociálním prostředí
- v zapojování do společnosti
- v náročných životních situacích a při zhoršování zdravotního stavu

DÁLE NABÍZÍME SLUŽBY:
Psychoterapeutické poradenství
Nabízíme formu individuální, párovou a skupinovou. Psychoterapeutické poradenství rozšiřuje náhled na vlastní život a jeho souvislosti, zvyšuje sebevědomí a dává možnost svobodněji se v životě rozhodovat.
Podpůrná skupina pro klienty
Pravidelná setkání klientů služby a sociálního pracovníka. Skupina je založená na vzájemné podpoře v zotavování se z duševní nemoci, překonávání samoty a sociální izolace.
Komunitní a klubové aktivity:
koncerty, přednášky, promítání filmů, výlety, autorská čtení, tvořivé dílny (jsou součástí individuálního plánu práce s klientem)
Podpora od peer konzultantů:
Peer konzultant je člověk, který si prošel vlastní zkušeností s duševní nemocí, který se z nemoci zotavil a je připraven nabídnout Vám pomocnou ruku.

WWW.DOBRODUS.CZ WWW.DOBRODUS.CZ WWW.DOBRODUS.CZ

**Chybí Vám společnost?
Potřebujete si občas s někým popovídat?
Jít na procházku?
Prožít něco zajímavého?**

NEZŮSTÁVEJTE SAMI!

**Využijte náš dobrovolnický projekt
DOBROVOLNÍCI V DOBRODUŠI**

Chci mít dobrovolníka – co mám pro to udělat?

Obrátit se na pracovníky služby Následná péče Dobroduš, kteří mi s výběrem dobrovolníka pomohou: tel 222 512 760, po 9 – 17, st 9 – 16, út, čt, pá 9 – 15 hod.

Co spolu můžeme dělat?

- chodit na procházky a výlety
- sportovat
- povídat si
- chodit do kina, do divadla, na výstavy
- číst si spolu
- navštěvovat komunitní centra a kluby
- setkávat se s ostatními dvojicemi
- Pracovat s počítačem
- studovat a učit se cizí jazyky

**NÁSLEDNÁ PÉČE DOBRODUŠ
– DIAKONIE ČCE – SKP V PRAZE**

**Máte volný čas, který byste chtěli věnovat
smysluplné činnosti?
Chcete pomáhat lidem s duševním onemocněním?**

STAŇTE SE DOBROVOLNÍKEM!

**Vstupte do dobrovolnického projektu
DOBROVOLNÍCI V DOBRODUŠI**

Kdo je dobrovolník a co dělá?

- je důležitou součástí týmu Následná péče Dobroduš
- vykonává činnost bez nároku na finanční odměnu
- člověk starší 18 ti let, psychicky vyrovnaný, motivovaný a trestně bezúhonný
- Pracuje v programu 1+1 (spolupracuje s klientem ve dvojici) nebo v programu Komunitní dobrovolníci (pomáhají s přípravou komunitních akcí)
- dobrovolník nemusí mít praxi v oblasti sociálních služeb

**SOUČÁSTÍ DOBROVOLNICKÉHO PROJEKTU JE VSTUPNÍ
VZDĚLÁVÁNÍ DOBROVOLNÍKŮ A PRAVIDELNÉ SUPERVIZE**

V případě zájmu o dobrovolnictví kontaktujte koordinátory projektu Dobrovolníci v Dobroduši:
tel. 730 852 857, 602 142 055
nebo pište: dobrovolnici.dobrodus@diakonieskp.cz.
Další informace naleznete na www.dobrodus.cz.

**NÁSLEDNÁ PÉČE DOBRODUŠ
– DIAKONIE ČCE – SKP V PRAZE**

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno a příjmení autorky: Alena Musilová

Studijní program: Sociální politika a sociální práce

Název práce: Dobrovolnictví v sociální práci ve službě Následná péče

Dobroduš – Diakonie ČCE

Vedoucí práce: doc. PaedDr. Slavomír Laca, Ph.D.

Rok dokončení práce: 2019

Počty znaků hlavního textu práce

Přímé citace: 14 423

Ostatní text: 144 438

Celkově počet znaků: 158 861 (od úvodu do konce literatury)

Názvy souborů umístěných na doprovodném CD

Text práce ve formátu PDF: DP_Musilova_Dobrovolnictvi

Posudek vedoucího/opponenta bakalářské/diplomové práce na Pražské vysoké škole psychosociálních studií

Jméno a příjmení studenta/-tky: Ing. Alena Musilová

Obor studia: Sociální práce se zaměřením na komunikaci a aplikovanou psychoterapii

Název práce: Dobrovolnictví v sociální práci ve službě Následná péče Dobroduš – Diakonie
ČCE

Vedoucí/oponent* práce: doc. PaedDr. Slavomír LACA, PhD.

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh): 99

Počet stránek příloh: 2

Počet titulů v seznamu literatury: 80

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

	•			
--	---	--	--	--

Oborová příslušnost tématu

	•			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

	•			
--	---	--	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

	•			
--	---	--	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

	•			
--	---	--	--	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

		•		
--	--	---	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

		•		
--	--	---	--	--

Využití výzkumných empirických metod

	•			
--	---	--	--	--

Využití praktických zkušeností

	•			
--	---	--	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

	•			
--	---	--	--	--

Naplnění cílů práce

		•		
--	--	---	--	--

*

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěla

Vyváženost teoretické a praktické časti
v daném tématu

		•		
--	--	---	--	--

Návaznosť kapitol a subkapitol

	•			
--	---	--	--	--

Dosažené výsledky, odborný vklad, použiteľnosť
výsledkov v praxi

		•		
--	--	---	--	--

Vhodnosť prezentácie záverů práce
(publikácie, referáty, apod.)

		•		
--	--	---	--	--

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

Nemám otázky do diskusie.

Celkové hodnotenie práce (klady, nedostatky):

Diplomantka Alena Musilová sa zaoberá vo svojej práci sociálnou problematikou a to konkrétne **Dobrovoľníctví v sociální práci ve službě Následná péče Dobroduš – Diakonie ČCE**. Predložená diplomová práca je v rámci odbornej problematiky správne spracovaná a súvisí so študovaným odborom teda so sociálnou prácou.

Štruktúra celej práce je dobrá. Autorka v úvode charakterizuje celú problematiku teda, ktorú rozoberá v práci. Autorka pri písaní použila adekvátnu odbornú literatúru, ktorú uvádza v zozname bibliografických odkazov (autorka použila nielen domácu literatúru ale aj zahraničné publikácie, k tejto problematike). Musím podotknúť že k danej problematike siahla autorka po internetových zdrojoch z dôvodu, že v printovej podobe nie je o danej inštitúcii službe Následná péče Dobroduš – Diakonie ČCE toho veľa. V práci sa nájdu ešte formálne nedostatky.

Predkladaná diplomová práca sa člení na teoretickú a empirickú časť. V rámci **teoretickej časti práce** diplomantka opisuje pohľad na zvolenú problematiku v troch kapitolách a podkapitolách. V 1. kap. sa venuje charakteristike dobrovoľníctva, históriou dobrovoľníctva ako aj formami a typmi dobrovoľníctva; 2. kap. sa bytostne dotýka sociálnej práce a dobrovoľníctva; v 3. kap. predstavuje legislatívne ukotvenie dobrovoľníctva v ČR a jednotlivých krajinách. Tu mám menšiu výhradu mohlo to byť podrobnejšie spracované. **Praktickú časť práce** tvorí posledná kapitola. Autorka použila metódu štruktúrovaného dotazníka a zvolila si hypotézu k nej aletrnetívnu, kde na overovanie svojich výsledkov použila štatistickú metódu „Chí-kvadrát test“. Kladne hodnotím grafické spracovanie empirickej časti. Musím pochváliť diplomatku, a jej praktické skúsenosti z danou problematikou s ktorou sa stretla vo svojej praxi, taktiež chválím jej prístup k písaniu práce a spoluprácu, hodnotím veľmi kladne.

Na základe stanoveného cieľa sa autorke podarilo splniť cieľ práce a došla k zaujímavým výsledkom, ktoré zhrnula do záverečnej kapitoly. Domnievame sa, že predložená práca je zaujímavo spracovaná a spĺňa požiadavky kladené na diplomovú prácu.

Doporučení k obhajobě: doporučuji/~~nedoporučuji~~*

- práca spĺňa požiadavky kladené na diplomovú prácu, preto ju doporučujem k obhajobe.

-

Navrhovaná klasifikace:

- klasifikujem ju stupňom – 1 - 2 (výborne - veľmi dobre – záleží na obhajobe)

Datum, podpis: 08.08.2019

* nehodící se, škrtněte

**Posudek vedoucího/oponenta bakalářské/diplomové práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studenta/-tky: Alena Musilová

Obor studia: **Sociální práce se zaměřením na komunikaci a aplikovanou psychoterapii**

Název práce: **Dobrovolnictví v sociální práci ve službě Následné péče Dobroduš –
Diakonie ČCE**

Oponent práce: Mgr. Iveta Jelínková

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh):

Počet stránek příloh:

Počet titulů v seznamu literatury:

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

		x		
--	--	---	--	--

Oborová přiléhavost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

		x		
--	--	---	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy,
stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

	x			
--	---	--	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace,
parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace,
cizojazyčná literatura)

	x			
--	---	--	--	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu,
průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

	x			
--	---	--	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

		x		
--	--	---	--	--

Využití výzkumných empirických metod

--	--	--	--	--

Využití praktických zkušeností

	x			
--	---	--	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost,
iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

--	--	--	--	--

Naplnění cílů práce

		x		
--	--	---	--	--

Vyváženost teoretické a praktické části
v daném tématu

	x			
--	---	--	--	--

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – nejspěl/a

Návaznost kapitol a subkapitol

	x			
--	---	--	--	--

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost výsledků v praxi

		x		
--	--	---	--	--

Vhodnost prezentace závěrů práce (publikace, referáty, apod.)

		x		
--	--	---	--	--

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

Jaká je podle Vás perspektiva dobrovolnictví v sociální práci.

Objevily se v rámci výzkumu nějaké negativní jevy, které ho podle Vás ovlivnily?

Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky):

Hlavním tématem předložené diplomové práce je problematika dobrovolnictví v sociální práci ve službě následné péče Dobroduš. Zvolené zaměření práce je úzce spjato se studovaným oborem.

Diplomová práce je standardně dělena na část teoretickou a empirickou. Teoretická část je postavena na čtyřech hlavních kapitolách, v nichž se autorka z různých pohledů snaží přiblížit hlavnímu tématu práce. První kapitola předkládané práce pojednává o dobrovolnictví jako takovém, zmiňuje jeho historii, formy a typy a charakterizuje úlohu dobrovolníka. Druhá kapitola práce nás seznamuje se sociální prací v rámci dobrovolnictví, konkrétně s metodami sociální práce v dobrovolnictví a s rolí sociálního pracovníka v rámci dobrovolnictví. Třetí kapitola práce pak s legislativou dobrovolnictví, a to nejen v ČR, ale i v EU. Závěrečná kapitola teoretické části práce pojednává o službě Následné péče Dobroduš, o cílech služby, jejím poslání, cílové skupině služby, historii služby a programu 1 +1.

Struktura práce je jasná a přehledná, nepostrádá potřebnou dynamiku a postupuje od obecného ke konkrétnímu.

Výzkumnou část práce tvoří šetření, pro které autorka zvolila kvantitativní výzkum, formou dotazníku. Cílem výzkumu bylo zjistit, zda existuje rozdíl ve vnímání dobrovolnictví samotnými aktéry, dobrovolníky a zdali jsou patrné rozdíly ve vnímání dobrovolnictví mezi studujícími a nestudujícími dobrovolníky. Autorka si pro výzkum stanovila tři hypotézy. Výzkumný vzorek byl rozdělený na studující a nestudující dobrovolníky. Ve shrnutí výsledků a diskusi zároveň uvádí, že její výzkumný úkol by splněn a rozebírá výsledky výzkumu u jednotlivých hypotéz. Zároveň dává návrhy, jaké další výzkumné otázky, které by byly významné pro praxi, by bylo dobré prozkoumat. Dosažené výsledky jsou prezentovány pečlivě a přehledně.

K formální stránce práce nejsou výhrady. Použitá literatura odpovídá tématu práce.

Doporučení k obhajobě: **doporučuji**

Navrhovaná klasifikace: **1 - výborně**

9. 9. 2019

Mgr. Ivetta Jelínková